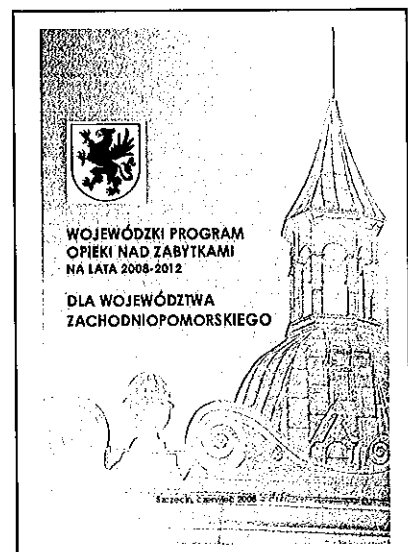

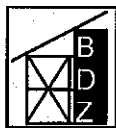
SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI WOJEWÓDZKEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2008-2012

DRUGI DWULETNI CYKL 2010-2012

SZCZECIN 2012/2013

Opracowanie wykonane dla
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
przez
Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie

Instytucja Kultury
Samorządu Województwa
Zachodniopomorskiego

ALEKSANDRA HAMBERG-FEDEROWICZ

MARIA WITEK
KAMIŁA WÓJCIK
CEZARY NOWAKOWSKI - dyrektor BDZ

Spis treści:

Wstęp

1. Podstawa opracowania raportu
2. Założenia metodyczne realizacji monitoringu
  - 2.1. Podmiot realizujący monitoring
  - 2.2. Zakres i przedmiot monitorowania
  - 2.3. Cele i zadania WPOnZ poddane monitoringowi
  - 2.4. Narzędzia monitorowania
  - 2.5. Metodologia monitorowania
3. Analiza dotycząca okresu 2010 – 2012*
  - 3.1. Uwarunkowania prawne
  - 3.2. Działania na poziomie gmin i powiatów – wyniki ankietyzacji
    - 3.2.1. Gminy
      - 3.2.1.1. Działania administracyjne i prawne
      - 3.2.1.2. Finansowanie opieki nad zabytkami
      - 3.2.1.3. Działania organizacyjne i promocyjne
    - 3.2.2. Powiaty
      - 3.2.2.1. Działania administracyjne i prawne
      - 3.2.2.2. Finansowanie opieki nad zabytkami
      - 3.2.2.3. Działania organizacyjne i promocyjne
  - 3.3. Działania na poziomie województwa
    - 3.3.1. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
    - 3.3.2. Działania samorządowych jednostek organizacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego
      - 3.3.2.1. Działania organizacyjne i popularyzatorskie
      - 3.3.2.2. Działania naukowo-dokumentacyjne
    - 3.3.3. Działania administracji rządowej szczebla wojewódzkiego
      - 3.3.3.1. Finansowanie działań w zakresie opieki nad zabytkami
  - 3.4.4. Inne działania
  - 3.4. Działania na poziomie krajowym dotyczące woj. zachodniopomorskiego
    - 3.4.1. Działania prawne
    - 3.4.2. Finansowanie działań w zakresie opieki nad zabytkami
4. Synteza działań realizujących cele i zadania WPOnZ
5. Podsumowanie

*diagramy - opracowania własne, dane liczbowe z ankiet z gmin i powiatów

Spis załączników:

- Załącznik 1. Pismo Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego kierowane do władz gmin i powiatów w sprawie monitoringu WPOnZ**
- Załącznik 2. Ankieta 2012 do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego, dotycząca monitoringu okresu 2010-2012 realizacji WPONZ 2008-2012 wraz z zastawieniem uzyskanych wyników**
- Załącznik 3. Ankieta 2012 do jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego, dotycząca monitoringu okresu 2010-2012 realizacji WPONZ 2008-2012 wraz z zastawieniem uzyskanych wyników**
- Załącznik 4. Pismo Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego kierowane do wydziałów Urzędu Marszałkowskiego WZ w sprawie monitoringu WPOnZ**
- Załącznik 5. Zestawienie odpowiedzi uzyskanych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego**

WSTĘP

Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w 2008 r. przyjął Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami (WPOnZ) na lata 2008-2012.

WPOnZ to dokument opracowany dla Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie – samorządową wojewódzką instytucję kultury – wraz z zespołem eksperckim. Program obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym województwa zachodniopomorskiego, od analizy kontekstu historycznego i zasobu materialnego dziedzictwa kulturowego, poprzez prawne i finansowe aspekty jego funkcjonowania, po wytyczenie celów i określenie zadań w tym zakresie tematycznym na okres czterech lat.

W dokumencie przewidziano także monitorowanie realizacji celów programu w cyklu 2-letnim (co wynika także z rozstrzygnięć ustawowych), sporządzanie sprawozdań z jego realizacji i przedstawianie ich Sejmikowi Województwa. Sprawozdania tego rodzaju są przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i Zachodniopomorskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. Jako podmiot odpowiedzialny za sporządzenia sprawozdania w WPOnZ wskazane jest Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, dla którego jest to zadanie statutowe.

Program Opieki nad Zabytkami, jako jeden z instrumentów zarządzania rozwojem województwa - zgodnie Statutem Województwa Zachodniopomorskiego - jest realizacją strategii jego rozwoju. Ma się on przyczynić m.in. do poprawy stanu zachowania zabytków, wzmocnienia tożsamości lokalnej oraz rozwoju społeczeństwa województwa zachodniopomorskiego. Sprawozdanie z realizacji Programu ma przedstawić i zanalizować wyniki podejmowanych bieżących działań w tym obszarze tematycznym na różnych poziomach organizacyjnych, zbierać dane o zachodzących zmianach oraz stanowić przesłankę do wzmocnienia lub modyfikowania zadań w obowiązującym Programie oraz w programie na kolejne lata.

Niniejsze, drugie sprawozdanie dotyczące okresu od 2010 r. do końca 2012 r., oparte zostało na w na danych przekazanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego i gminnego oraz jednostki organizacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, a także na wynikach bieżących analiz i wizji terenowych obiektów zabytkowych prowadzonych w terenie przez specjalistów BDZ w Szczecinie.

1. PODSTAWA OPRACOWANIA RAPORTU

Obowiązek opracowania sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami (WPOnZ) na lata 2008-2012 dla Województwa Zachodniopomorskiego wynika wprost z zapisów Programu przyjętego przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą nr XX/197/08 w dniu 17 czerwca 2008, zwłaszcza zaś rozdziału VIII. „Zasady monitoringu realizacji Programu Opieki nad Zabytkami w Województwa Zachodniopomorskim”. Na konieczność uwzględnienia tych działań wskazuje zapis ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.), zwłaszcza rozdział 8 „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”. Artykuł 87 odnoszący się do programów opieki nad zabytkami na różnych poziomach samorządów lokalnych, określa obowiązek ich sporządzania, okres obowiązywania, procedurę przyjmowania i ogłaszania oraz sporządzania sprawozdań z realizacji.

Dla Samorządu Województwa obowiązujące jest sporządzanie przez Zarząd co dwa lata sprawozdania z realizacji programu oraz przedstawianie go Sejmikowi Województwa, a także przekazywanie Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, w celu „wykorzystania przy opracowaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”¹.

2. ZAŁOŻENIA METODYCZNE REALIZACJI MONITORINGU

2.1. PODMIOT REALIZUJĄCY MONITORING

Jednostką odpowiedzialną za realizację monitoringu WPOnZ w Województwie Zachodniopomorskim jest wyspecjalizowana, samorządowa wojewódzka instytucja kultury – Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie. W statucie BDZ, zatwierdzonym przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, znajduje się zapis, iż jednym z podstawowych zadań Biura jest :

„opracowywanie programów opieki nad zabytkami i składanie sprawozdań z ich realizacji, a w szczególności sporządzanie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na okres 4 lat i składanie co 2 lata sprawozdania z jego realizacji;”

---

¹ do chwili obecnej nie powstał Krajowy Program Ochrony i Opieki nad Zabytkami

Według treści wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami przyjętego na lata 2008-2012, BDZ ma przedstawić Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego materiały analityczne dotyczące realizacji Programu, a Zarząd sprawozdanie przedłożyć Sejmikowi.

Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego pan Wojciech Drożdż wsparł działania Biura w zakresie sprawozdawczości dotyczącej Programu. Do wszystkich jednostek Samorządu Terytorialnego – Urzędów Miast, Gmin i Starostw Powiatowych – oraz wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego skierował w tej sprawie pismo z prośbą o udział w ankiecie BDZ, pomocnej w monitoringu. (zał. 1 i zał. 4)

2.2. ZAKRES I PRZEDMIOT MONITOROWANIA

Zasięg przestrzenny niniejszego monitoringu jest tożsamy z obszarem, którego dotyczy przyjęty Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami – jest to terytorium województwa zachodniopomorskiego, podzielonego administracyjnie na 114 gmin i 21 powiatów, w tym 3 grodzkie (miasta na prawach powiatu).

Przedmiot monitorowania, to jest zakres merytoryczny zadania, dotyczy wszystkich zagadnień analizowanych w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2012. Są to zarówno elementy materialnego dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego - obszary i obiekty zabytkowe, jak i działania prawne i organizacyjne zmierzające do prowadzenia skutecznej opieki nad nimi, na różnych poziomach administracyjnych.

Istotne jest zwłaszcza uchwycenie zachodzących zmian w różnych analizowanych obszarach oraz skutków podejmowanych działań, gdyż wnioski mogą być pomocne dla lepszego prognozowania trendów i budowania Programów na kolejne lata.

Wśród działań organizacyjnych szczególnie ważne jest zbadanie tych, dotyczących szeroko rozumianej edukacji i promocji dziedzictwa kulturowego oraz wspierania różnych podmiotów działających w tym obszarze.

Analizie poddane są działania podejmowane na różnych szczeblach administracji rządowej i samorządowej, w tym wojewódzkiej, oddziaływujące na środowisko kulturowe województwa, oraz aktualny stan zachowania i utrzymania wybranych elementów kulturowych. Wyniki prowadzonych przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie analiz dotyczących różnych obszarów tematycznych związanych z materialnym dziedzictwem kulturowym województwa zachodniopomorskiego zostały zestawione w niniejszym sprawozdaniu. Główne analizowane zagadnienia to:

- uwarunkowania prawne w obszarze ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- zasoby dziedzictwa kulturowego

- fundusze na ochronę i opiekę nad zabytkami i zachowanie dziedzictwa kulturowego
- działania jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami i dziedzictwem kulturowym
- realizacja celów nakreślonych w WPOnZ

2.3. CELE I ZADANIA WPOnZ PODDANE MONITORINGOWI

Monitoring skierowany jest na cele zawarte w WPOnZ, zwłaszcza te określone do realizacji dla władz województwa, jako zadania własne. Dotyczą one:

- tworzenia prawa miejscowego;
- finansowania na właściwym poziomie instytucji kultury, tworzenia systemu dotacji, ulg finansowych, nagród i różnego rodzaju zachęt dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- wykonywania niezbędnych remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością województwa;
- realizacji projektów i programów regionalnych;
- różnego rodzaju działań wspierających, stymulujących, promocyjnych i edukacyjnych, odnoszących się do zagadnień opieki nad zabytkami.
- działań w ramach programów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej i projektów o zasięgu ponadregionalnym i ponadkrajowym.

Drugim nurtem jest monitoring działań podejmowanych w regionie, przez samorządy gminne i powiatowe. Podział kompetencyjny państwa daje samorządom lokalnym samodzielność podejmowania działań i decyzji w wielu obszarach, jednak zawsze mieszczących się w granicach prawa, które nakłada różnorodne obowiązki i określa zobowiązania. W zakresie opieki nad zabytkami, które mają wartość ogólnospołeczną jako materialne świadectwa minionych dziejów, działania na szczeblu lokalnym powinny być uzupełnieniem działań centralnych i być zgodne z polityką państwa.

Trzecim nurtem jest monitoring „otoczenia” - działań realizowanych poza strukturami samorządu regionu, przez ośrodki szczebla centralnego – zarówno na poziomie teoretycznym (np. prawnym) jak i praktycznym (np. finansowym).

W założeniu WPOnZ cele strategiczne mają być one realizowane w wyniku:

„wspólnych – harmonijnych i zdecydowanych – działań władz regionu z ministerstwem do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, władzami kościelnymi, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi,

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

ośrodkami naukowymi i – nade wszystko – z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych”.

2.4. NARZĘDZIA MONITOROWANIA

Narzędzia służące zbieraniu informacji wybrane zostały adekwatnie do zadanego celu i do możliwości organizacyjnych i finansowych będących po stronie jednostki monitorującej. W tym celu przeanalizowano możliwości realizacji zadań własnych oraz dostępność źródeł pozyskania informacji, wiarygodnie i możliwie całościowo opisujących rzeczywistość w badanym zakresie tematycznym. Posłużono się kilkoma głównymi narzędziami, którymi były:

1. ankietyzacja - skierowana do jednostek samorządu szczebla gminnego i powiatowego
2. wystąpienie pisemne o udzielenie informacji - do wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego
3. analiza stron internetowych instytucji publicznych – Sejmu RP, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie – w zakresie stanu prawa i finansów, oraz innych instytucji, np. Muzeum Narodowego w Szczecinie, Zachodniopomorskiego Urzędu Marszałkowskiego
4. wyjazdy terenowe i wizje lokalne obiektów zabytkowych *in situ* - w ramach zadań własnych BDZ
5. konsultacje społeczne poprzez stronę internetową Biura i kontakt bezpośredni z osobami zaangażowanymi w działalność społeczną w obszarze tematycznym.

Wybór narzędzi został dostosowany do specyfiki poszczególnych dysponentów danych.

2.5. METODOLOGIA MONITOROWANIA

Metoda prowadzenia monitoringu WPOnZ nie jest określona w aktach prawnych. Dotychczas nie przygotowano poradników czy innego rodzaju wytycznych, jak realizować to ustawowe zadanie. Obecny raport, jako drugi tego rodzaju dokument dla Województwa Zachodniopomorskiego, jest wynikiem wiedzy i doświadczeń zawodowych autorów, stając się elementem rozwoju teorii zarządzania dziedzictwem kulturowym, który będzie ulegał doskonaleniu w kolejnych latach.

W kontaktach z instytucjami administracyjnymi, np. przy rozsyłaniu ankiet do wszystkich urzędów samorządu szczebla gminnego i powiatowego, wykorzystano wcześniejsze doświadczenia – i posłużono się pocztą elektroniczną oraz uzupełniająco- rozmowami

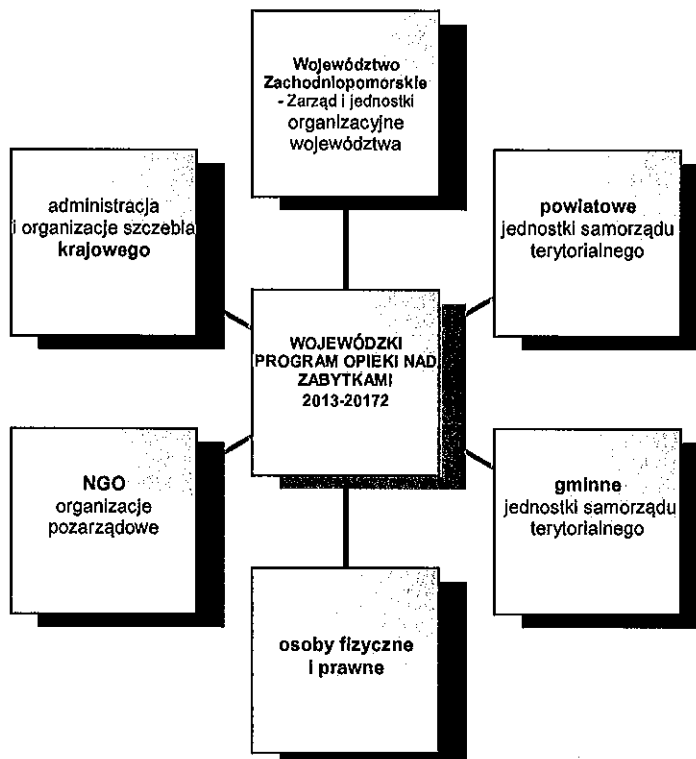
telefonicznymi. Rozesłane listy e-mail zawierały odpowiednie załączniki - formularz ankiety i skan pisma przewodniego Wicemarszałka WZ, podkreślającego rangę zadania. Zebrane informacje zostały w sposób krytyczny przeanalizowane przez pracowników BDZ i na tej podstawie sporządzono raporty szczegółowe z działalności JST szczebla lokalnego, będące podstawą niniejszego sprawozdania.

Informacje publiczne dotyczące podejmowanych działań przez Województwo Zachodniopomorskie uzyskano pisemnie od poszczególnych Wydziałów Urzędu Marszałkowskiego WZ, m.in. Wydziału Kultury Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Wydziału Rozwoju Regionalnego, Wydziału Rolnictwa, Wydziału Promocji, Wydziału Nieruchomości.

Aktualny stan prawny, w tym zmiany wprowadzone w obowiązujących ustawach, analizowane były również na pomocą platform wiedzy prowadzonych przez instytucje państwowe – Internetowego Systemu Aktów Prawnych na stronie Sejmu RP (<http://isap.sejm.gov.pl/>) czy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (<http://www.mk.gov.pl/>).

Wizje terenowe odbywały się w ramach prac statutowych BDZ, a realizowane były przez pracowników merytorycznych Biura. Stanowiły one okazję do bezpośredniego kontaktu z właścicielami i zarządcami obiektów, a efektem materialnym pracy są dokumentacje fotograficzne a czasem pomiarowe, archiwizowane w BDZ i wykorzystywane w dalszych działaniach.

Dla poszerzenia pola współpracy i prowadzenia konsultacji społecznych, na stronie internetowej BDZ zamieszczono informacje dotyczące prowadzonego monitoringu, z apelem o przekazywanie danych odnoszących się do działań w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, w szczególności uwzględniających aktywność organizacji pozarządowych i oddolnych inicjatyw obywatelskich, nie ujętych w innych zestawieniach. Zaproszono do współpracy wszystkich prowadzących działania na rzecz opieki nad zabytkami, zwłaszcza organizacje działające poza sektorem publicznym – stowarzyszenia, fundacje, lokalne grupy działania.

Oprac. własne BDZ

3. ANALIZA DOTYCZĄCA OKRESU 2010 – 2012

3.1. UWARUNKOWANIA PRAWNE

Poziom krajowy

W omawianym okresie 2010-2012 prawo dotyczące ochrony zabytków na poziomie krajowym nie uległo zasadniczej zmianie. Podstawowym źródłem prawa w Polsce pozostaje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

W Konstytucji, w rozdziale I znajduje się zapis, iż dziedzictwo narodowe jest strzeżone przez Rzeczpospolitą Polską (art. 5), zaś Państwo zapewnia warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (art. 6 ust. 1). Dziedzictwo narodowe, w tym dziedzictwo kulturowe oraz dobra kultury - zabytki materialne i niematerialne, są jednymi z istotnych wartości chronionych przez państwo.

Szczegółowe zapisy prawne dotyczące zabytków zawarte są głównie w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. 2003 Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.).

Opracowanie i przyjęcie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami przez samorząd Województwa Zachodniopomorskiego jest właśnie wypełnieniem prawnego obowiązku wynikającego z wymienionej ustawy (art. 87) oraz pośrednio ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. *o samorządzie województwa* (Dz.U.1998 Nr 91 poz.576,) - gdzie wśród zadań

samorządu wojewódzkiego wymienione jest wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystanie.

Ustawa o *samorządzie województwa* zmieniana była sześć razy, jednak nie wprowadziły one zmian dotyczących zadań samorządu województwa dotyczących dziedzictwa kulturowego, stąd nadal aktualne pozostają zapisy o pielęgnowaniu i rozwijaniu tożsamości lokalnej, zachowanie wartości środowiska kulturowego oraz utrzymaniu ładu przestrzennego. Kompetencje te w dalszym ciągu realizowane są m.in. poprzez działania właścicielskie wobec zabytków stanowiących własność samorządu i jego jednostek, utrzymywanie jednostek specjalistycznych w zakresie zabytkoznawstwa i muzealnictwa, uchwalanie dokumentów strategicznych i programowych regulujących działania powiatów i gmin w zakresie współpracy nad istotnymi dla województwa celami publicznymi, sporządzanie i uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

W badanym okresie nastąpiły dwie zmiany w ustawie o *ochronie zabytków*, publikowane w następujących Dziennikach Ustaw: Dz.U. 2010 nr 130 poz. 871, Dz.U. 2010 nr 75 poz. 474. Zmiany prawa dotyczą m.in. przepisów o planowaniu przestrzennym i zadaniach wojewódzkiego konserwatora zabytków w procedurze planistycznej, a także zasad prowadzenia wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

Sporządzenie co dwa lata sprawozdania z realizacji programu oraz przedstawianie go Sejmikowi Województwa, a także przekazywanie Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, jest także zobowiązaniem wyływającym z przytoczonej ustawy o *ochronie zabytków*. Zapis ten pozostaje aktualny.

Na poziomie krajowym podpisane zostały następujące konwencje:

- **Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy**

przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie, weszła w życie 1 grudnia 1987 r. Przez Polskę została podpisana 18 marca 2010 r. Sygnatariusze zobowiązują się do prowadzenia działań systemowych w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym oraz przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków.

- **Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (D.U. z 19 sierpnia 2011 poz. 1018)**

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 roku.

W Polsce Konwencja weszła w życie 16 sierpnia 2011 roku i stanowi obecnie jedyny akt prawa (międzynarodowego), na jakim można oprzeć budowę systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego w naszym kraju. Konwencja przyjmuje za cele:

- ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek,
- doprowadzenie na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym do wzrostu świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy w celu realizacji postanowień Konwencji.

Konwencja zobowiązuje do podejmowania działań zapewniających ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na terytorium sygnatariuszy, określenia i zdefiniowania jego elementy oraz sporządzenia rejestru niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)**

W ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która to weszła w życie 7 czerwca 2010 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE (*Infrastructure for Spatial Information In Europe*).

Poziom wojewódzki

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020**

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego w czerwcu 2010 r. przyjął projekt aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, opracowany przez Wydział Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Dokument został przyjęty przez Sejmik 22 czerwca 2010 r. uchwałą Nr XLII/482/1.

Dokument zawiera aktualną diagnozę społeczno-gospodarczą, uwzględniającą m.in. zagadnienia kultury i dziedzictwa kulturowego, określa misję i wizję województwa, cele strategiczne i kierunkowe, określa system realizacji i jego ramy finansowe. W kolejnych latach będzie on wyznaczał kierunki działania społeczności regionu i mechanizmy monitorowania jego rozwoju.

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego (RPO WZ)**

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 13 stycznia 2012 r., uchwałą nr 30/12, przyjął zmiany w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013, wprowadzone w ramach renegocjacji Programu z Komisją Europejską.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego**

przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/2010 z dnia 29.10.2010 r.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest opracowaniem o charakterze regionalnym, stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań. Dzięki zintegrowanemu systemowi planowania zapewniona jest odpowiednia korelacja planu z koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju oraz ze strategią rozwoju województwa. Plan określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa w zakresie:

- organizacji struktury przestrzennej, w tym elementów sieci osadniczej,
- infrastruktury społecznej i technicznej,
- ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- lokalizacji inwestycji publicznych rządowych i samorządu województwa.

Głównym celem świadomej polityki przestrzennej jest właściwe wykorzystanie przestrzeni i jej zasobów oraz istniejącego zainwestowania dla potrzeb rozwojowych zapewniających wzrost poziomu i jakości życia społeczeństwa. Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć:

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i dziedzictwo kulturowe,
- wykorzystanie zasobów tej przestrzeni - surowców naturalnych, potencjału naturalnego (wody morskie i lądowe, odnawialne źródła energii, rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna) oraz potencjału wynikającego z istniejącego zagospodarowania (sieć osadnicza, infrastruktura, zabudowa), wykorzystanie

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

naturalnych preferencji przestrzeni osiągniętych w wyniku zainwestowania lub możliwych łatwo do osiągnięcia w wyniku określonych działań stymulacyjnych,

- o harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

- **Strategia Rozwoju Kultury do roku 2020**

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego przyjął uchwałę o przystąpieniu do prac nad dokumentem pn. „Założenia Strategii Rozwoju Kultury do roku 2020 przez Samorząd Województwa” (UCHWAŁA Nr 1359/12 z dnia 14 sierpnia 2012 r.). Działania prowadzi Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego UM WZ. Dokument będzie koncentrował się na kierunkach rozwoju, zadaniach i działaniach, za które jest odpowiedzialny Samorząd Województwa oraz na działaniach, w które Samorząd Województwa może zaangażować swoje zasoby techniczne, organizacyjne, osobowe i finansowe. Przygotowanie Założeń wpisuje się bezpośrednio w realizację celu 6.5 *Rozwijanie dorobku kulturowego, jako fundamentu tożsamości regionalnej* Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego (SRWZ).

- **Strategia rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim do 2015 r.**

(przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa nr XVII/147/2000 z 23.10.2000 r.)

W strategii przyjęto następujące cele:

„Budowa i rozwój kompleksowych markowych produktów turystycznych wokół typów turystyki” i działanie z nim związane: „Budowa i rozwój produktów markowych turystyki miejskiej i kulturowej”. Tym bardziej, że spójne są także zakładane w Strategii konieczne inwestycje infrastrukturalne, jak m.in.:

- rozwój infrastruktury szlaków historycznych i tematycznych w tym oznakowanie tras przebiegu oraz atrakcji znajdujących się na szlakach, budowa parkingów i toalet dla odwiedzających, poprawa dojazdu do atrakcji znajdujących się na szlaku;
- budowa i modernizacja centrów informacji turystycznej;
- renowacja obiektów zabytkowych;
- renowacja i turystyczne zagospodarowanie zabytkowych rynków oraz zachowanych elementów zabytkowej zabudowy w małych miasteczkach;

W omawianym okresie 2010-2012 prawo krajowe dotyczące obowiązków gmin i powiatów w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami nie uległo zmianie.

W badanym okresie liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków wzrosła o kilkadziesiąt. W prawie lokalnym następowały systematyczne zmiany porządkujące różne aspekty ochrony zabytków i opieki nad nimi, powstawały miejscowe plany

zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z procedurą, opiniowane przez WUOZ w Szczecinie.

Ochrona prawna zasobu dziedzictwa kulturowego²

Zasób prawnie chronionego dziedzictwa - obiektów zabytkowych obejmuje:

- zabytki wpisane do rejestru zabytków,
- zabytki występujące w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- zabytki występujące w gminnych ewidencjach zabytków,
- zabytki chronione ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- parki kulturowe,
- pomnik historii
- światowe dziedzictwo UNESCO

Rejestr zabytków

Rejestr zabytków województwa zachodniopomorskiego prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków. W rejestrze zabytków na terenie województwa zachodniopomorskiego aktualnie znajduje się³ 2926 wpisów dotyczących obszarów i obiektów nieruchomości (układy przestrzenne, zespoły zieleni zabytkowej, budynki, budowle i ich zespoły oraz układy liniowe komunikacji). Należy mieć na uwadze, iż część wpisów dotyczy zespołów budynków (obejmujących do kilkudziesięciu budynków), część znacznych obszarowo terenów (parków, cmentarzy, starych miast), część obiektów jednostkowych (poszczególnych budynków lub budowli). W liczbie tej znajduje się np. 47 układów staromiejskich, obejmujących obszar dawnych miast.

Rejestr zabytków stanowi zbiór otwarty, jest stale rozszerzany – w miarę napływania i analizowania nowych wniosków lub dokonywania nowych ustaleń badawczych.

W poszczególnych gminach ilość zabytków rejestrowych jest zróżnicowana – wynosi od 73 w gminie Police do 281 w gminie miejskiej Szczecin i 250 w gminie Gryfino.

Ewidencja zabytków

Ewidencja zabytków prowadzona jest na poziomie województwa i gmin. Ewidencja

² Opracowanie informacji - BDZ

³ Dane liczbowe z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie, stan maj 2012 r.

zabytków jest podstawą sporządzania programów opieki nad zabytkami.

Wojewódzką ewidencję zabytków dla obszaru województwa zachodniopomorskiego prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków. W WEZ znajdują się wszystkie zabytki posiadające dokumentację konserwatorską w archiwum WUOZ. Obejmuje ona wiele tysięcy obiektów zabytkowych (np. ponad 4 tys. obiektów nieruchomości i ponad 17 tys. zabytków archeologicznych oraz ok. 6 tys. zabytków ruchomych).

Gminną ewidencję zabytków prowadzi odpowiednio wójt, burmistrz, prezydent miasta - dla każdej z gmin. Ewidencja jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Zabytki gminnej ewidencji stanowią podstawową substancję materialną miast i wsi oraz części krajobrazu kulturowego terenów nieurbanizowanych (zabytki archeologiczne i komponowanego krajobrazu). Powinny być one utrzymane przy zastosowaniu podstawowych zabiegów konserwatorskich, remontowych i modernizacyjnych na jak najdłuższy czas, umożliwiając ciągłość rozwoju kultury.

Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje zabytki znajdujące się na terenie gminy, w następujących grupach:

1. zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków;
2. inne zabytki nieruchome w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ze względu na trwające w większości gmin prace nad sporządzeniem gminnej ewidencji zabytków, nie analizowano aktualnej liczby zabytków ewidencyjnych. Dane takie powinny być znane po wykonaniu wszystkich GEZ – oczekiwany termin to zakończenie kolejnego okresu funkcjonowania WPOnZ.

Park kulturowy

W 2010 r. decyzją Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie uchylona została uchwała nr XXXIV/147/2005 Rady Gminy Boleszkowice o utworzeniu Parku Kulturowego Chwarszczany.

W I. 2010 – 2012 żadna gmina nie podjęła skutecznych starań o utworzenie parku kulturowego.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego nie ma obecnie żadnego parku kulturowego.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wskazuje

listę 43 obszarów o cechach kwalifikujących je do utworzenia parków kulturowych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

GEZ stanowi podstawę do ustalania ochrony zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Na etapie wyłożenia planu ochrona zabytków ewidencyjnych jest poddana społecznej weryfikacji, poprzez umożliwienie wyrażenia opinii, w wyniku której ochrona może zostać odpowiednio zapisana.

Plany miejscowe tworzone są zazwyczaj w miarę potrzeb inwestycyjnych. Projekty i zmiany planów podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Pomnik historii

Pomnik historii to jedna form ochrony zabytków wymienionych w ustawie. Jest to zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Tytuł jest ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej mocą rozporządzenia, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W województwie zachodniopomorskim aktualnie znajdują się dwa zespoły architektoniczne, wyróżnione tytułem Pomnika Historii:

- Zespół kościoła pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta w Stargardzie Szczecińskim, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 17.09.2010 r. (Dz.U. 2010 nr 184 poz. 1236).
- Kamień Pomorski - zespół katedralny, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 25.08.2005 r.(Dz.U. nr 167 z 2005 r., poz. 1401).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego proponuje listę 10 pomników historii (Cmentarz Centralny w Szczecinie, założenie cysterskie w Kołbaczu, kościół w Chwarszczanach, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, Wały Chrobrego w Szczecinie, zespoły staromiejskie w Chojnie, Trzcińsku Zdroju, Darłowie, Trzebiatowie, Stargard Szczeciński – już uzyskał tytuł).

Lista UNESCO światowego dziedzictwa

W celu zapobieżenia tendencjom zmian i zniszczeń zabytków opracowana została Konwencja w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego, przyjęta przez Konferencję Generalną UNESCO w 1972 r. W ramach Konwencji tworzona jest Lista Światowego Dziedzictwa. Wniosek o wpis na Listę kieruje Państwo, na terytorium którego znajduje się dane miejsce. W Polsce wnioskowany obiekt powinien

posiadać status pomnika historii.

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego nie ma obiektów znajdujących się na liście UNESCO.

3.2. DZIAŁANIA NA POZIOMIE GMIN I POWIATÓW – monitoring i analiza

Województwo Zachodniopomorskie podzielone jest administracyjnie na 114 gmin i 21 powiatów, w tym 3 grodzkie (miasta na prawach powiatów) i 18 ziemskich. Miastami na prawach powiatu są Szczecin, Koszalin, Świnoujście. Samorządy gmin i powiatów prowadzą własną politykę dotyczącą jednostki terytorialnej w ramach obowiązującego prawa i zgodnie z możliwościami budżetowymi.

Informacje z działań realizowanych w poszczególnych jednostkach pozyskano za pomocą ankiet kierowanych do Urzędów Miast, Gmin i Powiatów. Ankiety zawierały pytania dotyczące zagadnień szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego na terytorium jednostki samorządowej, działań administracyjnych promocyjnych jak i praktycznych - finansowania opieki nad zabytkami.

Po uwzględnieniu wniosków z ankietyzacji z 2010 r., m.in. problemów z odpowiedzią na zbyt obszerne pytania i stosunkowo niewielką wartość dla rozpatrywanych zagadnień, pytania zostały częściowo zmodyfikowane, a całość uproszczona.

Pytania ankiety kierowanej do gmin:

1. Czy dla terenu gminy opracowana została Gminna Ewidencja Zabytków?
2. Czy dla obszaru gminy opracowany został Gminny Program Opieki nad Zabytkami?
3. Czy samorząd Gminy udziela dotacji właścicielom lub użytkownikom zabytków na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach?
4. Czy Gmina pozyskuje fundusze zewnętrzne na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach będących własnością Gminy?
5. Czy na terenie gminy działają organizacje lub stowarzyszenia mogące udzielać wsparcia finansowego na działania w dotyczące dziedzictwa i zabytków (np. Lokalne Grupy Działania, Lokalne Grupy Rybackie)?
6. Czy na terenie Gminy działają muzea, izby regionalne, izby tradycji?
7. Czy na terenie Gminy działają instytucje kultury zajmujące się problematyką dziedzictwa kulturowego lub regionalizmu?
8. Czy instytucje i jednostki samorządu gminy biorą udział w organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa?
9. Czy na terenie gminy wyznaczone są szlaki lub trasy turystyczne uwzględniające obiekty lub obszary historyczne ?

- 10. Czy Gmina lub jej jednostki organizacyjne wydaje materiały informacyjne, promocyjne, edukacyjne (foldery, broszury, książki) dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków na obszarze gminy?**
- 11. Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze gminy?**
- 12. Jakiej pomocy oczekuje Gmina ze strony jednostek Samorządu Województwa (np. Biura Dokumentacji Zabytków, Muzeum Narodowego w Szczecinie) w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków?**

Podobnie skonstruowane były ankiety do Starostw Powiatowych:

- 1. Czy dla obszaru powiatu opracowany został Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami?**
- 2. Czy samorząd Powiatu udziela dotacji właścicielom lub użytkownikom zabytków na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach?**
- 3. Czy Powiat pozyskuje fundusze zewnętrzne na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach będących własnością Powiatu?**
- 4. Czy na terenie powiatu działają organizacje lub stowarzyszenia mogące udzielać wsparcia finansowego na działania w dotyczące dziedzictwa i zabytków (np. Lokalne Czy na terenie powiatu działają muzea, izby regionalne, izby tradycji?**
- 5. Grupy Działania, Lokalne Grupy Rybackie)?**
- 6. Czy na terenie powiatu działają instytucje kultury zajmujące się problematyką dziedzictwa kulturowego lub regionalizmu?**
- 7. Czy instytucje i jednostki samorządu Powiatu biorą udział w organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa?**
- 8. Czy na terenie powiatu wyznaczone są szlaki lub trasy turystyczne uwzględniające obiekty lub obszary historyczne ?**
- 9. Czy Powiat lub jego jednostki organizacyjne wydaje materiały informacyjne, promocyjne, edukacyjne (foldery, broszury, książki) dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków na obszarze gminy?**
- 10. Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze powiatu?**

Pytania sformułowano tak, aby uzyskać możliwie konkretne odpowiedzi.

Ankiety wysłano do wszystkich gmin i powiatów województwa zachodniopomorskiego.

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Odpowiedzi na ankietę uzyskano z większości Urzędów Gmin, Miast i Gmin, Miast oraz Starostw Powiatowych.

W większości pracownicy urzędów odpowiedzieli na wszystkie pytania. Nie na wszystkie pytania uzyskano precyzyjne odpowiedzi – zwłaszcza dotyczących finansowania prac konserwatorskich, gdzie kwoty podawano w różnym zestawieniu – rocznym, kilkuletnim lub szczegółowym. Część informacji wymagała uszczegółowienia w czasie rozmów telefonicznych i wymiany korespondencji drogą mailową, np. dotyczących stanu prac nad Gminną Ewidencją Zabytków lub Programem Opieki nad Zabytkami.

Współpraca samorządów ujawniona w trakcie ankietyzacji daje obraz zróżnicowanej rangi omawianych zagadnień, a także różnego merytorycznie poziomu obsady kadrowej zajmującej się zagadnieniami opieki nad zabytkami. Sygnalizowane były braki pełnej wiedzy wśród urzędników na tematy związane z ankietą, także braki specjalistów potrafiących koordynować i całościowo prowadzić sprawy dotyczące dziedzictwa kulturowego regionu zarówno z poziomu urzędu jak i samorządowych jednostek organizacyjnych.

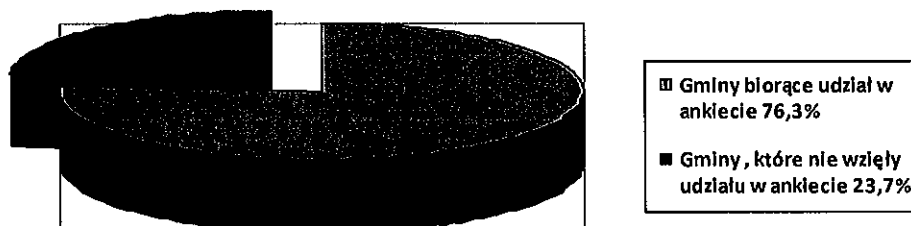
3.2.1. GMINY

W Województwie Zachodniopomorskim funkcjonuje 114 gmin w tym 3 miasta gminy na prawach powiatu. Do Biura Dokumentacji Zabytków nadesłano 87 ankiet z Urzędów Gmin, co stanowi 76,3 % ogólnej liczby. Nie uzyskano odpowiedzi (mimo monitów) z 27 gmin (23,7%).

Wszystkie miasta na prawach powiatu: Koszalin, Szczecin, Świnoujście przekazały pełne informacje. W statystyce tego rozdziału uwzględniono dane dotyczące tych miast (gminy-miasta).

(Rys.1)

oprac. własne BDZ

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Dane z okresu od 2010 do 2012, pozyskane z ANKIET skierowanych do jednostek samorządu terytorialnego – Urzędów Gmin, Urzędów Miast i Gmin oraz Urzędów Miast:

3.2.1.1. DZIAŁANIA ADMINISTRACYJNE I PRAWNE

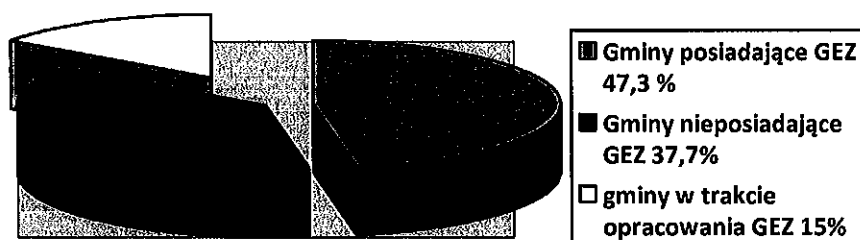
W strukturach administracyjnych większości urzędów obsługujących samorządy gminne nie wydzielono specjalnych struktur do spraw ochrony zabytków. W pięciu urzędach gmin (miast/gmin) powołano takie stanowiska lub komórki - są to: Szczecin, Drawsko Pomorskie, Golczewo, Police, Szczecinek.

GEZ i GPOnZ

Opracowanie Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (GPOnZ) jest ustawowym obowiązkiem dla samorządów gmin, wyjściowym dla podejmowania działań ochronnych i opiekuńczych w stosunku do lokalnego dziedzictwa kulturowego. Nie jest on realizowany przez wszystkie jednostki, choć obserwowana jest tendencja wzrostowa ilości sporządzonych ewidencji (w stosunku do poprzedniego monitoringu). Aktualnie GEZ opracowano w 54 gminach (47,3%, wzrost z poziomu 43, tj. 43%), zaś w trakcie opracowywania jest kolejnych 17 (15%) – tym samym brak GEZ w pozostałych 37,7% gmin.

(Rys.2)

oprac. własne BDZ

Podobne pozytywne tendencje można obserwować w przyjmowaniu programów ochrony zabytków - GPOnZ przyjęto w 28 gminach (24,6%), nad 13 kolejnymi programami trwają prace - jednak nadal 73 gmin (tj. 64% ogółu) nie wykonało tego rodzaju programów.

Pomimo wcześniejszych deklaracji, wiele gmin dotychczas nie przystąpiło do prac i nie uchwaliło Programów.

Inne dokumenty prawa miejscowego w gminach

Wśród innych dokumentów przyjętych przez gminy dla umożliwienia prowadzenia działań dotyczących dziedzictwa kulturowego, wymienić można, np. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz ich aktualizacje, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Strategie Rozwoju Lokalnego, Lokalne Programy Rewitalizacji Gminy i Miast (np. Połczyzna Zdroju na l.2010 – 2020, Białogardu na l. 2011 – 2020, Sławna na l. 2010-2020), Plany Odnowy Wsi i Miejscowości (np. w gm. Barwice, w gm. Łobez), Studia krajobrazu i wartości kulturowych gminy i miasta (np. Płoty), Strategie rozwoju społeczno – gospodarczego gminy (np. Dobrzany, Stargard Szcz., Suchań, Sławoborze), Koncepcje rewitalizacji zabudowy (np. gminy Międzyzdroje), programy współpracy z organizacjami pozarządowymi (np. gmina Postomino), programy rozwoju turystyki, plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (np. dla gmin Sławno, Człopa).

Wykonywane są także plany rewitalizacji zabytkowych centrów miast.

Gminy wykonują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, często adekwatnie do potrzeb inwestycyjnych. Część z nich obejmuje obszary i obiekty objęte ochroną konserwatorską, ale ze względu na złożoność dokumentów planistycznych i ich różnorodność, dokładna ilość jest trudna do ustalenia.

3.2.1.2. FINANSOWANIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków (..) dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, może być udzielona przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz przez wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.74) lub organ stanowiący województwa, powiatu lub gminy (art. 81.1.). Dotacja może być udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie (art. 73). Zasady udzielania dotacji przez organ stanowiący samorządu terytorialnego określa ten organ w podjętej uchwale (art. 81.1).

Środki własne gmin

Aktualnie 54 gminy i gminy miasta (tj. 47,3% - dotąd 37 gmin, tj. 37,4%) deklaruje, iż wprowadziło własne procedury i udziela dotacji na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach na swoim obszarze. W ankiecie gminy deklarują kwoty w różnym rozbięciu – np. Szczecin ponad 5. 891.440 zł w latach 2007-2011, Gmina Gryfino 1.289.800 zł w latach 2004-2012, miasto Stargard Szczeciński 2.043.655 zł w latach 2007-2012. Najmniejsze deklarowane kwoty to 8.000 zł (2010-2012) w Gminie Świerzno czy 9.000 zł (2008-2012) w Gminie Widuchowa.

Środki zewnętrzne

Wykorzystanie zewnętrznych środków finansowych wykazało 40 gmin (poprzednio 18). Wśród źródeł wskazywano: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, RPO WZ na lata 2007-2013 (zwłaszcza działanie 3.2, 5.2.2., 5.5.1), INTERREG IVA, Lokalne Grupy Rybackie, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.

3.2.1.3. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE I PROMOCYJNE

W ramach prowadzenia działań edukacyjnych i promujących lokalne dziedzictwo kulturowe, gminy organizują szkolenia - np. dotyczące zasad ochrony konserwatorskiej i możliwości jej dofinansowania, seminaria, konkursy – zwłaszcza kierowane do dzieci i młodzieży.

Z ankiet wynika, iż większość samorządów coraz lepiej dostrzega wartość działań w tym zakresie. Przejawem podejmowanych działań są np.:

- Trasy turystyczne oparte o lokalne dziedzictwo - wytyczono w 63 gminach.
- Materiały promocyjne i informacyjne – wydawane są w 64 gminach
- Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa - uczestniczą jednostki z 32 gmin

W większości gmin wymieniono w ankiecie istnienie muzeów, izb regionalnych, izb tradycji, oraz instytucji i organizacji działających na rzecz opieki nad zabytkami i lokalnym dziedzictwem. Najwięcej muzeów 13 - znajduje się w Szczecinie, inne najbardziej znaczące to: Muzeum Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie i Muzeum W Stargardzie Szczecińskim oraz Muzeum Oręża Polskiego z 3 oddziałami w Kołobrzegu. Także mniejsze ośrodki posiadają regionalne instytucje muzealne, np. Gmina Karlino – Muzeum Ziemi Karlińskiej, Rewal – Muzeum Rybołówstwa Morskiego, Kamień Pomorski – Muzeum Ziemi Kamieńskiej, Międzyzdroje – Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego,

Szczecinek – Muzeum Regionalne w Szczecinku. W wielu gminach zorganizowane są lokalne izby, np. w Czaplinku – Izba Regionalna, Baniach – Izba Tradycji, Trzebiatowie – Izba Regionalna, Białym Borze – Izba Pamięci. Wymieniono także liczne organizacje i stowarzyszenia – np. Stowarzyszenie na Rzecz Dziedzictwa „Młyn Papiernia”, Centrum Słowian i Wikingów w Wolinie, Grupa Odtwórstwa Historycznego „Chwarszczany”.

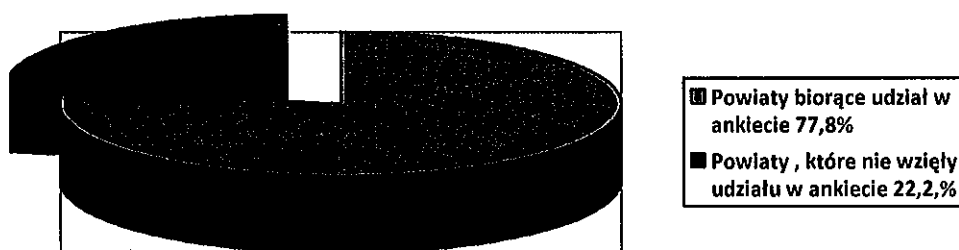
3.2.2. POWIATY

W Województwie Zachodniopomorskim wydzielonych jest 18 powiatów ziemskich. Na pytania ankiety, podobnie jak przy poprzednim badaniu, uzyskano odpowiedź z 14 Starostw Powiatowych, co stanowi 77,8 % wszystkich.

Powiaty, z których wszystkie gminy odpowiedziały na ankietę to powiaty myśliborski, sławieński, walecki.

(Rys.3)

oprac. własne BDZ

Dane z okresu 2010 do 2012, pozyskane z ANKIET skierowanych do jednostek samorządu terytorialnego – Starostw Powiatowych:

3.2.2.1. DZIAŁANIA ADMINISTRACYJNE I PRAWNE

W strukturach administracyjnych większości Starostw Powiatowych nie powołano komórek ds. ochrony zabytków. Jedynie w Stargardzkim Starostwie Powiatowym funkcjonuje wydział ds. kultury, opieki nad zabytkami i turystyki.

Opracowanie Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami jest ustawowym obowiązkiem dla samorządów powiatów, wyjściowym dla podejmowania działań ochronnych i opiekuńczych w stosunku do lokalnego dziedzictwa kulturowego. Mimo

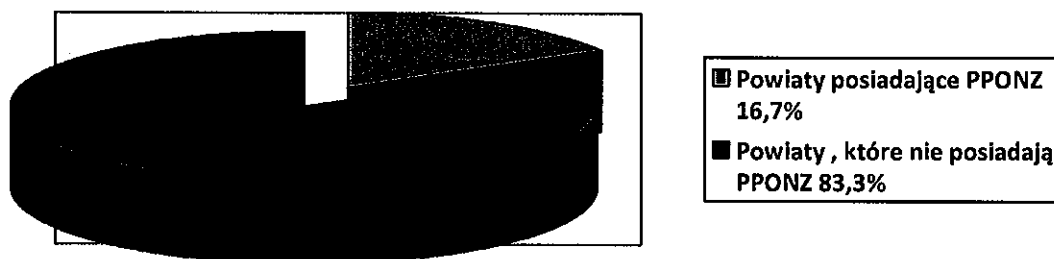
Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Istnienia tego obowiązku nie jest on właściwie realizowany - Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami został opracowany i przyjęty uchwałą tylko w trzech powiatach: stargardzkim, myśliborskim, koszalińskim. Jest to nieznaczny wzrost od poprzedniego okresu, kiedy przyjęto tylko jeden Program - mimo iż większość starostw deklarowała wykonanie programów do końca 2012 r.

Jest godne podkreślenia, iż pierwszy powiatowy program opieki nad zabytkami powstał w Powiecie Stargardzkim, w którego starostwie – jako jedynym - utworzono specjalistyczną komórkę do spraw zabytków.

(Rys.4)

oprac. własne BDZ

Dla powiatów istnieją także inne programy i strategie, w pewnym stopniu ujmujące tematykę dziedzictwa kulturowego, np.

- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Kamieńskiego na l. 2007 – 2013
- Strategia Rewitalizacji Zalewu Kamieńskiego do r. 2015
- Program ochrony środowiska na lata 2009 – 2012 (ochrona pomników przyrody i zabytkowych parków - łobeski)
- Strategia Rozwoju Powiatu Stargardzkiego do 2015 r.
- Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Stargardzkiego na lata 2008 – 2015 (z zapisem np. o budowie ścieżki rowerowej na bazie byłej kolejki wąskotorowej Stargard-Ińsko).
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szczecineckiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015
- Strategia Rozwoju Powiatu Szczecineckiego do roku 2015
- Powiatowe plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (pow. kołobrzeski, pow. łobeski)

3.2.2.2. FINANSOWANIE DZIAŁAŃ OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Środki własne powiatów

System dofinansowania prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych funkcjonuje jako dotacje z budżetów własnych samorządów powiatowych, udzielane na podstawie uchwał Rady Powiatu.

Na podstawie danych ankietowych na poziomie powiatów można stwierdzić, iż aktualnie dotacji na prace konserwatorskie i remontowe przy zabytkach udziela 6 samorządów powiatowych: gryfiński, kołobrzeski, łobeski, pyrzycki, stargardzki, świdwiński. Systematycznie od 2008 r. i w najwyższej wysokości dofinansowuje prace Rada Powiatu Stargardzkiego (np. 269.500 zł w 2011 r., 91.500 w 2012 r.). Inne powiaty w 2012 r. przeznaczyły kwoty od 58.895 zł (pow. świdwiński) do 5.000,00 zł (pow. kołobrzeski).

Środki zewnętrzne

Wykorzystanie przez samorzady powiatowe zewnętrznych środków finansowych na prace remontowe przy zabytkach będących własnością powiatów wykazało 7 z nich.

Wśród organizacji i stowarzyszeń udzielających wsparcia finansowego na działania dotyczące dziedzictwa kulturowego, działających na terenie powiatów wskazywano np.: Lokalne Grupy Działania - Gryflandia, „Lider Pojezierza,” Centrum Inicjatyw Wiejskich w Łobzie, Ziemia Pyrzycka, Środkowopomorska, Wiejska Inicjatywa Rozwoju, Dobre Inicjatywy Regionu; Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwojowa Obszarów Wiejskich, Lokalne Grupy Rybackie – Kołobrzeska, Sieja, Starostwo Powiatowe Szczecinek, Gmina Barwice, Gmina Grzmiąca; oraz Białoborskie Stowarzyszenie Sołtysów, Związek Ukraińców w Polsce.

3.2.2.3. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE I PROMOCYJNE

Z ankiet wynika, iż samorzady powiatowe posiadają informacje o muzeach, izbach regionalnych, izbach tradycji działających na terenie powiatu oraz o instytucjach kultury zajmujących się problematyką dziedzictwa kulturowego.

W prawie wszystkich powiatach wymieniono tego typu jednostki. Wśród stowarzyszeń o działalności regionalnej wymienione są np.:

Regionalne Towarzystwo Ziemi Choszczeńskiej, Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego, Stowarzyszenie Terra Incognita, Stowarzyszenie Spichlerz Sztuki, Stowarzyszenie Zamek Swobnica, Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Trzcieńskiej,

Stowarzyszenie Nasz Region, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział Szczecinek, Stowarzyszenie Pokolenia.

Wśród instytucji wymieniane są miejskie i gminne ośrodki kultury – np. Świdwiński, Gryficki, Trzebiatowski, w Płotach, Rewalu, Połczynie Zdroju.

Wśród izb regionalnych i prywatnych zbiorów na terenach powiatów wymieniane są np.: Izba Pamięci w Pomierzynie, Muzeum PGR w Bolegorzynie, Izba Historii w Złocieńcu, Prywatne Muzeum Etnograficzne w Cedyni, Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim, Park Miniatur Latarni Morskich, Izby Tradycji w szkołach w Barlinku - w Gimnazjum Publicznym nr 1 i nr 2, Szkole Podstawowej nr 1 i nr 4 . Są także sale muzealne w zamku w Świdwinie, Połczynie –Zdroju, Dobrej, Czaplunku.

Większość samorządów coraz lepiej dostrzega wartość działań promocyjnych i edukacyjnych dotyczących lokalnego dziedzictwa kulturowego, stąd podejmowane są różnorodne działania, np.:

- Trasy turystyczne oparte o lokalne dziedzictwo wytyczono w 13 powiatach.
- Materiały promocyjne i informacyjne wydaje 10 powiatów
- W Europejskich Dniach Dziedzictwa uczestniczą 3 powiaty

Podsumowując działania samorządów na szczeblu lokalnym można zauważyć pozytywny trend dotyczący lepszego zrozumienia znaczenia dziedzictwa kulturowego i podejmowania większej liczby działań by upowszechnić i wykorzystać posiadane zasoby. Należy jednak zauważyć, iż część samorządów nie podejmuje żadnych znaczących działań, a nawet uchyla się od ustawowych obowiązków nakładanych przez przepisy prawa.

3.3. DZIAŁANIA NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

Zadania własne samorządu województwa w analizowanym okresie dotyczyły m.in. tworzenia prawa miejscowego, finansowania instytucji kultury, tworzenia systemu dotacji i nagród dla właścicieli zabytków, wykonywania niezbędnych remontów w obiektach zabytkowych będących własnością województwa, realizacji programów regionalnych, promocji i edukacji, tworzenia programów dofinansowanych z funduszy Unii Europejskiej Na poziomie województwa zadania WPOnZ realizowane były przez poszczególne jednostki organizacyjne oraz Urząd Marszałkowski – jako zadania własne bądź powierzone.

Szczególną rolę odgrywa tu Biuro Dokumentacji Zabytków – samorządowa wojewódzka instytucja kultury, statutowo powołana do działań w tym obszarze tematycznym.

3.3.1. URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, stanowi wyodrębniony organizacyjnie zespół ludzi i środków, powołany do realizacji kompetencji Zarządu, w tym w szczególności Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego. Poszczególne zadania realizowane są w wydziałach, utworzonych zgodnie z regulaminem organizacyjnym.

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, w zakresie opieki nad zabytkami, działał głównie poprzez wydziały: Kultury Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Turystyki Gospodarki i Promocji, Wdrażania Regionalnym Programem Operacyjnym, Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich, Inwestycji i Nieruchomości.

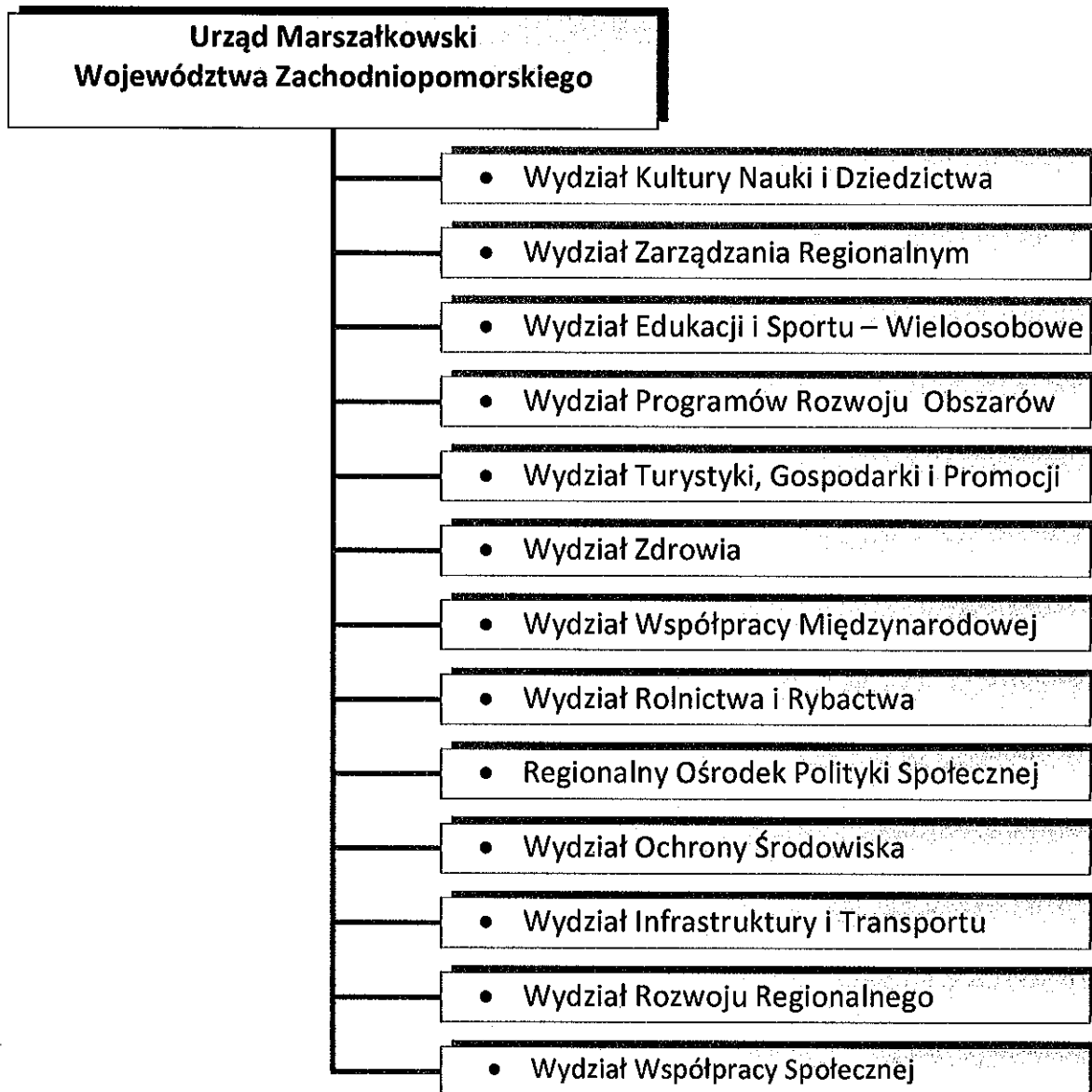
Biuro Dokumentacji Zabytków przeprowadziło rozpoznanie przedsięwzięć realizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w okresie 2009-2012, dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa. Do wytypowanych jednostek pismo w sprawie skierował wicemarszałek Wojciech Drożdż.

Pisemne informacje o podejmowanych działaniach z zakresu opieki nad zabytkami i promocji dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego, w obszarze właściwym dla danego Wydziału czy jednostki organizacyjnej, przekazały:

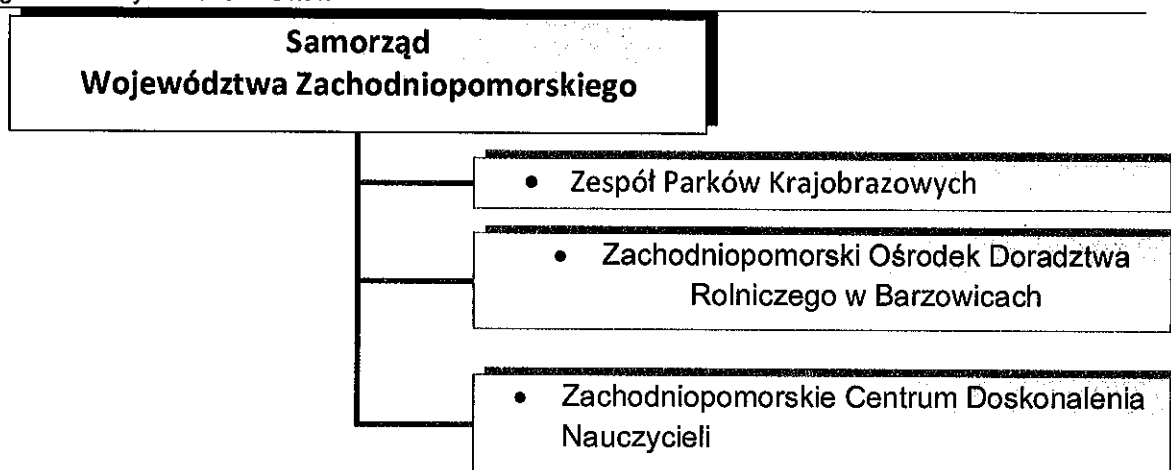
- Wydział Kultury Nauki i Dziedzictwa Narodowego
  - Wydział Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym WZP
  - Wydział Edukacji i Sportu – Wieloosobowe Stanowisko ds. Edukacji
  - Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich
  - Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji
  - Wydział Zdrowia
  - Wydział Współpracy Międzynarodowej
  - Wydział Rolnictwa i Rybactwa
  - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
  - Wydział Ochrony Środowiska
  - Wydział Infrastruktury i Transportu
  - Wydział Rozwoju Regionalnego
  - Wydział Współpracy Społecznej
  - Sekretariat ds. Młodzieży
-
- Zespół Parków Krajobrazowych
  - Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzowicach
  - Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli

(Rys.5)

oprac. własne BDZ

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Analiza zabranych danych potwierdziła, iż zakres zagadnień powiązanych z zabytkami i dziedzictwem kulturowym jest na tyle szeroki, iż jest realizowany na wielu polach przez wiele jednostek urzędu. W szczególności dotyczy to finansowania, wspierania lub dotowania przedsięwzięć oraz nadzoru nad prowadzonymi działaniami, takimi jak:

1. Remonty i modernizacje obiektów zabytkowych będących siedzibami samorządowych instytucji – wpisanych do rejestru zabytków i znajdujących się pod ochroną konserwatora zabytków (np. znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków, chronione w planie zagospodarowania przestrzennego).
2. Udzielanie dotacji na prowadzenie prac inwestycyjnych w obiektach zabytkowych należących do innych właścicieli.
3. Wspieranie tworzenia tzw. produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

4. Promocja różnych aspektów dziedzictwa, np. historii regionu, krajobrazu kulturowego, turystyki kulturowej, tradycyjnej kuchni - np. poprzez wydawnictwa, konferencje, wystawy, szlaki turystyczno-kulturowe.

Szczególne miejsce zajmują tu zadania realizowane przez podległe samorządowi województwa jednostki – np. szkoły, szpitale, ośrodki kultury.

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi i badań BDZ, można sformułować następujące zestawienie podejmowanych działań:

A. DZIAŁANIA W ZAKRESIE INWESTYCJI I NIERUCHOMOŚCI

Główne zadania inwestycyjne realizowane przez poszczególne wydziały Urzędu Marszałkowskiego WZ związane z remontami i modernizacjami nieruchomości zabytkowych instytucji własnych, dotyczą nadzoru nad prowadzonymi przez dane jednostki organizacyjne inwestycjami.

Prowadzone były także pośrednie działania inwestycyjne, związane z nieruchomościami zabytkowymi należącymi do innych właścicieli – poprzez udzielanie dotacji finansowych na tego rodzaju inwestycje.

- **NIERUCHOMOŚCI, W KTÓRYCH MIESZCZĄ SIĘ SAMORZĄDOWE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE, PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA**

Wydział Kultury Nauki i Dziedzictwa Narodowego:

1. Rozbudowa Teatru Polskiego w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków) 2011-2013, szacowany koszt to ok. 70 mln zł
2. Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków)
  - Prace adaptacyjne sal Barnima i Mirosławy (2009-2010) – wartość zadania ok. 400 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 340 tys. zł
  - Modernizacja dachów zachodniego i wschodniego skrzydła (2009) – wartość zadania ok. 1 mln 270 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 1 mln 370 tys. zł
  - Wymiana stolarki okiennej w skrzydle mennicznym i północnym (2012) - wartość zadania ok. 2 mln 370 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 460 tys. zł
  - Modernizacja skrzydła północnego (2012-2014) - wartość zadania ok. 10 mln zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 3 mln 830 tys. zł
  - Remonty (2008) – wartość zadania ok. 110 tys. zł

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

- Remonty (2009) – wartość zadania ok. 80 tys. zł
  - Remonty (2010) – wartość zadania ok. 280 tys. zł
  - Remonty (2011) – wartość zadania ok. 166 tys. zł
3. Muzeum Narodowe w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Remont wieży gmachu na Wałach Chrobrego (2010-2011) - wartość zadania ok. 665 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 660 tys. zł
  - Rozbudowa systemu sygnalizacji włamania i napadu (2012) - wartość zadania ok. 77 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 40 tys. zł
4. Opera na Zamku w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków):
- Przebudowa Opery (2008-2014) - wartość zadania ok. 67 mln 140 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 26 mln 230 tys. zł,
5. Książnica Pomorska w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Modernizacja budynku na Muzeum Literatury, przy ul. Dworcowej (2008-2010) - wartość zadania ok. 7 mln 150 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 2 mln 900 tys. zł

Wydział Edukacji i Sportu:

1. Remont budynków szkolnych – siedziby Wojewódzkiego Zespołu Szkół Policealnych w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków – zespół dawnego Kuckenmühle) 2009-2016,
- 2009-2011 - szacowany koszt ok. 12 mln zł
  - 2012 – 2016 szacowany koszt ok. 1 mln 180 tys. zł

Wydział Zdrowia:

1. Specjalistyczny Szpital w Szczecinie -Zdunowie (teren zabytkowy chroniony zapisem w planie zagospodarowania przestrzennego)
- Modernizacja systemu ciepłno-energetycznego i termomodernizacja budynków - wartość inwestycji 29,7 mln zł
  - Rozbudowa części środkowej budynku głównego – wartość inwestycji 81 mln zł
2. SPZOP Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień w Stanominie (park wpisany do rejestru zabytków):
- Projekt koncepcyjny rewitalizacji zatwierdzony przez WKZ
3. Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Zespolony w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Przebudowa i remont budynków A,B,C,D,E,G,K,O,W,S1, S2, RD

4. Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków):

- Remont elewacji i dachu budynku technicznego (2008)
- Remonty bieżące pomieszczeń

➤ NIERUCHOMOŚCI NIENALEŻĄCYCH DO SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
– DOTACJE

Bardzo ważna rola Samorządu Województwa dotyczy możliwości udzielania pomocy finansowej zewnętrznym jednostkom, w ramach prowadzonych programów. Mieszczą się tu działania podejmowane przez niezależne podmioty (samorządowe i pozarządowe, osoby fizyczne), które są wspierane np. przez dotacje przyznawane w drodze konkursowej, zarówno jako środki budżetowe samorządu jak i pozabudżetowe środki pomocowe pozostające w dyspozycji samorządu.

Pomoc ta realizowana jest w różnych wydziałach Urzędu Marszałkowskiego, będących dysponentem danych środków lub operatorem określonych postępowań. Główne z nich:

Wydział Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego ogłaszał nabory wniosków (2007-2013), dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków w działaniach dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego, infrastruktury turystyki i kultury w zabytkach – na terenie całego województwa oraz z uwzględnieniem obszaru metropolitalnego. Poszczególne działania:

- poddziałania 5.2.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego – wartość ok. 18 mln zł (dofinansowane obiekty to np. ratusz w Widuchowej, Zamek w Szczecinku, ratusz w Kamieniu Pomorskim, pałac w Stuchowie, kościół w Karlinie, zamek w Połczynie Zdroju, forty w Świnoujściu, ratusz w Kołobrzegu, katedry w Koszalinie i Kołobrzegu)
- poddziałanie 5.1.1. Infrastruktura turystyki – wartość ok. 26 mln zł (np. renowacja parku w Szczecinku, przebudowa rynku w Darłowie, budowa promenady w Darłównie, rewaloryzacja parku zdrojowego w Świnoujściu, rewitalizacja nadmorskiej kolei wąskotorowej w gminie Rewal)
- poddziałanie 5.2.1. Rozwój i odtworzenie infrastruktury kultury - wartość ok. 9 mln zł
- poddziałanie 5.4. Infrastruktura turystyki na obszarze metropolitalnym – wartość ok. 3,3 mln zł (np. rewitalizacja Parku Książąt Pomorskich w Koszalinie)

- poddziałanie 6.1.1. Infrastruktura turystyki w obszarze metropolitalnym - wartość ok. 4,6 mln zł (np. zagospodarowanie zieleńca w Szczecinie, przebudowa rynku w Stargardzie Szczecińskim, zagospodarowanie parku w Stargardzie Szczecińskim, wytyczenie szlaków traktu historycznego i ścieżki dendrologicznej na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie)
- poddziałanie 6.1.2. Regionalny system informacji turystycznej na obszarze metropolitalnym - wartość ok. 0,4 mln zł (np. punkt informacji turystycznej w wieży ratuszowej w Nowym Warpnie)
- rozwój infrastruktury kulturalnej na obszarze metropolitalnym - wartość ok. 78 mln zł (muzeum Literatury w Książnicy Pom. w Szczecinie, przebudowa Opery na Zamku w Szczecinie, budowa pawilonu Centrum Dialogu Przełomy w Szczecinie, modernizacja skrzydła Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, modernizacja Pałacu pod Globusem w Szczecinie)
- poddziałania 6.2.2. zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze metropolitalnym - wartość ok. 45 mln zł (np. renowacje: Szczecin - kościół św. Jana Ewangelisty, katedra św. Jakuba, szkoła muzyczna, kościół św. Józefa, fontanna w Wałach Chrobrego, odbudowa transformatorowni na Trafostację Sztuki, renowacja elewacji Urzędu Wojewódzkiego oraz ratusz i kościół w Nowym Warpnie, mury obronne i cerkiew w Stargardzie Szczecińskim, odbudowa sygnaturki kościoła w Kołbaczu)

Wydział Współpracy Międzynarodowej

Część realizowanych zadań dofinansowana była w ramach programu współpracy transgranicznej INTERREG IVA. Przykłady:

1. Rewitalizacja dworca kolejowego w Drawsku Pomorskim w ramach Niemiecko-Polskiego partnerstwa
2. Modernizacja budynku szkoły muzycznej w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego centrum szkół muzycznych
3. Remont i przebudowa budynku Bastei w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego programu „Dwa miejsca z historią”
4. Renowacja Bramy Wałowej w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego programu „Bramy, które łączą”.

Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

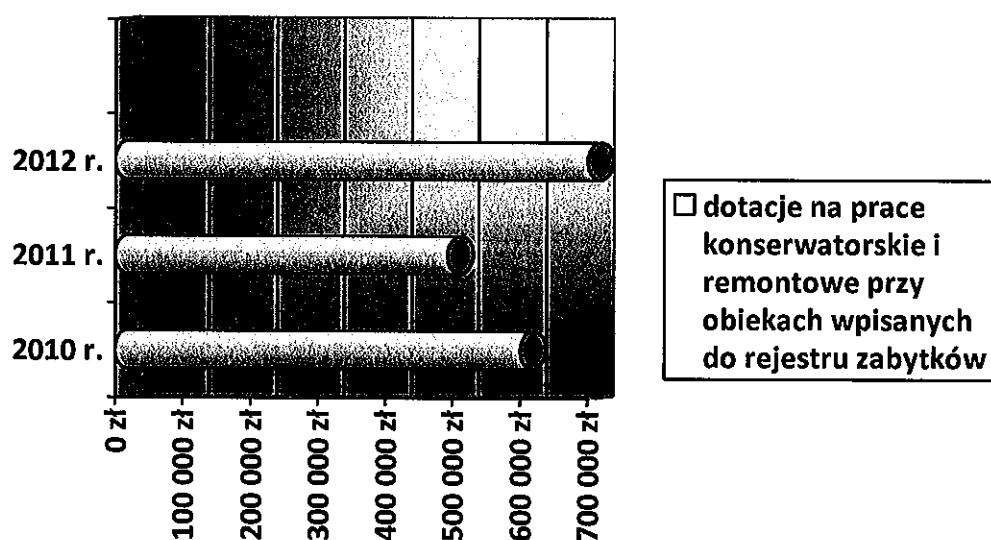
Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

1. Udzielanie dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, w ramach corocznego konkursu ofert. Wartość dotacji w poszczególnych latach:

- 2012 r. – 22 wnioski, wartość dotacji 699 934,00 zł,
- 2011 r. – 30 dotacji, wartość 492 185,00 zł
- 2010 r. – 23 dotacje, wartość 600 000,00 zł

(Rys.5)

oprac. własne BDZ

Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich

W ramach posiadanych uprawnień realizowane były konkursy dotyczące odnowy i rozwoju wsi: „Rewitalizacja budynków zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci.” oraz „Odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków.” Dane dotyczą zrealizowanych umów i aneksów w ramach PROW 2007-2013, stan na 2012.08.31.

1. Działanie 313 Odnowa i rozwój wsi.

- Rewitalizacja – środki publiczne 1.406.178,75 zł, ilość zadań 4
- Odnawianie - środki publiczne 20.033.488,58zł, ilość zadań 52

2. Działanie 413. Odnowa i rozwój wsi. Leader.

- Rewitalizacja – środki publiczne 153.301,35 zł, ilość zadań 3

- Odnawianie - środki publiczne 1.242.411,87 zł, ilość zadań 7

B. DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROJEKTÓW MIĘKKICH – PROMOCYJNYCH I EDUKACYJNYCH

Oprócz działań tzw. „twardych” czyli inwestycyjnych, ważne miejsce zajmują także edukacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego, jako działania „miękkie”. Odbývają się one na różnych poziomach organizacyjnych w poszczególnych wydziałach i instytucjach. Działania te mają charakter wspierający lub finansujący poszczególne przedsięwzięcia.

Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

1. Udzielanie dotacji na realizację zadań publicznych w ramach corocznego konkursu dla organizacji pożytku publicznego, np. „Jarmark Jakubowy”, „Sąsiedzi – Trzebiatowskie Spotkanie Kultur”, „Dni Kultury Ukraińskiej”
  - 2012 r. – 37 zadań, wartość dotacji 400 tys. zł
  - 2011 r. – 26 zadań, wartość dotacji 400 tys. zł
  - 2010 r. – II nabór: 4 zadania, wartość dotacji 95 tys. zł

Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji

Wydział, w ramach którego działają Biuro Turystyki i Biuro Promocji, realizuje szereg działań, z których wybrane to;

1. Realizacja w latach 2011-2013 projektu „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego na Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga św. Jakuba” – oznakowany szlak dł. 650 km z tablicami informacyjnymi, folderami, przewodnikiem
2. Znakowanie atrakcji turystycznych regionu – ustawianie turystycznych znaków drogowych
3. Założenie strony internetowej www.morzeprzygody.eu, w wersjach językowych polskiej, angielskiej i niemieckiej
4. Udział w targach turystycznych promujących region oraz organizacja targów regionalnych np. „Międzynarodowe Targi WYROBÓW KLASZTORNICH”, „Festiwal Słowian i Wikingów”, „Na Gotyckim Szlaku – Muzyka w Zabytkach”, „Hanzeatyckie Dni Kołobrzegu”
5. Wsparcie finansowe dla produktów turystycznych – szlak kulturowy „Zachodniopomorskie Muzea Wojskowe”
6. Organizowanie konkursu „Zachodniopomorska wieś turystyczna”

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

7. Organizacja konkursu ofert na wsparcie zadań dotyczących krajoznawstwa regionu
8. Opracowanie i wydawanie wydawnictw promocyjnych, np. „Tajemnice Pomorza”, „Perły Pomorza Zachodniego”, „Zabytki Pomorza Zachodniego”

Wydział Rozwoju Regionalnego

Bezpośrednie działania w badanym obszarze nie są prowadzone. Pośrednio informacje o historii regionu, produktach regionalnych były przekazywane instytucjonalnym partnerom (krajowym i zagranicznym) projektów, np.: SONORA - SOuth-NORth Axis Improving transport infrastructure and services across Central Europe, oraz środkowo-europejskiego korytarza transportowego CETC-ROUTE 65.

Wydział sprawuje nadzór nad Regionalnym Biurem Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, będącego realizatorem szeregu działań o charakterze strategicznym i planistycznym w zakresie gospodarowania przestrzenią województwa. W wielu z nich aspekt dziedzictwa kulturowego jest jednym z kluczowych, które warunkują podejmowane rozstrzygnięcia.

Wydział Współpracy Międzynarodowej

Część realizowanych zadań dofinansowana jest w ramach programu współpracy transgranicznej INTERREG IVA.

1. Współorganizacja wystawy „Zamki i rezydencje na Pomorzu” – prezentowana od 2006 r. w miastach Pomorza w województwie zachodniopomorskim oraz w Meklemburgii Pomorza Przednim w Niemczech.
2. Wystawy poświęcone historii Pomorza np. „Sąsiedzi w Europie. Księstwo Pomorskie i Królestwo Polskie 1000-1648” prezentowana w Szczecinie i Greifswaldzie, Krakowie
3. Projekt dotyczący muzeów pomorskich „Razem jesteśmy silni”
4. Projekt „Rozwój Europejskiego parku Hugonotów w Schwedt n. Odrą i rewitalizacja Parku Przyrody Dolina Miłości w Zatonii Dolnej”
5. projekt „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego na Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga św. Jakuba”

Wydział Rolnictwa i Rybactwa

Główne działania realizowane są poprzez Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach, będący samorządową wojewódzką osobą prawną, prowadzącą doradztwo rolnicze obejmujące działania m.in. w zakresie rozwoju wsi

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

i wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W obszarze dotyczącym dziedzictwa kulturowego prowadzonych jest szereg cyklicznych działań dotyczących zarówno kultury materialnej – rękodzielnictwa, infrastruktury, architektury, jak i niematerialnej – obrzędowości, kulinariów:

1. Sympozja np. „Turystyka wiejska- społeczny wymiar w ekonomicznym kontekście”;
2. Cykliczne warsztaty np. rękodzielnicze, kulinarne;
3. Dożynki Wojewódzkie, spotkania wigilijne, Festiwal Potraw Wigilijnych;
4. Publikacje, np. album dotyczący produktów regionalnych, katalogów agroturystycznych;
5. Konkursy, np. „Nasze kulinarne dziedzictwo – smaki regionów”, „Szlakiem pereł architektury wiejskiej”.

Wydział Edukacji i Sportu - Wieloosobowe Stanowisko ds. edukacji

Wydział sprawuje nadzór nad wojewódzkimi jednostkami oświatowymi – m.in. Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli. ZCDN wydaje dwumiesięcznik edukacyjny „Refleksje”, gdzie zamieszczane są artykuły dotyczące powiązanych zagadnień. ZCDN od kilkunastu lat współprowadzi z Muzeum Narodowym w Szczecinie konkurs dot. edukacji regionalnej „**Moja mała ojczyzna. Moja miejscowość, mój region**”, a także organizuje konferencje przedmiotowo-metodyczne „**Edukacja Regionalna w Szkole**”.

Gabinet Marszałka

Do działań promocyjnych można także zaliczyć nagradzanie za prowadzoną działalność w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym. Osobom oraz instytucjom związanym z opieką nad zabytkami i edukacją regionalną Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego kontynuował przyznawanie nagród i wyróżnień – Odznaki Honorowej Gryfa Zachodniopomorskiego i dyplomu „Swojskie Zabytki”. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXXV/357/02 z dnia 7 października 2002 r. ustanowił odznakę regionalną – Odznakę Honorową Gryfa Zachodniopomorskiego - nadawaną osobom fizycznym oraz podmiotom (np. jednostkom samorządu terytorialnego, instytucjom, organizacjom pozarządowym), których całokształt działalności lub zakres realizowanych zadań przyczynia się do rozwoju Pomorza Zachodniego, pomnażania jego dóbr materialnych i kulturalnych, a także do szeroko rozumianej promocji województwa.

Na wniosek BDZ Odznakę Honorową Gryfa Zachodniopomorskiego w latach 2010-2012 otrzymały 4 osoby i instytucje – w 2010 r. Marek Łuczak, 2011 r. Stowarzyszenie na

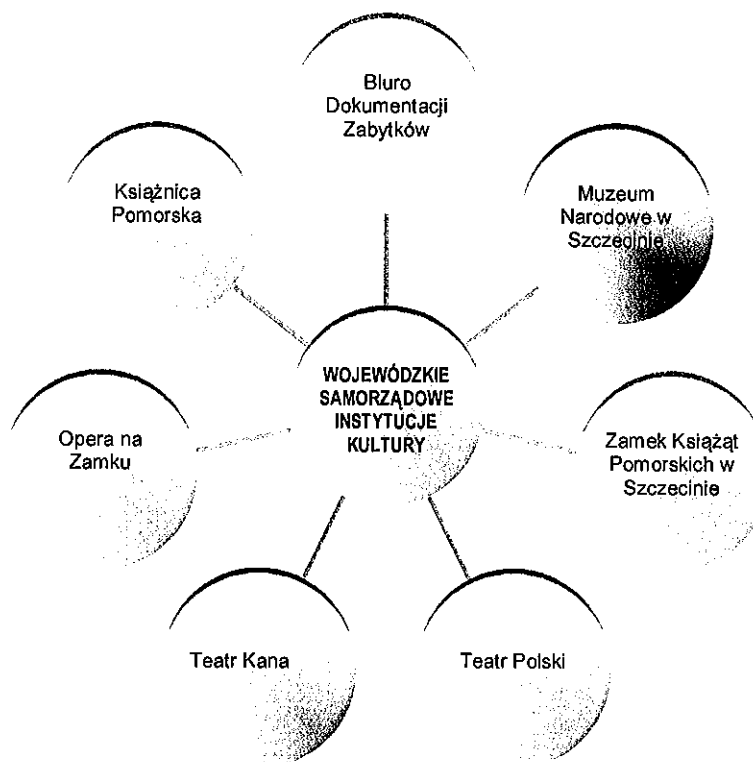
Na wniosek BDZ dyplom Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Swojskie Zabytki” w latach 2010-2012 otrzymało 15 osób i instytucji.

C. UTRZYMYWANIE SAMORZĄDOWYCH WOJEWÓDZKICH INSTYTUCJI KULTURY

Samorząd Województwa finansuje lub współfinansuje instytucje kultury, z których część w sposób szczególny działają w dziedzinie dziedzictwa kulturowego:

- Muzeum Narodowe w Szczecinie
  - Muzeum Miasta Szczecina
  - Muzeum Sztuki Współczesnej
  - Centrum Dialogu PRZEŁOMY
- Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie
- Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie
- Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie
- pozostałe:
  - Opera na Zamku w Szczecinie
  - Teatr Polski w Szczecinie
  - Teatr Kana w Szczecinie

Nadzór nad jednostkami sprawuje Wydział Kultury Nauki i Dziedzictwa Narodowego.

W okresie sprawozdawczym nie nastąpiły zmiany w tym zakresie.

Działalność Muzeum Narodowego w Szczecinie, jako jedynej w województwie instytucji kultury prowadzonej wspólnie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Województwo Zachodniopomorskie, jest nadzorowana przez Ministra. Działalność Muzeum obejmuje: sztukę dawną i współczesną, archeologię, historię wraz z naukami pomocniczymi, historię kultur, historię żeglugi morskiej i śródlądowej oraz etnologię.

W latach 2008-2009, w wyniku porozumienia władz miejskich i wojewódzkich, zdecydowano o powołaniu Centrum Dialogu Przełomy, funkcjonującego obecnie jako część Muzeum Narodowego w Szczecinie. Ideą Centrum jest utworzenie miejsca debat i wystaw o historii najnowszej Pomorza Zachodniego, politycznych i społecznych przełomów Szczecina. Aktualnie trwają prace budowlane, są gromadzone zbiory oraz tworzone scenariusze wystaw.

Inwestycja w liczbach:

Wartość zadania: **24 198 947 zł**

Termin realizacji: **2009 – 2013**

Środki pochodzące z budżetu województwa: **9 289 169 zł**

Środki pochodzące z UE: **14 691 958 zł**

Środki własne: **217 820 zł**

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

W dniu 1 lipca 2010 roku rozpoczął się proces przejmowania gryfickiej filii Muzeum Kolejnictwa w Warszawie przez Muzeum Narodowe w Szczecinie. Przejęto pracowników, teren wystawy, muzealia.

Finansowanie działalności tych instytucji kultury w podstawowym stopniu zapewnia Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego. Każda z nich posiada samodzielność i prowadzi działalność w oparciu o własny statut, w tym pozyskując środki zewnętrzne – np. europejskie z RPO czy krajowe z MKIDN. Ze względu na skomplikowanie zagadnień finansowych (np. kwalifikacji wydatków na prace typowo konserwatorskie czy modernizacyjne), na obecnym etapie nie przeprowadzono szczegółowej analizy wydatków, jednak warto odnotować prowadzone w szerokim zakresie prace przygotowawcze i inwestycyjne przy zabytkowych siedzibach w Szczecinie: Teatru Polskiego, Opery na Zamku, Zamku Książąt Pomorskich, oraz budowlane nowego obiektu dla Centrum Dialogu – Przełomy Muzeum Narodowego w Szczecinie .

3.3.2. DZIAŁANIA SAMORZĄDOWYCH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Województwo Zachodniopomorskie w omawianym okresie było organizatorem lub współorganizatorem 7 samorządowych wojewódzkich instytucji kultury mieszczących się w Szczecinie: Zamku Książąt Pomorskich, Muzeum Narodowego, Książnicy Pomorskiej im. St. Staszica, Opery na Zamku, Biura Dokumentacji Zabytków, Teatru Polskiego, Teatru Kana. Dwie z nich – BDZ i Muzeum Narodowe w Szczecinie – w całości prowadzą działalność bezpośrednio związaną z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, inne (np. Zamek Książąt Pomorskich, Książnica Pomorska) częściowo.

Wśród zadań statutowych podmiotów są te o charakterze badawczo-dokumentacyjnym oraz edukacyjno-popularyzatorskim. Działaniem skierowanym do szerokiego grona odbiorców były m.in. Noce Muzeów koordynowane przez MNS czy Europejskie Dni Dziedzictwa, koordynowane przez BDZ. Część instytucji, przez fakt posiadania siedzib w obiektach zabytkowych (np. Zamek, Opera, Książnica, Teatr Polski), prowadziło prace konserwatorskie, na które przeznaczano znaczne środki finansowe, w tym z budżetu samorządu województwa oraz ze źródeł zewnętrznych, głównie europejskich.

3.3.2.1. DZIAŁANIA ORGANIZACYJNE I POPULARYZATORSKIE

Niniejsze opracowanie nie omawia wszystkich działań instytucji kultury dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa, sygnalizując jedynie wybrane z nich, zwłaszcza

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

cykliczne działania w obszarze popularyzacji dziedzictwa kulturowego, skierowane do szerokiego grona odbiorców.

Europejskie Dni Dziedzictwa

Europejskie Dni Dziedzictwa to projekt społeczny i edukacyjny, od 1991 r. organizowany pod auspicjami Rady Europy, w którym uczestniczy 49 krajów. Polska włączyła się w organizację w 1993 r. Głównym celem EDD jest promowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz przypominanie o wspólnych korzeniach kultury europejskiej, poprzez organizowane imprez skierowanych do szerokiej grupy odbiorców. Co roku we wrześniu udostępniane są bezpłatnie do zwiedzania zabytki i miejsca kultury, przygotowują festyny, jarmarki, imprezy plenerowe, wystawy, odczyty naukowe, konkursy i wiele innych imprez skierowanych do różnych grup społecznych i wiekowych.

W województwie zachodniopomorskim koordynatorem EDD ze strony Marszałka jest Biuro Dokumentacji Zabytków.

- 2010 r. - EDD przebiegały pod hasłem „Od pomysłu do przemysłu.” Wydarzenia odbyły się w wielu ośrodkach województwa (m.in. w: Szczecinie, Dąbrowie, Kołobrzegu, Sławnie, Stargardzie Szczecińskim, Wałczu, Trzebiatowie, Darłowie). Liczbę uczestników szacuje się na 3, 5 tys. Wydano również książkę dotyczącą dziedzictwa kulturowego regionu, plakat i materiały informacyjne.
- 2011 r. - odbył się cykl imprez EDD pod hasłem „Kamienie milowe”, w którym uczestniczyło kilka tysięcy osób. Wydarzeniom kulturalnym towarzyszyła publikacja książkowa i materiały promocyjne oraz plakat przygotowane przez BDZ.
- 2012 r. - odbył się cykl kilkudziesięciu imprez EDD pod hasłem „Tajemnice codzienności”. Wydarzeniom kulturalnym towarzyszyła publikacja książkowa i materiały promocyjne oraz plakat przygotowane przez BDZ.

W organizację EDD, oprócz Biura Dokumentacji Zabytków jako wojewódzkiego koordynatora działań, włączają się także inne jednostki samorządu województwa – np. Muzeum Narodowe w Szczecinie czy Książnica Pomorska w Szczecinie, a także inne instytucje jak Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Szczecinie czy Archiwum Państwowe w Szczecinie. Aktywność wykazują także niektóre samorządy gminne i powiatowe oraz ich jednostki - cenny jest udział stałych współpracowników ze Stargardu Szczecińskiego, Trzebiatowa, Darłowa, Kołobrzegu, Dębna, Sławna, a także włączanie się nowych..

Dyplomy Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Swojskie zabytki”.

Z inicjatywy BDZ Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego przyznaje dyplomy wyróżniającym się właścicielom i użytkownikom zabytków, o nazwie „Swojskie Zabytki”. W 2010-2012 przyznano 15 dyplomów osobom fizycznym, samorządom, jednostkom organizacyjnym, dobrze dbającym o mniej znane, a wartościowe obiekty zabytkowe (niekoniecznie wpisane do rejestru zabytków). Laureatami byli:

2010 r. – Helena i Mirosław Szymańscy, Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA o. Wielkopolski, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Szczecinie, Beata i Dariusz Makowscy, Urząd Miasta i Gminy Dębno.

2011 r. – Tadeusz Brocki, Bogdan, Zdzisław i Krystyna Andziakowie, Starostwo Powiatowe w Gryficach, Urząd Miejski w Drawsku Pomorskim

2012 r. - Rada Sołecka wsi Słowo i Mirosław Gałuszkiewicz, Aneta i Jerzy Matelakowie, Adam Bryl, Maria i Wacław Idziakowie, Bożena i Mirosław Milejowie.

3.3.2.2. DZIAŁANIA NAUKOWO-DOKUMENTACYJNE

Niniejsze opracowanie nie omawia wszystkich działań o cechach poznawczo-dokumentacyjnych podejmowanych przez wojewódzkie instytucje kultury, sygnalizuje jedynie wybrane grupy działań, służące podnoszeniu poziomu wiedzy o zasobach zabytkowych Województwa, jej dokumentowaniu i udostępnianiu.

Zadania o charakterze badawczym i dokumentacyjnym odnoszące się do dziedzictwa kulturowego, Województwo Zachodniopomorskie realizuje przez swoje wyspecjalizowane instytucje: Biuro Dokumentacji Zabytków (BDZ) i Muzeum Narodowe w Szczecinie (MNS) oraz – w mniejszym stopniu – Książnicę Pomorską (KP). Wpisane w podstawową działalność statutową działania badawcze i dokumentacyjne to jeden z najistotniejszych przejawów tak ochrony jak i opieki nad zabytkami, częstokroć poprzedzający materialną renowację zabytków. Ich rola jest nie do przecenienia – przyczyniają się do rozwoju wiedzy o regionie, stanowią bazę dla szerszych przedsięwzięć, np. umożliwiających podejmowanie właściwych decyzji ochronnych skierowanych do konkretnych obiektów ale i wyznaczanie kierunków rozwoju w opracowaniach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej. Obie sfery działań konserwatorskich – dokumentacyjna i renowacyjna – traktowane są jako komplementarne. Województwo Zachodniopomorskie, poprzez swoje instytucje kultury podejmuje tego rodzaju prace.

BDZ, jako instytucja nakierowana na działania dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków, zatrudniając merytorycznie przygotowaną, specjalistyczną i doświadczoną kadrę, wykonuje różnego rodzaju dokumentacje konserwatorskie, ewidencje obiektów,

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

programy opieki nad zabytkami, opinie, ekspertyzy, tworzy bazy danych o różnych rodzajach zabytków. Większość prac poprzedzana jest badaniami terenowymi, mimo nielicznego kadrowo zespołu.

Biuro Dokumentacji Zabytków w okresie sprawozdawczym 2010-2012⁴, dotyczącym realizacji pierwszego cyklu WPOnZ, wykonało m.in. następujące opracowania:

- Gminna ewidencja zabytków dla gmin Sławno (I etap).
- Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Sławno
- Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (tzw. białe karty) - 31
- Karty detalu architektonicznego i zabytkowej stolarki, małej architektury – 553
- Bazę elektroniczną elementów zabytkowego krajobrazu kulturowego – dla ok. 85000 obiektów.
- Bazę fotograficzną zabytków – obecnie ok. 41 000 fotografii
- Karty miejsc upamiętnień ofiar I i II wojny światowej – dla 11 obiektów.
- Ekspertyzy i opinie – dla 34 obiektów.

W oparciu o zebrane materiały przygotowano nowe wystawy prezentowane w Galerii Marszałkowskiej – „Dotacje samorządu Województwa Zachodniopomorskiego w latach 2008-2011 do prac konserwatorskich przy zabytkach”, „WODO PŁYŃ, WIETRZE WIEJ”. WIATRAKI - MŁYNY – ELEKTROWNIE. ŚLADY KULTUROWE W KRAJOBRAZIE POMORZA ZACHODNIEGO”, „Architektura ryglowa w przestrzeni kulturowej - element tożsamości regionalnej Pomorza Zachodniego”. Jednocześnie w różnych ośrodkach wiejskich i miejskich na terenie województwa prezentowano wcześniejsze wystawy, m.in. „Polichromie drewnianych stropów kościołów Pomorza Zachodniego”, „Architektura ryglowa Pomorza Zachodniego”.

Oprócz działalności *stricte* dokumentacyjnej Biuro Dokumentacji Zabytków ma również dokonania o charakterze naukowym i popularyzatorskim. Wymienić można publikacje zamieszczane w periodykach i książkach branżowych (np. Zachodniopomorskie Wiadomości Konserwatorskie) - w okresie sprawozdawczym ok. 10 artykułów, oraz książki „Tajemnice codzienności”, „EDD 2011 – Kamienie milowe”, Poradnik dla właścicieli i użytkowników zabytków (wersja cyfrowa), a także współorganizację i udział w sesjach naukowych, sympozjach branżowych itp. (m.in. ANTIKON Polsko-Niemiecka Konferencja „Architektura ryglowa – wspólne dziedzictwo”, konferencja międzynarodowa „Dzieje wsi pomorskiej”, konferencja „Spotkania Trzebiatowskie”, „Moje? Twoje? Nasze?

⁴ Za 2010r., 2011r. i 3 kwartały 2012 r.

Polsko-niemieckie dziedzictwo kulturowe a społeczeństwo obywatelskie w dzisiejszej Polsce" w Słubicach, „Architekci na Pomorzu na przestrzeni wieków" w Kulicach).

Muzeum Narodowe w Szczecinie (MNS) w okresie sprawozdawczym 2010-2012 realizowało swoje stałe zadania o charakterze naukowo-dokumentacyjnym, z których główne to wykonywanie kart inwentarzowych obiektów muzealnych, konserwacja obiektów, przygotowanie publikacji i wystaw, np. „Figura. Sztuka pierwszej połowy XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie”, „Zaginione – Ocalone. Szczecińska kolekcja starożytności pomorskich”. W miarę możliwości nabywane są nowe dzieła, np. kolekcja dzieł Augusta Ludwiga Mosta wzbogaciła się o studium olejne „Oczekująca”. Obraz został zakupiony ze środków Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego (11 930 zł) i zbiórki publicznej (2 346,54 zł).

Wśród celów statutowych Muzeum znajdują się: dokumentowanie kultury narodowej i regionalnej oraz kreowanie wydarzeń kulturalnych, z uwzględnieniem tradycyjnych powiązań historycznych Polski i Pomorza Zachodniego z krajami europejskimi, w szczególności z obszarem Bałtyku, dorzeczem Odry, kulturą miast portowych.

Centrum Dialogu Przełomy przygotowuje scenariusze wystaw dla nowobudowanego obiektu.

Książnica Pomorska w okresie sprawozdawczym prowadziła wiele przedsięwzięć dotyczących posiadanych zbiorów, pozyskiwania nowości, opracowywania zbiorów czy edukacji i promocji. Z tematyką dziedzictwa kulturowego ściśle związany był np. projekt "Warsztaty i konferencja na temat upowszechniania wspólnego dziedzictwa kulturalnego Pomorza – historyczne czasopisma w szczecińskich i greifswaldzkich zbiorach" - realizowany we współpracy z Universitätsbibliothek Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald w roku 2011 w ramach Funduszu Małych Projektów INTERREG IVA Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pomerania.

3.3.3. DZIAŁANIA ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ SZCZEBLA WOJEWÓDZKIEGO

W Szczecinie ma siedzibę Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, w Koszalinie – jego Delegatura. Urząd jest elementem wojewódzkiej administracji zespolonej, finansowanej z budżetu państwa, nadzorowanym przez Wojewodę Zachodniopomorskiego oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków (ZWKZ) realizuje zadania nakreślone ustawą, wśród których jest m.in. prowadzenie rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego i wojewódzkiej

ewidencji zabytków czy sporządzanie planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami województwa zachodniopomorskiego, w ramach przyznanych środków.

Ochrona zasobu wartości kulturowych województwa

Zasób wartości kulturowych znajdujących się na terenie województwa powinien być przedmiotem szczególnej troski zarówno mieszkańców, władz samorządowych i państwa, jako ważny cel publiczny. Stąd konieczne jest kontynuowanie działań dążących do ich ochrony.

Poszczególne formy ochrony implikują określone ograniczenia i wymogi dotyczące użytkowania i inwestowania w zabytek i jego otoczenie. Wszystkie zbiory stanowią zasób otwarty, tj. mogą być rozszerzane poprzez wprowadzanie kolejnych obiektów, jak też ograniczane przez wykreślanie obiektów zdegradowanych.

Rejestr zabytków

Rejestr zabytków prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków, z podziałem na poszczególne rodzaje zabytków- **A – zabytek nieruchomy, B – zabytek ruchomy, C – zabytek archeologiczny.**

Zabytki rejestrowe występują we wszystkich gminach województwa, w różnych ilościach. W rejestrze zabytków województwa zachodniopomorskiego znajduje się⁵:

- **A – zabytek nieruchomy.** 2926 wpisów dotyczących obszarów i obiektów nieruchomych (układy przestrzenne, zespoły zieleni zabytkowej, budynki, budowle i ich zespoły oraz układy liniowe komunikacji (stan – maj 2012 r.). Ilość tę należy traktować poglądowo, gdyż część wpisów dotyczy zespołów budynków (obejmuje do kilkudziesięciu budynków), terenów, część obiektów jednostkowych (poszczególnych budynków). W liczbie tej znajduje się np. 47 układów staromiejskich (terenów starych miast).
- **B – zabytek ruchomy.** 2008 obiektów zaliczanych do zabytków ruchomych (zabytki sztuki i rzemiosła artystycznego), w tym 1914 stanowiących wyposażenie świątyń⁶. Jest to najmniejsza ilościowo liczba obiektów wśród wszystkich województwa w Polsce. Należy jednak brać pod uwagę różnice w przyjmowanej metodologii liczenia obiektów – np. ołtarza jako całości (jeden obiekt) lub każdego elementu ołtarza – rzeźby, obrazów (wiele obiektów w ołtarzu).

⁵ Dane liczbowe z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

⁶ Dane Narodowego Instytutu Dziedzictwa, stan na 31 grudnia 2011 r.,
<http://www.nid.pl/idm,584,zestawienie.html>

- **C – zabytek archeologiczny.** 218 wpisów dotyczących zabytków archeologicznych (stan – maj 2012 r.)⁷.

Wojewódzka ewidencja zabytków

Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi Wojewódzką ewidencję zabytków dla obszaru województwa zachodniopomorskiego. W WEZ znajdują się wszystkie zabytki posiadające dokumentację konserwatorską, w archiwum WUOZ. Obejmuje ona kilkadziesiąt tysięcy obiektów zabytkowych (ponad 4 tys. obiektów nieruchomości i ponad 17 tys. zabytków archeologicznych), w tym np.⁸:

- 17622 zabytki archeologiczne (stan – maj 2012 r.).
- 196 dworów i pałaców (stan – maj 2012 r.).
- 211 parków dworskich (stan – maj 2012 r.).

3.4.3.1. FINANSOWANIE DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków udziela dotacji na prace konserwatorskie i remontowe obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie województwa zachodniopomorskiego.

- 2010 r. – 24 dotacje wartości 513.000,00 zł
- 2011 r. – 27 dotacji na kwotę 547.000,00 zł
- 2012 r. – wartości 560.000,00 tys. zł

Wielkości kwot przyznawanych poszczególnym beneficjentom utrzymywały się na poziomie od 4 tys. zł do 60 tys. zł.

Oprócz dotacji na prace remontowe i konserwatorskie, ZWKZ udziela również dotacji w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Finansowane są działania prowadzone przez stowarzyszenia, głównie dotyczące wydawnictw promocyjnych, wydawnictw, konferencji naukowych, m.in. kolejnych edycji Polsko-Niemieckiej Konferencji „ANTIKON” – Architektura drewniana – wspólne dziedzictwo”.

3.3.4. INNE DZIAŁANIA

⁷ Wg danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa – liczba stanowisk rejestrowych w Województwie zachodniopomorskim wynosi 375- dane na czerwiec 2009 r., <http://www.nid.pl/idm,666,zestawienie.html>

⁸ Dane liczbowe z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

Województwo Zachodniopomorskie jest także terenem działania ogólnopolskich stowarzyszeń naukowych, związanych z konserwatorstwem, archeologią, muzealnictwem, sztuką. W Szczecinie mają siedzibę m.in. oddziały Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Stowarzyszenia Muzealników Polskich. Skupiają one stosunkowo nieliczną, lecz o największej merytorycznej wiedzy grupę ekspertów, specjalistów i naukowców. Stowarzyszenia te prowadzą m.in. działalność naukową organizując sesje i konferencje poświęcone różnym aspektom dziedzictwa regionalnego oraz działalność wydawniczą, publikując materiały pokonferencyjne, opracowania naukowe, monografie, dokumentujące badania nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

3.4. DZIAŁANIA NA POZIOMIE KRAJOWYM DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Działania na poziomie krajowym znajdują się głównie w gestii administracji rządowej centralnego szczebla. Zalicza się do nich m.in. prawodawstwo, udzielanie dotacji ze środków budżetu państwa, których dysponentem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, oraz nadawanie obiektom tytułu „Pomnik Historii” przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Nie wszystkie organy są zobowiązane do informowania samorządu województwa o podejmowanych działaniach, np. w formie sprawozdań, ale dane te jako informacje publiczne są dostępne na stronach internetowych odpowiednich instytucji.

W Szczecinie ma siedzibę Narodowy Instytut Dziedzictwa Oddział Terenowy w Szczecinie, będący państwową instytucją kultury, podległą Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego i realizujący wyznaczone przez niego zadania.

3.4.1. DZIAŁANIA PRAWNE

Pomnik historii to jedna z czterech form ochrony zabytków, zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Ten honorowy tytuł jest przyznawany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w drodze rozporządzenia, na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wyjątkowym w skali kraju zabytkom - obecnie pomnikami historii w Polsce uznano 39 zabytków.

W województwie zachodniopomorskim znajdują się dwa zespoły architektoniczne, wyróżnione tytułem Pomnika Historii:

- *Zespół kościoła pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny Królowej Świata oraz średniowieczne mury obronne miasta w Stargardzie Szczecińskim, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia*

17.09.2010 r. (Dz.U. 2010 nr 184 poz. 1236).

- *Kamień Pomorski - zespół katedralny, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 25.08.2005 r.(Dz.U. nr 167 z 2005 r., poz. 1401).*

3.4.2. FINANSOWANIE DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu państwa, mogą być udzielane m.in. przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dotacja może być udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

Minister udziela dotacji poprzez swoje coroczne Programy. Aktualnie obowiązujące regulaminy, dane o dostępnych środkach, rodzajach kwalifikujących się zadań, trybach składania wniosków, kryteriach ich oceny, dostępne są na stronach internetowych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dla poszczególnych działań obowiązują odrębne programy, np. dla prac konserwatorskich – „Ochrona zabytków”, dla działań edukacyjnych, warsztatowych - „Edukacja kulturalna”, na remonty i modernizacje siedzib – „Infrastruktura kultury”. Corocznie przyznawanych było po kilka dotacji związanych z Pomorzem Zachodnim.

- 2010 r. - 17 dotacji wartości 2.355.130,00 zł
- 2011 r.- 9 dotacji wartości 1.977.000,00 zł

4. SYNTEZA DZIAŁAŃ REALIZUJĄCYCH CELE I ZADANIA W PONZ

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami określił cele i zadania na lata 2008-2012, skierowane do samorządu województwa zachodniopomorskiego. Określono trzy cele perspektywiczne oraz dziesięć celów operacyjnych. W każdej grupie wyznaczono zadania, spośród których wyłoniono zadania priorytetowe.

Zadania priorytetowe WPOnZ na lata 2008-2012

Cel perspektywiczny

I. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy regionu

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

- Aktualizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa z uwzględnieniem Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami
- wykonanie studiów dróg krajobrazowych i opracowanie wojewódzkiego programu zagospodarowania zabytkowych dróg i zadrzewień przydrożnych
- opracowanie wojewódzkiego programu ochrony i zagospodarowania zabytkowych cmentarzy i parków
- opracowanie wojewódzkiego programu zagospodarowania terenów występowania zabytków archeologicznych, zagospodarowania ruin i miejscowości wyludnionych
- podjęcie działań do opracowania wojewódzkiego programu zagospodarowania nadwodnych terenów historycznego osadnictwa i zabytków hydrotechnicznych
- opracowanie raportu o stanie zachowania i wykorzystania obiektów zabytkowych województwa zachodniopomorskiego
- opracowanie wojewódzkiego programu przeciwdziałania zagrożeniom obiektów zabytkowych
- organizacja systematycznego szkolenia urzędników samorządowych w zakresie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego
- opracowanie propozycji obiektów do uznania za Pomniki Historii,
- weryfikacja listy proponowanych parków kulturowych i określenie proponowanych granic, pomoc Radom Gmin w przygotowaniu uchwał do ich powołania
- określenie obszarów i metod zabezpieczenia i ekspozycji rezerwatów archeologicznych
- wskazanie obszarów kulturowych i określenie ich granic (w powiązaniu z siecią dróg krajobrazowych i szlaków turystycznych)
- ustalenie indywidualnych programów działań w oparciu o zalecenia konserwatorskie i plany rozwoju

Cel perspektywiczny

II. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa

- ustalenie priorytetu wykorzystania funduszy strukturalnych na zadania związane z rewitalizacją obszarów zabytkowych i aktywizacją gospodarczą w oparciu o zasoby zabytkowe
- zwiększenie wysokości funduszy przeznaczonych na opiekę nad zabytkami (prace konserwatorskie i promocja) w budżecie samorządu wojewódzkiego (ustalenie stałego procentu budżetu przeznaczanego na dziedzictwo kulturowe)
- utworzenie w strukturze Urzędu Marszałkowskiego komórki doradczej d.s. pozyskiwanie środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- aktualizacja Strategii Rozwoju Turystyki na podstawie POnZ (udział specjalistów w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym)
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych promujących walory kulturowe i przyrodnicze regionu

Cel perspektywiczny

III. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń

- organizacja kształcenia nauczycieli i organizatorów życia kulturalnego w zakresie opieki nad zabytkami, w tym organizowanie kursów zawodowych dla nauczycieli rzemiosł
- tworzenie programów nauczania regionalnego i podręczników uwzględniających dziedzictwo kulturowe dla wszystkich poziomów nauczania

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

- wspieranie projektów edukacyjnych poświęconych upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie zabytków zachodniopomorskich w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa
- utworzenie skansenu

Analizując drugi dwuletni okres realizacji w latach 2008-2010 można stwierdzić, iż w każdym wskazanym celu wykonano część z zadań określonych w WPOnZ jako priorytetowe.

Po pierwsze, w celu perspektywicznym I. „Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy regionu” zrealizowano - bardzo istotną w wielu aspektach przestrzennych, społecznych i gospodarczych - zmianę Wojewódzkiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, z uwzględnieniem koniecznych aktualizacji, m.in. zapisów przyjętego Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami. Część planu, dotycząca dziedzictwa kulturowego województwa, wykonana została w uzgodnieniu z Biurem Dokumentacji Zabytków. Opracowaniem wyjściowym stała się „Aktualizacja ‘Studium zasobów i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego’. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy. Projekt Ochrony”, wykonana w 2009 r. przez BDZ. Zmieniony Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego został zatwierdzony i przyjęty przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w październiku 2010 r. (UCHWAŁA Nr XLV/530/10 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 19 października 2010 roku).

Kolejnym zadaniem, w części zrealizowanym, jest rozwój tematycznych szlaków turystycznych promujących walory kulturowe regionu. Z danych ankiety wynika, iż powstawanie takich szlaków turystycznych odbywa się głównie na terenie gmin, w wyniku działań samorządów szczebla gminnego, jak również realizowany przez samorząd województwa jest ponadregionalny projekt dotyczący Drogi Św. Jakuba. Liczba takich szlaków i poziom ich atrakcyjności nie są jeszcze zadowalające.

Projekty edukacyjne i promocyjne poświęcone upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego są wspierane na różnych poziomach organizacyjnych, w różnym zakresie. Realizowane są konkursy ofert dla organizacji pozarządowych – tak na poziomie województwa jak gmin i powiatów. Ilość środków przeznaczanych przez JST na projekty z zakresu promocji dziedzictwa kulturowego prawdopodobnie nie umożliwia prowadzenia oczekiwanych działań o szerokim zasięgu. Województwo Zachodniopomorskie wspiera także wybrane działania samorządów, o uznanej renomie i potencjalnie dużym oddźwięku społecznym – głównie skansen Centrum Słowian i Wikingów w Wolinie. Województwo

Drugi dwuletni cykl 2010 - 2012 r.

Zachodniopomorskie, jako organizator wojewódzkich instytucji kultury, zapewnia im środki na funkcjonowanie i podejmowanie pewnych działań w ramach prac statutowych. Zwiększenie środków na planowane działania w obszarze edukacji społecznej i promocji umożliwiłoby przygotowanie pełniejszej i bardziej atrakcyjnej oferty.

Finansowanie opieki nad zabytkami jest realizowane na różnych szczeblach samorządu lokalnego oraz z poziomu krajowego. W województwie wprowadzone są - poprzez uchwały odpowiednich organów stanowiących - systemy wspierania właścicieli i użytkowników zabytków w przeprowadzaniu prac remontowych i konserwatorskich przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Dotacje są przyznawane z budżetu samorządu województwa oraz części gmin i powiatów. Wielkość środków przeznaczana na ten cel jest zróżnicowana – w zależności od możliwości finansowych samorządów i znaczenia jakie przywiązują do tych działań. Na poziomie województwa ilość środków na ten cel systematycznie rośnie – z prognozowana w 2013 r. kwota 1 mln zł. W poszczególnych gminach występują znaczne dysproporcje, związane z możliwościami budżetowymi. Potrzeby w tym zakresie są wielokrotnie wyższe niż środki będące obecnie w dyspozycji.

Cele WPOnZ realizowane są także poprzez inne działania instytucji i organizacji różnego szczebla, co opisane zostało szczegółowo w części analitycznej. Zadania są wykonywane w gminach i powiatach na zróżnicowanym poziomie – wśród samorządów są takie, które wykazują aktywność na wszystkich badanych polach i te, które podejmują minimalne, jedynie konieczne działania, nie wywiązując się nawet ze zobowiązań prawnych. Także na poziomie województwa są wykonywane działania statutowe oraz podejmowane różnorodne inicjatywy mieszczące się w ramach nakreślonych celów operacyjnych WPOnZ.

5. PODSUMOWANIE

Podsumowując zebrany materiał i analizy stanu bieżącego należy stwierdzić, iż zagadnienia związane z dziedzictwem kulturowym regionu są realizowane na wszystkich szczeblach organizacyjnych JST - szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego – głównie przez administrację i instytucje kultury, a także przez podmioty o innym statusie prawnym – zarówno finansowane i nadzorowane przez państwo, należące do sektora organizacji pozarządowych czy przez osoby prywatne. Poziom zaangażowania samorządowych podmiotów jest niejednorodny, rysują się wręcz skrajne postawy od pomijania zagadnień opieki nad zabytkami przez niektóre rady gmin i powiatów do możliwie wysokiego poziomu, ograniczonego jedynie finansowymi możliwościami

jednostek. Należy pamiętać, że znacząca odpowiedzialność za ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami regionu spoczywa na samorządzie terytorialnym, stąd wszystkie jednostki powinny większą uwagę poświęcić tej problematyce.

Analiza uzyskanych informacji potwierdziła spodziewane założenia, iż działania dotyczące dziedzictwa kulturowego mają charakter uniwersalny i szeroki, stąd pozwalają na realizację poszczególnych przedsięwzięć na różnych poziomach organizacyjnych.

Różnorodność działań, łączenie przedsięwzięć, różny czas trwania zadań – w tym wieloletnich - oraz dywersyfikacja środków finansowych powoduje jednak trudność w precyzyjnym szacowaniu faktycznie ponoszonych kosztów w tej dziedzinie i porównywania danych. Podobna trudność pojawia się także w przypadku określania trwałości działań - gdyż ma ona zróżnicowany charakter.

Odzwierciedleniem znaczenia (lub jego braku), jakie nadaje się omawianym zagadnieniom w poszczególnych jednostkach samorządu, jest choćby udział w badaniu ankietowym BDZ – ok. 20% z nich nie podjęło trudu opisanie problematyki dziedzictwa kulturowego i zabytków własnego terenu.

Na tym tle szczególnie pozytywnie wypadają gminy i powiaty, gdzie obserwuje się systemowe podejście do zagadnień opieki i ochrony zabytków, materializujące się w działaniach finansowych, organizacyjnych, edukacyjnych. W tym kontekście na szczególne uznanie zasługuje powołanie w niektórych jednostkach administracyjnych specjalistycznych komórek, koordynujących działania dotyczące zabytków, co przynosi zauważalne efekty w postaci realizowanych zadań.

Niewątpliwie cenne są wszelkie prowadzone działania, które należy kontynuować - zarówno prace merytoryczne, organizacyjne, jak finansowe. Dla rozwoju konieczne są jednak zwiększone nakłady, pozwalające zarówno szerzej prowadzić działalność dotyczącą utrzymania i rewaloryzacji obiektów zabytkowych, jak i edukacyjną i promocyjną.

Na kolejny okres 2013-2017 przygotowany jest nowy Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego. Po dokonaniu koniecznych uzgodnień i konsultacji, będzie on przedłożony Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego celem dalszego procedowania.

ZAŁĄCZNIKI

Szczecin, 12.09.2012 r.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
w Szczecinie
ul. Korsarzy 34
70-540 SZCZECIN

Jednostki Samorządu Terytorialnego
Województwa Zachodniopomorskiego

Wg rozdzielnika

Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, będące Instytucją Kultury Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego, aktualnie pracuje nad kolejnym Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego, na lata 2013-2017. Program stanowić będzie jeden z dokumentów, wyznaczających kierunki działania Samorządu Województwa w najbliższym okresie.

Opracowanie WPOnZ, wynikające z obowiązujących przepisów prawa, tj. Ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, rozdz. 8 art. 87, jest zadaniem Biura, co zapisane zostało w statucie nadanym mu przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego.

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o współpracę przy przygotowaniu tego dokumentu. Dla poprawnego określenia planowanych działań, konieczna jest diagnoza i rozpoznanie już realizowanych przedsięwzięć.

Prosimy o wypełnienie ANKIETY dotyczącej działań realizowanych przez państwa samorząd, dotyczących dziedzictwa kulturowego i zabytków na terenie Gminy lub Powiatu.

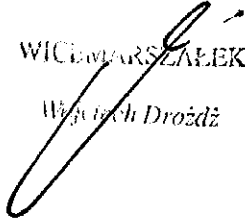
Przekazane informacje posłużą do analizy stanu obecnego obecnie i określenia celów i zadań WPOnZ dla kolejnego okresu planowania. Przygotowany Program zostanie przedłożony Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego do akceptacji i poddania dalszemu procedowaniu.

O przesłanie zwrotne wypełnionych ankiet prosimy w terminie do 5 października br.

W przypadku pytań prosimy o kontakt z Biurem drogą elektroniczną lub telefoniczną, osobą odpowiedzialną jest p. Aleksandra Hamberg-Federowicz lub Kamilą Wójcik:

BIURO DOKUMENTACJI ZABYTKÓW
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego
70-540 Szczecin, ul. Korsarzy 34
tel./fax 91 433 70 98
e.mail: biuro@bdz.szczecin.pl

Z poważaniem

WICEMARSZAŁEK
Województwa Zachodniopomorskiego

Załącznik nr 2.

Do Monitoringu WPOnZ 2008-2012. Drugi dwuletni cykl 2010-2012.

ANKIETA 2012 r.
dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego

1. Czy dla terenu gminy opracowana została Gminna Ewidencja Zabytków?

- a) tak (proszę podać rok)
- b) nie

2. Czy dla obszaru gminy opracowany został Gminny Program Opieki nad Zabytkami?

- a) tak (proszę podać datę uchwalenia i nr uchwały)
- b) nie

3. Czy samorząd Gminy udziela dotacji właścicielom lub użytkownikom zabytków na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach?

- a) tak (proszę podać od którego roku i w jakiej łącznej wysokości)
- b) nie

4. Czy Gmina pozyskuje fundusze zewnętrzne na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach będących własnością Gminy?

- a) tak (proszę podać jakie)
- a) nie

5. Czy na terenie gminy działają organizacje lub stowarzyszenia mogące udzielać wsparcia finansowego na działania dotyczące dziedzictwa i zabytków (np. Lokalne Grupy Działania, Lokalne Grupy Rybackie)?

- b) tak (proszę podać jakie)
- c) nie

6. Czy na terenie Gminy działają muzea, izby regionalne, izby tradycji?

- a) tak (proszę wymienić jakie)
- b) nie

7. Czy na terenie Gminy działają instytucje kultury zajmujące się problematyką dziedzictwa kulturowego lub regionalizmu?

- a) tak (proszę podać jakie)
- b) nie

8. Czy instytucje i jednostki samorządu gminy biorą udział w organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa?

- a) tak (proszę wymienić organizatorów oraz imprezy)
- b) nie

9. Czy na terenie gminy wyznaczone są szlaki lub trasy turystyczne uwzględniające obiekty lub obszary historyczne ?

- a) tak (proszę podać jakie)
- b) nie

10. Czy Gmina lub jej jednostki organizacyjne wydaje materiały informacyjne, promocyjne, edukacyjne (foldery, broszury, książki) dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków na obszarze gminy?

- a) tak (proszę wymienić przykłady)
- b) nie

.....
.....
11. Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze gminy?
.....

.....
12. Jakiej pomocy oczekuje Gmina ze strony jednostek Samorządu Województwa (np. Biura Dokumentacji Zabytków, Muzeum Narodowego w Szczecinie) w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków?
.....
.....

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

skierowanego przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie do jednostek samorządu terytorialnego - urzędów miast i gmin województwa zachodniopomorskiego w terminie: październik – listopad 2012 r.

TABELA 1

UDZIAŁ GMIN W ANKIECIE BIURA DOKUMENTACJI ZABYTEKÓW DOTYCZĄCEJ WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI
opracowanie własne BDZ na podstawie nadesłanych odpowiedzi na ankiety przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

	udział gmin w badaniu ankietowym w 2012 r.	
	liczbowy	procentowy
TAK	87	76,3 %
NIE	27	23,7 %
RAZEM:	114	100%

Wyszczególnienie:

POWIAT	GMINA		UDZIAŁ W ANKIECIE BDZ w 2012 r. TAK/NIE
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	TAK
		SZCZECIN	TAK
		ŚWINOUJŚCIE	TAK
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		TAK
	BIAŁOGARD GMINA		NIE
	KARLINO		TAK
	TYCHOWO		NIE
choszczeński	BIERZWNIK		NIE
	CHOSZCZNO		TAK
	DRAWNO		TAK
	KRZĘCIN		TAK
	PEŁCZYCE		NIE
	RECZ		TAK

drawski	CZAPLINEK	TAK
	DRWASKO POMORSKIE	TAK
	KALISZ POMORSKI	TAK
	OSTROWICE	NIE
	WIERZCHOWO	TAK
	ZŁOCIENIEC	TAK
goleniowski	GOLENIÓW	TAK
	MASZEWO	TAK
	NOWOGARD	NIE
	OSINA	TAK
	PRZYBIERNÓW	TAK
	STEPNICA	TAK
gryficki	BROJCE	NIE
	GRYFICE	NIE
	KARNICE	NIE
	PŁOTY	TAK
	REWAL	TAK
	TRZEBIATÓW	TAK
gryfiński	BANIE	TAK
	CEDYNIA	TAK
	CHOJNA	TAK
	GRYFINO	TAK
	MIESZKOWICE	TAK
	MORYŃ	NIE
	STARE CZARNOWO	NIE
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	NIE
	WIDUCHOWA	TAK
kamiński	DZIWNÓW	NIE
	GOLCZEWO	TAK
	KAMIEŃ POM.	TAK
	MIĘDZYZDROJE	TAK
	ŚWIERZNO	TAK
	WOLIN	NIE
kołobrzegi	DYGOWO	TAK
	GOŚCINO	NIE
	KOŁOBRZEG - MIASTO	TAK
	KOŁOBRZEG - GMINA	TAK
	RYMAŃ	NIE
	SIEMYŚL	NIE
	USTRONIE MORSKIE	TAK
koszaliński	BĘDZINO	TAK
	BIESIEKIERZ	TAK
	BOBOLICE	TAK
	MANOWO	NIE
	MIELNO	TAK
	POLANÓW	TAK
	SIANÓW	TAK

	ŚWIESZYNO	NIE
łobeski	DOBRA	TAK
	ŁOBEZ	TAK
	RADOWO MAŁE	NIE
	RESKO	NIE
	WĘGORZYNO	TAK
mysliborski	BARLINEK	TAK
	BOLESZKOWICE	TAK
	DĘBNO	TAK
	MYŚLIBÓRZ	TAK
	NOWOGRÓDEK POM.	TAK
policki	DOBRA	TAK
	KOŁBASKOWO	NIE
	NOWE WARPNO	TAK
	POLICE	TAK
pyrzycki	BIELICE	TAK
	KOZIELICE	TAK
	LIPIANY	NIE
	PRZELEWICE	TAK
	PYRZYCE	TAK
	WARNICE	TAK
sławieński	DARŁOWO MIASTO	TAK
	DARŁOWO GMINA	TAK
	MALECHOWO	TAK
	POSTOMINO	TAK
	SŁAWNO MIASTO	TAK
	SŁAWNO GMINA	TAK
stargardzki	CHOCIWEL	TAK
	DOBRZANY	TAK
	DOLICE	NIE
	IŃSKO	TAK
	KOBYLANKA	TAK
	MARIANOWO	NIE
	STARA DĄBROWA	TAK
	STARGARD SZCZ. MIASTO	TAK
	STARGARD SZCZ. GMINA	TAK
	SUCHAŃ	TAK
szczecinecki	BARWICE	TAK
	BIAŁY BÓR	TAK
	BORNE SULINOWO	TAK
	GRZMIĄCA	NIE

	SZCZECINEK MIASTO	TAK
	SZCZECINEK GMINA	TAK
świdwiński	BRZEŻNO	NIE
	POŁCZYN ZDRÓJ	TAK
	RĄBINO	TAK
	SŁAWOBORZE	TAK
	ŚWIDWIN MIASTO	TAK
	ŚWIDWIN GMINA	TAK
wałeczki	CZŁOPA	TAK
	MIROŚLAWIEC	TAK
	TUCZNO	TAK
	WAŁCZ MIASTO	TAK
	WAŁCZ GMINA	TAK

TABELA 2
GMINNE EWIDENCJE ZABYTEKÓW I GMINNE PROGRAMY OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

opracowanie własne BDZ

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 1 i 2) i weryfikacja BDZ

POWIAT	GMINA		GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW		GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTEKAMI	
			WYKONANA (data opracowania GEZ)	BRAK	WYKONANY (nr i data uchwały)	BRAK
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	-	BRAK	-	BRAK
		SZCZECIN	TAK (2010 r.)	-	nr XXII/581/08 z dn. 19. 05. 2008 r.	-
		ŚWINOUJŚCIE	-	BRAK	-	BRAK
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		TAK (2005 r.) w trakcie aktualizacji	-	-	BRAK (przewidywany termin opracowania 03. 2013 r.)
	BIAŁOGARD GMINA		-	BRAK	-	BRAK
	KARLINO		w opracowaniu (do k. 2012 r.)	-	w opracowaniu (do IV kwartału 2012 r.)	-
	TYCHOWO		-	BRAK	-	BRAK
choszczefski	BIERZWNIK		-	BRAK	-	BRAK
			w opracowaniu	-	-	BRAK
	CHOSZCZNO		TAK (2012 r.)	-	-	BRAK
	DRAWNO		TAK (2010 r.)	-	nr III/18/2010 z dn. 29.12.2010 r.	-
	KRZĘCIN		TAK (2012 r.)	-	nr VII/33/2011 z dn. 9. 06. 2011 r.	-
	PEŁCZYCE		TAK	-	nr VI/36/2011 z dn. 21.06.2011 r.	-
	RECZ		w opracowaniu	-	-	BRAK
drawski	CZAPLINEK		w opracowaniu	-	-	BRAK
	DRWASKO POMORSKIE		TAK (2010 r.)	-	nr III/13/2010 z dn. 30.12.2010 r.	-
	KALISZ POMORSKI		TAK (2006 r.)	-	nr XLVIII/290/10 z dn. 27.01.2010 r.	-
	OSTROWICE		TAK	-	-	BRAK
	WIERZCHOWO		-	BRAK	-	BRAK

	ZŁOCIENIEC	-	BRAK	-	BRAK
goleniowski	GOLENIÓW	TAK (2012 r.)	-	-	BRAK
	MASZEWO	-	BRAK	-	BRAK
	NOWOGARD	TAK	-	brak ankiety* opracowany, nie uchwalony	-
	OSINA	-	BRAK	-	BRAK
	PRZYBIERNÓW	TAK (2010 r.)	-	nr XXXVI/222/10 z dn. 19. 03. 2010 r.	-
	STEPNICA	TAK (2008 r.)	-	opracowany, nie uchwalony	-
gryficki	BROJCE	-	BRAK	-	BRAK
	GRYFICE	-	BRAK	-	BRAK
	KARNICE	-	BRAK	-	BRAK
	PŁOTY	TAK (2012 r.)	-	nr XX/193/12 z dn. 31. 08. 2012 r.	-
	REWAL	TAK (2011 r.)	-	-	BRAK
	TRZEBIATÓW	TAK (2008 r.)	-	nr XXXII/304/09 z dn. 26.03.2009 r.	-
gryfiński	BANIE	w opracowaniu	-	-	BRAK
	CEDYNIA	TAK (2011 r.)	-	nr XII/98/2011 z dn. 29.12.2011 r.	-
	CHOJNA	TAK (2012 r.)	-	opracowany, nie uchwalony	-
	GRYFINO	w opracowaniu	-	-	BRAK
	MIESZKOWICE	TAK (2009 r.) w trakcie aktualizacji	-	nr XXV/201/08 z dn. 23.12.2008 r.	-
	MORYŃ	TAK	-	brak ankiety* nr XXX/278/2009 z dn. 10.11.2009 r.	-
	STARE CZARNOWO	-	BRAK	-	BRAK
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	TAK	-	nr X/131/2011 z dn. 25.11.2011 r.	-
	WIDUCHOWA	TAK (2008 r.)	-	nr XX/2007/2009 z dn. 4.02.2009 r.	-
kamieński	DZIWNÓW	-	BRAK	-	BRAK
	GOLCZEWO	-	BRAK	-	BRAK
	KAMIEŃ POM.	w opracowaniu	-	-	BRAK
	MIĘDZYZDROJE	TAK (2009 r.)	-	-	BRAK
	ŚWIERZNO	-	BRAK	-	BRAK
	WOLIN	-	BRAK	-	BRAK
kołobrz eski	DYGOWO	w opracowaniu	-	w opracowaniu (do 30.04.2013 r.)	-
	GOŚCINO	-	BRAK	-	brak ankiety*

Monitoring realizacji WPOnZ Województwa Zachodniopomorskiego nad lata 2008-2012. Drugi dwuletni cykl 2010-2012.
Ankietyzacja samorządów lokalnych.

		TAK	-	-	BRAK
	KOŁOBRZEG MIASTO	TAK (2010 r.)	-	nr XXXVII/508/09 z dn. 29.09.2009 r.	-
	KOŁOBRZEG GMINA	TAK (2008 r.)	-	opracowany, nie uchwalony	-
	RYMAŃ	-	BRAK	brak ankiety*	BRAK
	SIEMYŚL	-	BRAK	brak ankiety*	BRAK
	USTRONIE MORSKIE	TAK (2007 r.)	-	-	BRAK
koszaliński	BĘDZINO	TAK (2012 r.)	-	nr XIX/136/12 z dn. 16.05.2012 r.	-
	BIESIEKIERZ	-	BRAK	-	BRAK
	BOBOLICE	-	BRAK	-	BRAK
	MANOWO	TAK	-	nr XLVI/334/2010 z dn. 10.11.2010 r.	-
	MIELNO	TAK (2008 r.)	-	-	BRAK
	POLANÓW	TAK (2010 r.)	-	w opracowaniu	-
	SIANÓW	-	BRAK	-	BRAK
	ŚWIESZYNO	-	BRAK	brak ankiety*	BRAK
łobeski	DOBRA	TAK (2012 r.)	-	w opracowaniu	-
	ŁOBEZ	TAK (2009 r.)	-	nr LVIII/374/10 z dn. 19.10.2010 r.	-
	RADOWO MAŁE	w opracowaniu	-	brak ankiety*	BRAK
	RESKO	w opracowaniu	-	brak ankiety*	BRAK
	WĘGORZYNO	w opracowaniu	-	-	BRAK
myśliborski	BARLINEK	TAK (2008 r.)	-	nr XXXI/409/2008 z dn. 27.11.2008 r.	-
	BOLESZKOWICE	-	BRAK	-	BRAK
	DĘBNO	TAK (2010 r.)	-	-	BRAK
	MYŚLIBÓRZ	TAK (2008 r.)	-	-	BRAK
	NOWOGRÓDEK POM.	TAK (2009 r.)	-	nr XXVIII/203/09 z dn. 16.11.2009 r.	-
policki	DOBRA	TAK (2008 r.)	-	nr XXXV/524/10 z dn. 25.03.2010 r.	-
	KOŁBASKOWO	-	BRAK	brak ankiety*	BRAK
	NOWE WARPNO	TAK (2008 r.)	-	nr XXVII/158/2009 z dn. 24.03.2009 r.	-
	POLICE	TAK (2010 r.)	-	opracowany, nie uchwalony	-
pyrzycki	BIELICE	-	BRAK	-	BRAK
	KOZIELICE	-	BRAK	-	BRAK
	LIPIANY	TAK	-	brak ankiety*	BRAK

	PRZELEWICE	TAK (2007 r.)	-	nr XIII/97/2011 z dn. 29.12.2011 r.	-
	PYRZYCE	TAK (2006 r.)	-	brak odpowiedzi na pytanie**	-
	WARNICE	-	BRAK	-	BRAK
sławieński	DARŁOWO MIASTO	TAK (2007 r.)	-	-	BRAK
	DARŁOWO GMINA	-	BRAK	-	BRAK
	MALECHOWO	w opracowaniu	-	-	BRAK
	POSTOMINO	w opracowaniu	-	w opracowaniu	-
	SŁAWNO MIASTO	-	BRAK	-	BRAK
	SŁAWNO GMINA	w opracowaniu	-	w opracowaniu	-
stargardzki	CHOCIWEL	-	BRAK	-	BRAK
	DOBRZANY	-	BRAK	-	BRAK
	DOLICE	w opracowaniu	-	brak ankiety* w opracowaniu	-
	IŃSKO	-	BRAK	-	BRAK
	KOBYLANKA	TAK (2008 r.)	-	nr XXIX/195/2009 z dn. 22.01.2009 r.	-
	MARIANOWO	-	BRAK	-	BRAK
	STARA DĄBROWA	TAK (2006 r.)	-	-	BRAK
	STARGARD SZCZ. MIASTO	w opracowaniu	-	nr XX/233/2012 z dn. 28.08.2012 r.	-
	STARGARD SZCZ. GMINA	-	BRAK	-	BRAK
SUCHAŃ	-	BRAK	-	BRAK	
szczecinecki	BARWICE	-	BRAK	-	BRAK
	BIAŁY BÓR	-	BRAK	-	BRAK
	BORNE SULINOWO	w opracowaniu	-	-	BRAK
	GRZMIĄCA	TAK	-	brak ankiety* nr XXXIX/250/2010 z dn. 27.05.2010 r.	-
	SZCZECINEK MIASTO	TAK (2009 r.)	-	nr XXVI/286/08 z dn. 27.11.2008 r.	-
	SZCZECINEK GMINA	-	BRAK	-	BRAK
świdwiński	BRZEŻNO	-	BRAK	-	BRAK
	POŁCZYN ZDRÓJ	TAK (2008 r.)	-	nr XXXV/306/2009 z dn. 29.04.2009 r.	-
	RĄBINO	-	BRAK	-	BRAK
	SŁAWOBORZE	TAK (2012 r.)	-	-	BRAK
	ŚWIDWIN MIASTO	TAK (2012 r.)	-	opracowany, nie uchwalony	-
	ŚWIDWIN GMINA	-	BRAK	-	BRAK

walecki	CZŁOPA	-	BRAK	-	BRAK
	MIROSŁAWIEC	TAK (2007 r.)	-	-	BRAK
	TUCZNO	TAK (2011 r.)	-	-	BRAK
	WAŁCZ MIASTO	TAK (2008 r.)	-	-	BRAK
	WAŁCZ GMINA	-	BRAK	-	BRAK
RAZEM: (ilość i udział procentowy)		54 (47,3%) (ilość wykonanych GEZ)	43 (37,7%) (brak GEZ)	28 (24,6%) (ilość wykonanych GPOnZ)	73 (64%) (brak GPOnZ)
		17 (15%) (ilość GEZ w trakcie opracowywania:		6 (5,3%) (ilość opracowanych GPOnZ, ale nie uchwalonych)	
				7 (6,1%) (ilość GPOnZ w trakcie opracowania)	

* Zestawienie GEZ i GPOnZ dla gmin, które nie nadesłały ankiet sporządzono na podstawie informacji zebranych telefonicznie i na stronach internetowych.

** GPOnZ (na lata 2007 – 2010) przyjęty uchwałą nr VIII/41/07 Rady Miejskiej w Pyrzycach z dn. 29.03.2007 r. stracił ważność.

TABELA 3
DOTACJE NA ZABYTKI UDZIELANE PRZEZ SAMORZĄDY GMIN
opracowanie własne BDZ
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 3)

POWIAT	GMINA		DOTACJE UDZIELANE PRZEZ SAMORZĄDY GMIN DLA WŁAŚCICIELI LUB UŻYTKOWNIKÓW ZABYTKÓW NA PRACE KONSERWATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKACH	
			dotacje udzielane w okresie	łączna wysokość dotacji
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	od 1999 r.	ok. 3.514.000 zł
		SZCZECIN	2007 - 2011	5.891.440 zł
		ŚWINOUJŚCIE	od 2006 r.	765.500 zł
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		2009 - 2012	81.483 zł
	BIAŁOGARD GMINA		brak ankiety	
	KARLINO		2008 - 2012	516.127 zł
	TYCHOWO		brak ankiety	
choszczeński	BIERZWNIK		brak ankiety	
	CHOSZCZNO		nie udzielano dotacji	
	DRAWNO		nie udzielano dotacji	
	KRZĘCIN		nie udzielano dotacji	
	PEŁGZYGE		brak ankiety	
	RE CZ		2007 - 2012	90.000 zł
drawski	CZAPLINEK		2005 - 2012	49.135 zł
	DRWASKO POMORSKIE		2008 - 2012	403.875 zł
	KALISZ POMORSKI		nie udzielano dotacji	
	OSTROWICE		brak ankiety	
	WIERZCHOWO		nie udzielano dotacji	
	ZŁOCENIEC		2011 - 2012	30.000 zł
goleniowski	GOLENIÓW		2005 - 2012	305.000.00 zł
	MASZEWO		nie udzielano dotacji	
	NOWOGARD		brak ankiety	

	OSINA	nie udzielano dotacji	
	PRZYBIERNÓW	2012	12.000 zł
	STEPNICA	2010 - 2011	130.000 zł
gryficki	BROJCE	brak ankiety	
	GRYFICE	brak ankiety	
	KARNICE	brak ankiety	
	PŁOTY	2010 - 2012	422.000 zł
	REWAL	nie udzielano dotacji	
	TRZEBIATÓW	2007 - 2012	462.383 zł
gryfiński	BANIE	2007 - 2012	37.000 zł
	CEDYNIA	nie udzielano dotacji	
	CHOJNA	2008 - 2012	232.000 zł
	GRYFINO	2004 - 2012	1.289.800 zł
	MIESZKOWICE	2009 - 2011	74.415 zł
	MORYŃ	brak ankiety	
	STARE CZARNOWO	brak ankiety	
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	brak ankiety	
kamieński	WIDUCHOWA	2008 - 2012	9.000 zł
	DZIWNÓW	brak ankiety	
	GOLCZEWO	2009 - 2012	70.000 zł
	KAMIEN POM.	nie udzielano dotacji	
	MIĘDZYZDROJE	2008 - 2012	334.464 zł
	ŚWIERZNO	2010 - 2012	8.000 zł
kołobrzegi	WOLIN	brak ankiety	
	DYGOWO	nie udzielano dotacji	
	GOŚCINO	nie udzielano dotacji	
	KOŁOBRZEG MIASTO	2005 - 2012	535.000 zł
	KOŁOBRZEG GMINA	nie udzielano dotacji	
	RYMAŃ	brak ankiety	
	SIEMYŚL	brak ankiety	
koszaliński	USTRONIE MORSKIE	nie udzielano dotacji	
	BĘDZINO	2002 - 2012	80.000 zł
	BIESIEKIERZ	nie udzielano dotacji	
	BOBOLICE	2010 - 2012	39.000 zł
	MANOWO	brak ankiety	
	MIELNO	2003 - 2012	273.170 zł
	POLANÓW	2009 - 2012	90.000 zł
	SIAŃÓW	2007 - 2012	192.621 zł
łobeski	ŚWIESZYNO	brak ankiety	
	DOBRA	nie udzielano dotacji	
	ŁOBEZ	2010 - 2012	27.000 zł
	RADOWO MAŁE	brak ankiety	

	RESKO		brak ankiety
	WĘGORZYNO		nie podano kwoty
myśliborski	BARLINEK	2005 - 2012	231.292 zł
	BOLESZKOWICE	1990 - 2012	115.000 zł
	DĘBNO	2011 - 2012	43.951 zł
	MYŚLIBÓRZ	2009 - 2012	270.000 zł
	NOWOGRÓDEK POM.		nie udzielono
policki	DOBRA	2009 - 2012	582.582 zł
	KOŁBASKOWO		brak ankiety
	NOWE WARPNO	od 2012 r.	nie podano kwoty
	POLICE	2005 - 2012	570.500 zł
pyrzycki	BIELICE		nie udzielano dotacji
	KOZIELICE	2008 - 2010	60.000 zł
	LIPIANY		brak ankiety
	PRZELEWICE	od 2012 r.	30.000 zł
	PYRZYCE	2004 - 2012	76.000 zł
	WARNICE		nie udzielano dotacji
sławieński	DARŁOWO MIASTO	2006 - 2012	nie podano kwot
	DARŁOWO GMINA		nie udzielano dotacji
	MALECHOWO	2009 - 2012	25.000 zł
	POSTOMINO	2010 - 2012	50.000 zł
	SŁAWNO MIASTO		nie udzielano dotacji
	SŁAWNO GMINA	1992 - 2012	nie podano kwot
stargardzki	CHOCIWEL	2006 - 2012	120.000 zł
	DOBRZANY		nie udzielano dotacji
	DOLICE		brak ankiety
	IŃSKO		nie udzielano dotacji
	KOBYLANKA		nie udzielano dotacji
	MARIANOWO		brak ankiety
	STARA DĄBROWA		nie udzielano dotacji
	STARGARD SZCZ. MIASTO	2007 - 2012	2.043.655 zł
	STARGARD SZCZ. GMINA	2008 - 2012	90.000 zł
SUCHAN	2008 - 2012	26.346 zł	
szczecinecki	BARWICE	2008 - 2012	153.300 zł
	BIAŁY BÓR		nie udzielano dotacji
	BORNE SULINOWO		nie udzielano dotacji
	GRZMIĄCA		brak ankiety
	SZCZECINEK MIASTO		nie udzielano dotacji
	SZCZECINEK GMINA	2005 - 2007	Nie podano kwot

świdwiński	BRZEŻNO	brak ankiety	
	POŁCZYN ZDRÓJ	nie udzielono	
	RĄBINO	2007	10.000 zł
	SŁAWOBORZE	nie udzielano dotacji	
	ŚWIDWIN MIASTO	w 2012 r.	nie udzielono dotacji (wcześniej udzielano dotacji, ale nie podano kwot)
	ŚWIDWIN GMINA	nie udzielano dotacji	
walecki	CZŁOPA	nie udzielano dotacji	
	MIROSŁAWIEC	2007 - 2012	37.460 zł
	TUCZNO	2009 - 2012	28.000 zł
	WAŁCZ MIASTO	nie udzielano dotacji	
	WAŁCZ GMINA	2011 - 2012	nie podano kwot (dotacja wynosiła: 70% ogółu nakładów poniesionych na prace budowlane)
RAZEM:			
ilość gminy udzielających dotacji:		54 (udział procentowy: 47,3%)	
ilość gmin nie udzielających dotacji:		33 (udział procentowy: 29,0%)	
BRAK DANYCH:		27 (udział procentowy: 23,7%)	

TABELA 4 FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE POZYSKANE PRZEZ GMINY NA RENOWACJĘ ZABYTKÓW

opracowanie własne BDZ

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

(odpowiedź na pytanie 4)

POWIAT	GMINA		FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE POZYSKANE PRZEZ GMINY NA PRACĘ KONSERWATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKACH BĘDĄCYCH WŁASNOŚCIĄ GMINY
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	pozyskano fundusze z: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego/Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, 3.2., dofinansowanie w ramach RPO WZ
		SZCZECIN	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł
		ŚWINOUJŚCIE	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł
	BIAŁOGARD GMINA		brak ankiety
	KARLINO		nie pozyskano funduszy
	TYCHOWO		brak ankiety
choszczeński	BIERZWNIK		brak ankiety
	CHOSZCZNO		nie pozyskano funduszy
	DRAWNO		pozyskano fundusze z: Programu ZPORR na lata 2004-2007; Programu PROW na lata 2007-2013; RPO WZ na lata 2007-2013;
	KRZĘCIN		nie pozyskano funduszy
	PEŁCZYCE		brak ankiety
	RECZ		wnioski złożone do: Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (bez powodzenia)
drawski	CZAPLINEK		pozyskano fundusze z: RPO WZ, działanie 5.2.2 oraz 5.5.1
	DRWASKO POMORSKIE		pozyskano fundusze z: programu INTERREG IV A; od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; z Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa;
	KALISZ POMORSKI		brak odpowiedzi na pytanie
	OSTROWICE		brak ankiety
	WIERZCHOWO		nie pozyskano funduszy
	ZŁOCENIEC		nie pozyskano funduszy
goleniowski	GOLENIÓW		pozyskano fundusze z: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
	MASZEWO		pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł
	NOWOGARD		brak ankiety
	OSINA		nie pozyskano funduszy

	PRZYBIERNÓW	nie pozyskano funduszy
	STEPNICA	nie pozyskano funduszy
gryficki	BROJCE	brak ankiety
	GRYFICE	brak ankiety
	KARNICE	brak ankiety
	PŁOTY	pozyskano fundusze z: Ministerstwa Edukacji Narodowej; SPO – ROL 2004 – 2006/PROW 2007 – 2013;
	REWAL	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	TRZEBIATÓW	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
gryfiński	BANIE	pozyskano fundusze z: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego;
	CEDYNIA	nie pozyskano funduszy
	CHOJNA	pozyskano fundusze z: Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie; złożono wniosek do Funduszu Norweskiego – bez powodzenia
	GRYFINO	brak odpowiedzi na pytanie
	MIESZKOWICE	pozyskano fundusze z: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego; Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na l. 2007 – 2013;
	MORYŃ	brak ankiety
	STARE CZARNOWO	brak ankiety
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	brak ankiety
	WIDUCHOWA	pozyskano fundusze z: RPO
kamieński	DZIWNÓW	brak ankiety
	GOLCZEWO	nie pozyskano funduszy
	KAMIEŃ POM.	pozyskano fundusze z: RPO, Wojewódzki Konserwator Zabytków;
	MIĘDZYZDROJE	pozyskano fundusze z: Urząd Wojewódzki, Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Szczeciński”
	ŚWIERZNO	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	WOLIN	brak ankiety
kołobrzeski	DYGOWO	pozyskano fundusze z: Regionalnego Programu Operacyjnego WZ
	GOŚCINO	brak ankiety
	KOŁOBRZEG MIASTO	pozyskano fundusze z: Regionalnego Programu Operacyjnego WZ
	KOŁOBRZEG GMINA	nie pozyskano funduszy
	RYMAŃ	brak ankiety
	SIEMYŚL	brak ankiety
	USTRONIE MORSKIE	nie pozyskano funduszy
koszaliński	BĘDZINO	nie pozyskano funduszy
	BIESIEKIERZ	nie pozyskano funduszy
	BOBOLICE	nie pozyskano funduszy
	MANOWO	brak ankiety
	MIELNO	nie pozyskano funduszy
	POLANÓW	nie pozyskano funduszy

	SIANÓW	pozyskano fundusze z: Darłowskiej Lokalnej Grupy Rybackiej
	ŚWIESZYNO	brak ankiety
łobeski	DOBRA	pozyskano fundusze z: Starostwo Powiatowe w Łobzie
	ŁOBEZ	nie pozyskano funduszy
	RADOWO MAŁE	brak ankiety
	RESKO	brak ankiety
	WĘGORZYNO	nie pozyskano funduszy
myśliborski	BARLINEK	pozyskano fundusze z: Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013; z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013; z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013;
	BOLESZKOWICE	nie pozyskano funduszy
	DĘBNO	pozyskano fundusze z: Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego;
	MYŚLIBÓRZ	pozyskano fundusze od: Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków; RPOWZ – działanie 5.2.2. (wniosek odrzucony)
	NOWOGRÓDEK POM.	nie pozyskano funduszy
policki	DOBRA	nie pozyskano funduszy
	KOŁBASKOWO	brak ankiety
	NOWE WARPNO	pozyskano fundusze z: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego
	POLICE	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
pyrzycki	BIELICE	nie pozyskano funduszy
	KOZIELICE	nie pozyskano funduszy (gmina nie jest właścicielem żadnych zabytków)
	LIPIANY	brak ankiety
	PRZELEWICE	pozyskano fundusze z: Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
	PYRZYCE	pozyskano fundusze: od Województwa Zachodniopomorskiego (dotacja celowa)
	WARNICE	nie pozyskano funduszy
sławieński	DARŁOWO MIASTO	brak odpowiedzi na pytanie
	DARŁOWO GMINA	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	MALECHOWO	nie pozyskano funduszy
	POSTOMINO	nie pozyskano funduszy
	SŁAWNNO MIASTO	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	SŁAWNNO GMINA	nie pozyskano funduszy
stargardzki	CHOCIWEL	nie pozyskano funduszy
	DOBRZANY	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	DOLICE	brak ankiety
	IŃSKO	nie pozyskano funduszy
	KOBYLANKA	nie pozyskano funduszy
	MARIANOWO	brak ankiety
	STARA DĄBROWA	nie pozyskano funduszy
	STARGARD SZCZ. MIASTO	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	STARGARD SZCZ. GMINA	nie pozyskano funduszy

	SUCHAN	nie pozyskano funduszy
szczecinecki	BARWICE	nie pozyskano funduszy
	BIAŁY BÓR	pozyskano fundusze z: Urzędu Marszałkowskiego;
	BORNE SULINOWO	nie pozyskano funduszy
	GRZMIĄCA	brak ankiety
	SZCZECINEK MIASTO	pozyskano fundusze z: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013.
	SZCZECINEK GMINA	nie pozyskano funduszy
świdwiński	BRZEŻNO	brak ankiety
	POŁCZYŃ ZDRÓJ	pozyskano fundusze z: Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na I. 2007 – 2013;
	RĄBINO	nie pozyskano funduszy
	SŁAWOBORZE	pozyskano fundusze z: PROW – Odnowa i Rozwój Wsi
	ŚWIDWIN MIASTO	nie pozyskano funduszy
	ŚWIDWIN GMINA	nie pozyskano funduszy
walecki	CZŁOPA	nie pozyskano funduszy
	MIROSLAWIEC	nie pozyskano funduszy
	TUCZNO	nie pozyskano funduszy
	WAŁCZ MIASTO	pozyskano fundusze – nie wymieniono z jakich źródeł;
	WAŁCZ GMINA	pozyskano fundusze z: PROW na I. 2007 - 2013
RAZEM: Ilość gmin, które pozyskały fundusze:		40
Ilość gmin, które nie pozyskały funduszy:		44
BRAK DANYCH (brak ankiety, brak odpowiedzi na pytanie):		30

TABELA 5
ORGANIZACJE LUB STOWARZYSZENIA DOFINANSUJĄCE ZABYTKI

opracowanie własne BDZ

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

(odpowiedź na pytanie 5)

POWIAT	GMINA		ORGANIZACJE LUB STOWARZYSZENIA UDZIELAJĄCE WSPARCIA FINANSOWEGO NA DZIAŁANIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW Z TERNU GMINY
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	-
		SZCZECIN	wymienione w ankiecie przykłady to: Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Dziedzictwa Młyn Papiernia, Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Zabytków Kultury Technicznej, Stowarzyszenie na rzecz Cmentarza Centralnego, Stowarzyszenie Klub Storrady.
		ŚWINOUJŚCIE	Lokalna Grupa Rybacka
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		-
	BIAŁOGARD GMINA		brak ankiety
	KARLINO		Lokalne Grupy Działania Lokalne Grupy Rybackie
	TYCHOWO		brak ankiety
choszczeński	BIERZWNIK		brak ankiety
	CHOSZCZNO		brak odpowiedzi na pytanie
	DRAWNO		Lokalna Grupa Rybacka „Partnerstwo Drawy”
	KRZĘCIN		-
	PEŁCZYCE		brak ankiety
	RECZ		LGD „DIR” z siedzibą w Dobrzanach; LGR „Partnerstwo Jezior” z siedzibą w Choszcznie
drawski	CZAPLINEK		Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy” z siedzibą w Złocieńcu; Lokalna Grupa Rybacka „Partnerstwo Drawy” z siedzibą w Szczecinku;
	DRWASKO POMORSKIE		Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy” z siedzibą w Złocieńcu; Lokalna Grupa Rybacka „Partnerstwo Drawy” z siedzibą w Szczecinku;
	KALISZ POMORSKI		-
	OSTROWICE		brak ankiety
	WIERZCHOWO		Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy”; Lokalna Grupa Rybacka „Partnerstwo Drawy”;
	ZŁOCIENIEC		Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Drawy”; Lokalna Grupa Rybacka „Partnerstwo Drawy”;
goleniowski	GOLENIÓW		-
	MASZEWO		-
	NOWOGARD		brak ankiety
	OSINA		-
	PRZYBIERNÓW		-
	STEPNICA		Lokalna Grupa Działania i Lokalna Grupa Rybacka „Zalew Szczeciński”;

gryficki	BROJCE	brak ankiety
	GRYFICE	brak ankiety
	KARNICE	brak ankiety
	PŁOTY	Lokalna Grupa Działania GRYFLANDIA z siedzibą w Gryficach
	REWAL	-
	TRZEBIATÓW	Lokalna Grupa Działania GRYFLANDIA
gryfiński	BANIE	-
	CEDYNIA	Lokalna Grupa Działania – Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich
	CHOJNA	-
	GRYFINO	-
	MIESZKOWICE	-
	MORYŃ	brak ankiety
	STARE CZARNOWO	brak ankiety
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	brak ankiety
	WIDUCHOWA	-
kamieński	DZIWNÓW	brak ankiety
	GOLCZEWO	-
	KAMIEN POM.	-
	MIĘDZYZDROJE	LGR „Zalew Szczeciński” z siedzibą w Świnoujściu;
	ŚWIERZNO	LGD „Partnerstwo w rozwoju”
	WOLIN	brak ankiety
kołobrzeski	DYGOWO	Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka; Lokalna Grupa Działania „Siła w grupie”
	GOŚCINO	brak ankiety
	KOŁOBRZEG MIASTO	Lokalna Grupa Rybacka
	KOŁOBRZEG GMINA	Tak – nie wymieniono jakie
	RYMAŃ	brak ankiety
	SIEMYŚL	brak ankiety
	USTRONIE MORSKIE	Kołobrzeska Lokalna Grupa Rybacka; Lokalna Grupa Działania „Siła w grupie” w Gościnie
koszaliński	BĘDZINO	Środkowopomorska Grupa Działania; Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Pomorza Środkowego; Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka;
	BIESIEKIERZ	-
	BOBOLICE	Środkowopomorska Grupa Działania;
	MANOWO	brak ankiety
	MIELNO	Środkowopomorska Grupa Działania; Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka;
	POLANÓW	Darłowska Grupa Rybacka;
	SIANÓW	Środkowopomorska Grupa Działania; Darłowska Lokalna Grupa Rybacka;
	ŚWIESZYNO	brak ankiety
łobeski	DOBRA	Lokalna Grupa Działania – Centrum Inicjatyw Wiejskich;
	ŁOBEZ	LGD Centrum Inicjatyw Wiejskich w Łobzie
	RADOWO MAŁE	brak ankiety

	RESKO	brak ankiety
	WĘGORZYNO	LGD Centrum Inicjatyw Wiejskich, LGR „Sieja”
myśliborski	BARLINEK	Stowarzyszenie Lider Pojezierza – Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie „Sieja” – Lokalna Grupa Rybacka
	BOLESZKOWICE	-
	DĘBNO	Lokalna Grupa Działania „Lider Pojezierza”
	MYŚLIBÓRZ	Lokalna Grupa Działania „Lider Pojezierza”
	NOWOGRÓDEK POM.	Lokalna Grupa Działania „Pojezierze Dobiegniewskie”
policki	DOBRA	Lokalna Grupa Działania „Dobre Gminy”
	KOŁBASKOWO	brak ankiety
	NOWE WARPNO	Lokalna Grupa Działania „Dobre Gminy”
	POLICE	-
pyrzycki	BIELICE	-
	KOZIELICE	LGD Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich z siedzibą w Gryfinie
	LIPIANY	brak ankiety
	PRZELEWICE	LGR „Sieja” z siedzibą w Marianowie; Syowarzyszenie Lider Pojezierza z siedzibą w Barlinku;
	PYRZYCE	LGD;LGR
	WARNICE	LGD „Ziemia Pyrzycka”, LGR „Sieja”
sławieński	DARŁOWO MIASTO	Darłowska LGR; Darłowska Lokalna Organizacja Turystyczna;
	DARŁOWO GMINA	-
	MALECHOWO	Darłowska LGR; Środkowopomorska Grupa Działania;
	POSTOMINO	LGR „Partnerstwo Dorzecza Słupi”; LGR „Słowińska Grupa Rybacka”;
	SŁAWNO MIASTO	Fundacja na Rzecz Zabytkowej Świątyni Mariackiej Renovatio Ecclesiae; Fundacja „Dziedzictwo”;
	SŁAWNO GMINA	Darłowska Lokalna Grupa Rybacka;
stargardzki	CHOCIWEL	-
	DOBRZANY	Lokalna Grupa Działania „Dobre Inicjatywy Regionu”
	DOLICE	brak ankiety
	IŃSKO	-
	KOBYLANKA	Lokalna Grupa Rybacka „Sieja”
	MARIANOWO	brak ankiety
	STARA DĄBROWA	-
	STARGARD SZCZ. MIASTO	-
	STARGARD SZCZ. GMINA	LGD – Wiejska Inicjatywa Rozwoju „WIR”; LGR – Lokalna Grupa Rybacka „Sieja”;
	SUCHAŃ	-
szczecinecki	BARWICE	-Lokalna Grupa Działania z siedzibą w Złocieńcu; Lokalna Grupa Rybacka z siedzibą w Szczecinku; Związek Miast i Gmin Dorzecza Parsęty z siedzibą w Karlonie; Polodowcowa Kraina Drawy i Parsęty z siedzibą w Polczynie Zdroju;
	BIAŁY BÓR	-
	BORNE SULINOWO	LGD; LGR;

	GRZMIĄCA	brak ankiety
	SZCZECINEK MIASTO	-
	SZCZECINEK GMINA	LGR „Partnerstwo Drawy”;
świdwiński	BRZEŻNO	brak ankiety
	POŁCZYN ZDRÓJ	LGD „Powiatu Świdwińskiego”;
	RABINO	LGD w Świdwinie
	SŁAWOBORZE	-
	ŚWIDWIN MIASTO	-
	ŚWIDWIN GMINA	LGD Świdwin; LGD Powiatu Świdwińskiego;
walecki	CZŁOPA	LGD; Nadnotecka Grupa Rybacka;
	MIROŚLAWIEC	-
	TUCZNO	Lider Walecki; Grupa Rybacka „Partnerstwo Jezior”;
	WAŁCZ MIASTO	-
	WAŁCZ GMINA	Nadnotecka Grupa Rybacka; LGD „Lider Walecki”;

TABELA 6
MUZEA I INSTYTUCJE KULTURY DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMIN

opracowanie własne BDZ

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

(odpowiedź na pytanie 6 i 7)

POWIAT	GMINA	MUZEA, IZBY REGIONALNE, IZBY TRADYCJI DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY	INSTYTUCJE KULTURY ZAJMUJĄCE SIĘ PROBLEMATYKĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO LUB REGIONALIZMU NA TERENIE GMINY
powiaty grodzkie	KOSZALIN	Muzeum w Koszalinie; Muzeum 8 Dywizji Obrony Wybrzeża; Muzeum Obrony Przeciwlotniczej; Muzeum Wody; Sala Tradycji Polskich Formacji Granicznych; Lokomotywnia Koszalińskiej Kolei Wąskotorowej;	Muzeum w Koszalinie; Archiwum Państwowe;
	SZCZECIN	Muzeum Narodowe w Szczecinie, w tym: Galeria Sztuki Współczesnej, Oddział Historii Miasta i Oddział Muzeum Morskie, Muzeum Zamku Książąt Pomorskich, Galerie Wystaw Artystycznych Zamek Książąt Pomorskich, Muzeum Geologiczne Instytut Nauk o Morzu Uniwersytet Szczeciński, Muzeum Katedralne, Muzeum Oświaty Szczecińskiej Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. H. Radlińskiej, Muzeum Techniki i Komunikacji-Zajezdnia Sztuki, Muzeum Polskich Pionierów, Muzeum Literatury-Książnica Pomorska, Muzeum Historii Medycyny PUM, Planetarium;	Muzeum Techniki i Komunikacji - Zajezdnia Sztuki, Dom Kultury "Klub 13 Muz";
	SWINOUJŚCIE	Muzeum Obrony Wybrzeża w Forcie Gerharda;	Muzeum Rybołówstwa w Świnoujściu
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO	Izba Tradycji Regionalnej	Centrum Kultury i Spotkań Europejskich
	BIAŁOGARD GMINA	brak ankiety	
	KARLINO	Muzeum Ziemi Karlińskiej	Muzeum Ziemi Karlińskiej
	TYCHOWO	brak ankiety	
choszczeński	BIERZWNIK	brak ankiety	
	CHOSZCZNO	-	-
	DRAWNO	-	-
	KRZĘCIN	-	Regionalne Towarzystwo Ziemi Choszczeńskiej
	PEŁCZYCE	brak ankiety	
	RECZ	-	Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Reczu

drawski	CZAPLINEK	Izba Muzealna	-
	DRWASKO POMORSKIE	-	Centrum Kultury w Drawsku Pomorskim
	KALISZ POMORSKI	-	-
	OSTROWICE	brak ankiety	
	WIERZCHOWO	-	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki, Biblioteka Publiczna
	ZŁOCIENIEC	Izba Pamięci w Złocińcu	Złocieniecki Ośrodek Kultury w Złocińcu
goleniowski	GOLENIÓW	Od 11.XI.2008 r. działa w Gminie Goleniów Ośrodek Dokumentacji Dziejów Ziemi Goleniowskiej przy ul. Pocztowej 2 , na działalność ośrodka zaadoptowano kamienicę mieszcząca z 1886 r.	Ośrodek Dokumentacji Dziejów Ziemi Goleniowskiej
	MASZEWO	-	-
	NOWOGARD	brak ankiety	
	OSINA	-	-
	PRZYBIERNÓW	-	-
	STEPNICA	-	-
gryficki	BROJCE	brak ankiety	
	GRYFICE	brak ankiety	
	KARNICE	brak ankiety	
	PŁOTY	-	Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury w Płotach
	REWAL	Muzeum rybołówstwa Morskiego w Niechorzu; Multimedialne Muzeum Na 15 Południku im. Władysława Jagiełły w Trzęsaczu; Park Miniatur Latarni Morskich	Stowarzyszenie Miłośników Tradycji Rybołówstwa Bałtyckiego w Niechorzu
	TRZEBIATÓW	Izba Regionalna mieszcząca się w pałacu Trzebiatowskiego Ośrodka Kultury, sale tradycji w jednostkach wojskowych w Trzebiatowie i Mrzeżynie	Trzebiatowski Ośrodek Kultury
gryfiński	BANIE	Izba Tradycji w Zespole Szkół w Baniach	-
	CEDYNIA	Muzeum Regionalne w Cedyni	Cedyński Ośrodek Kultury i Sportu (w tym Muzeum Regionalne w Cedyni)
	CHOJNA	Stowarzyszenie „Terra Incognita”	Centrum Kultury
	GRYFINO	-	Biblioteka Publiczna w Gryfinie; Gryfiński Dom Kultury;
	MIESZKOWICE	Izba Pamiątek Regionalnych w Mieszkowicach; Muzeum Pamiątek Wojsk Inżynieryjnych 1 Armii Wojska Polskiego w Gozdowicach; Muzeum Pamiątek 1 Armii Wojska Polskiego w Starych Łysogórkach;	Towarzystwo Miłośników Ziemi Mieszkowickiej
	MORYŃ	brak ankiety	
	STARE CZARNOWO	brak ankiety	
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	brak ankiety	

	WIDUCHOWA	-	-
kamieński	DZIWNÓW	brak ankiety	
	GOLCZEWO	-	-
	KAMIEŃ POM.	Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej;	- Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej, Kamieński Dom Kultury;
	MIĘDZYDROJE	Muzeum Wolińskiego Parku Narodowego;	Międzynarodowy Dom Kultury w Międzyzdrojach oraz Biblioteka Miejska im. J. Kochanowskiego;
	ŚWIERZNO	-	-
	WOLIN	brak ankiety	
kołobrzeski	DYGOWO	-	-
	GOŚCINO	brak ankiety	
	KOŁOBRZEG MIASTO	Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu (posiada 3 oddziały: Historii Miasta, Dzieje Oręża Polskiego oraz Skansen Morski); Izba Tradycji Rybackich zlokalizowana w Reducie Solnej; Muzeum Mineralów w Latarni Morskiej;	Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu; Miejska Biblioteka Publiczna im. Galla Anonima;
	KOŁOBRZEG GMINA	-	-
	RYMAN	brak ankiety	
	SIEMYŚL	brak ankiety	
	USTRONIE MORSKIE	-	Gminny Ośrodek Kultury
koszaliński	BĘDZINO	-	Gminny Ośrodek Kultury
	BIESIEKIERZ	-	-
	BOBOLICE	Miejska Izba Muzealna w Bobolicach	Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury
	MANOWO	brak ankiety	
	MIELNO	-	-
	POLANÓW	-	Stowarzyszenie „U Źródła Radwi”; Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Garbna i Okolic;
	SIANÓW	-	-
	ŚWIESZYNO	brak ankiety	
łobeski	DOBRA	Muzeum Ziemi Doberskiej;	-
	ŁOBEZ	EKOMUZEUM Karwowo – prowadzone przez Stowarzyszenie Przyjaciół Karwowa gm. Łobez;	-
	RADOWO MAŁE	brak ankiety	
	RESKO	brak ankiety	
	WĘGORZYNO	-	-
mysińborski	BARLINEK	Muzeum Regionalne w Barlinku; Filia Muzeum Regionalnego w Dziedzicach; Izby Tradycji w szkołach podstawowych i gimnazjach;	Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony Dziedzictwa „Młyn Papiernia”; Towarzystwo Miłośników Barlinka;
	BOLESZKOWICE	Izba Pamięci przy Publicznym Gimnazjum w Boleszkowicach;	-
	DĘBNO	Izba Tradycji w OSP Krześnica; Izba Tradycji w Gimnazjum	Biblioteka Publiczna MiG w Dębnie – dział regionalny;

		Publicznym w Dębnie;	
	MYŚLIBÓRZ	Muzeum Pojezierza Myśliborskiego;	Muzeum Pojezierza Myśliborskiego; Miejska Powiatowa Biblioteka Publiczna;
	NOWOGRÓDEK POM.	-	-
policki	DOBRA	-	-
	KOŁBASKOWO	brak ankiety	
	NOWE WARPNO	-	-
	POLICE	Muzeum Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Polickiej „SKARB” (zarejestrowane); Galeria Historyczna w Miejskim Ośrodku Kultury;	Miejski Ośrodek Kultury; filia MOK w Przęsocinie; Biblioteka im. M. Skłodowskiej-Curie w Policach; Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Polickiej „SKARB”;
pyrzycki	BIELICE	-	-
	KOZIELICE	-	Wiejskie Domy Kultury w Kozielicach i Tetyniu; zespoły folklorystyczne „Poranek” i „Jarzębina”;
	LIPIANY	brak ankiety	
	PRZELEWICE	-	Gminna Biblioteka Publiczna w Przelewicach; Gminne Centrum Kultury w Przelewicach;
	PYRZYCE	Dział Tradycji Pyrzyckiej Biblioteki Publicznej;	Pyrzycka Biblioteka Publiczna;
	WARNICE	-	-
stawieński	DARŁOWO MIASTO	Muzeum – Zamek Książąt Pomorskich;	Muzeum – Zamek Książąt Pomorskich; Darłowski Ośrodek Kultury;
	DARŁOWO GMINA	Izba Tradycji „Pamięci Pokoleń” w Dąbkach;	-
	MALECHOWO	-	-
	POSTOMINO	„Chata Rybacka” w Jezierzanach;	Centrum Kultury i Sportu w Postominie; Biblioteka Publiczna w Postominie;
	SŁAWNO MIASTO	Izba poświęcona historii i kulturze Ziemi Sławieńskiej znajdująca się w Sławieńskim Domu Kultury;	Sławieński Dom Kultury; Miejska Biblioteka Publiczna;
	SŁAWNO GMINA	-	Fundacja Dziedzictwo;
stargardzki	CHOCIWEL	-	Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Chociwlu;
	DOBRZANY	-	-
	DOLICE	brak ankiety	
	INSKO	-	-
	KOBYLANKA	-	-
	MARIANOWO	brak ankiety	
	STARA DĄBROWA	-	-

Monitoring realizacji WPOnZ Województwa Zachodniopomorskiego nad lata 2008-2012. Drugi dwuletni cykl 2010-2012.
Ankietyzacja samorządów lokalnych.

	STARGARD SZCZ. MIASTO	Muzeum w Stargardzie Szczecińskim;	Muzeum w Stargardzie Szczecińskim;
	STARGARD SZCZ. GMINA	-	-
	SUCHAŃ	-	-
szczecinecki	BARWICE	-	-
	BIAŁY BÓR	Izba Pamięci przy Zespole Szkół im. Tarasa Szewczenki przy Białoborskim Centrum Kultury i Rekreacji;	-
	BORNE SULINOWO	Izby Muzealne	-
	GRZMIĄCA	brak ankiety	
	SZCZECINEK MIASTO	Muzeum Regionalne w Szczecinku;	Polskie Towarzystwo Historyczne; Muzeum Regionalne w Szczecinku;
	SZCZECINEK GMINA	-	-
świdwiński	BRZEŻNO	brak ankiety	
	POŁCZYN ZDRÓJ	stała ekspozycja „Połczyn-Zdrój na starej widokówce” (2005 r.);	Centrum Kultury w Połczynie Zdroju;
	RĄBINO	-	-
	SŁAWOBORZE	-	-
	ŚWIDWIN MIASTO	komnaty muzealne w Świdwińskim Ośrodku Kultury w Zamku;	Świdwiński Ośrodek Kultury;
	ŚWIDWIN GMINA	-	-
walecki	CZŁOPA	-	Polsko – Niemieckie Centrum Kultury i Sportu;
	MIROSŁAWIEC	Muzeum Walk o Wał Pomorski;	-
	TUCZNO	-	Gminny Ośrodek Kultury;
	WAŁCZ MIASTO	Muzeum Ziemi Wałeckiej; Muzeum Wału Pomorskiego; Skansen Wału Pomorskiego;	Muzeum Ziemi Wałeckiej; Klub Miłośników Miasta Wałcz;
	WAŁCZ GMINA	-	brak odpowiedzi na pytanie

TABELA 7
PROMOCJA ZABYTEKÓW I ICH UDOSTĘPNIANIE W GMINACH
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 8, 9, 10)

POWIAT		GMINA	TRASY, SZLAKI TURYSTYCZNE UWZGLĘDNIAJĄCE ZABYTEKI LUB OBSZARY HISTORYCZNE	MATERIAŁY INFORMACYJNE , PROMOCYJNE I EDUKACYJNE DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW NA OBSZARZE GMINY	UDZIAŁ W ORGANIZACJI EUROPEJSKICH DNI DZIEDZICTWA
powiaty grodzkie	gminy miejskie	KOSZALIN	TAK	TAK	TAK
		SZCZECIN	TAK	TAK	TAK
		ŚWINOUJŚCIE	TAK	TAK	TAK
białogardzki	BIAŁOGARD MIASTO		TAK	TAK	TAK
	BIAŁOGARD GMINA		brak ankiety		
	KARLINO		TAK	TAK	TAK
	TYCHOWO		brak ankiety		
choszczeński	BIERZWNIK		brak ankiety		
	CHOSZCZNO		NIE	NIE	NIE
	DRAWNO		NIE	TAK	NIE
	KRĘCIN		TAK	TAK	NIE
	PEŁCZYCE		brak ankiety		
	RECZ		TAK	TAK	NIE
drawski	CZAPLINEK		TAK	TAK	TAK
	DRWASKO POMORSKIE		TAK	TAK	
	KALISZ POMORSKI		TAK	TAK	NIE
	OSTROWICE		brak ankiety		
	WIERZCHOWO		NIE	NIE	NIE
	ZŁOCIENIEC		TAK	TAK	NIE
goleniowski	GOLENIÓW		TAK	TAK	TAK
	MASZEWO		NIE	NIE	NIE
	NOWOGARD		brak ankiety		
	OSINA		TAK	TAK	NIE
	PRZYBIERNÓW		TAK	TAK	NIE

	STEPNICA	NIE	NIE	NIE
gryficki	BROJCE	brak ankiety		
	GRYFICE	brak ankiety		
	KARNICE	brak ankiety		
	PŁOTY	TAK	TAK	NIE
	REWAL	TAK	TAK	NIE
	TRZEBIATÓW	TAK	TAK	TAK
gryfiński	BANIE	NIE	brak odpowiedzi na pytanie	NIE
	CEDYNIA	TAK	TAK	TAK
	CHOJNA	TAK	TAK	NIE*
	GRYFINO	TAK	TAK	NIE*
	MIESZKOWICE	TAK	TAK	NIE
	MORYŃ	brak ankiety		
	STARE CZARNOWO	brak ankiety		
	TRZCIŃSKO ZDRÓJ	brak ankiety		
	WIDUCHOWA	NIE	NIE	NIE*
kamieński	DZIWNÓW	brak ankiety		
	GOLCZEWO	TAK	TAK	TAK
	KAMIEŃ POM.	TAK	TAK	TAK
	MIĘDZYZDROJE	TAK	TAK	NIE
	ŚWIERZNO	NIE	TAK	NIE
	WOLIN	brak ankiety		
kołobrzegi	DYGOWO	TAK	TAK	NIE
	GOŚCINO	brak ankiety		
	KOŁOBRZEG MIASTO	TAK	TAK	TAK
	KOŁOBRZEG GMINA	TAK	TAK	NIE
	RYMAŃ	brak ankiety		
	SIEMYŚL	brak ankiety		
	USTRONIE MORSKIE	TAK	TAK	NIE
koszaliński	BĘDZINO	NIE	NIE	NIE
	BIESIEKIERZ	TAK	TAK	NIE
	BOBOLICE	TAK	TAK	NIE
	MANOWO	brak ankiety		
	MIELNO	TAK	TAK	NIE
	POLANÓW	TAK	TAK	NIE
	SIANÓW	TAK	TAK	TAK
	ŚWIESZYNO	brak ankiety		
łobeski	DOBRA	TAK	TAK	NIE
	ŁOBEZ	TAK	TAK	TAK
	RADOWO MAŁE	brak ankiety		

Monitoring realizacji WPOnZ Województwa Zachodniopomorskiego nad lata 2008-2012. Drugi dwuletni cykl 2010-2012.
Ankietyzacja samorządów lokalnych.

	RESKO	brak ankiety		
	WĘGORZYNO	TAK	NIE	NIE
mysliborski	BARLINEK	TAK	TAK	TAK
	BOLESZKOWICE	TAK	NIE	NIE
	DĘBNO	TAK	TAK	TAK
	MYŚLIBÓRZ	TAK	TAK	TAK
	NOWOGRÓDEK POM.	NIE	TAK	TAK
policki	DOBRA	NIE	TAK	NIE
	KOŁBASKOWO	brak ankiety		
	NOWE WARPNO	NIE	TAK	NIE
	POLICE	TAK	TAK	NIE
pyrzycki	BIELICE	NIE	NIE	NIE
	KOZIELICE	NIE	TAK	TAK
	LIPIANY	brak ankiety		
	PRZELEWICE	TAK	TAK	TAK
	PYRZYCE	TAK	brak odpowiedzi na pytanie	brak odpowiedzi na pytanie
	WARNICE	NIE	NIE	NIE
sławieński	DARŁOWO MIASTO	TAK	TAK	TAK
	DARŁOWO GMINA	TAK	TAK	TAK
	MALECHOWO	TAK	TAK	NIE
	POSTOMINO	TAK	TAK	TAK
	SŁAWNO MIASTO	TAK	TAK	TAK
	SŁAWNO GMINA	TAK	TAK	NIE
stargardzki	CHOCIWEL	TAK	TAK	NIE
	DOBRZANY	brak odpowiedzi na pytanie	NIE	NIE
	DOLICE	brak ankiety		
	IŃSKO	NIE	NIE	NIE
	KOBYLANKA	NIE	NIE	NIE
	MARIANOWO	brak ankiety		
	STARA DĄBROWA	NIE	NIE	NIE
	STARGARD SZCZ. MIASTO	TAK	TAK	TAK
	STARGARD SZCZ. GMINA	TAK	NIE	NIE
	SUCHAŃ	NIE	NIE	NIE
szczecinecki	BARWICE	TAK	TAK	NIE
	BIAŁY BÓR	TAK	TAK	NIE
	BORNE SULINOWO	TAK	NIE	NIE
	GRZMIĄCA	brak ankiety		
	SZCZECINEK	TAK	TAK	TAK

	MIASTO			
	SZCZECINEK GMINA	TAK	TAK	NIE
świdwiński	BRZEŻNO	brak ankiety		
	POŁCZYN ZDRÓJ	TAK	TAK	TAK
	RĄBINO	TAK	NIE	NIE
	SŁAWOBORZE	NIE	TAK	NIE
	ŚWIDWIN MIASTO	TAK	TAK	NIE
	ŚWIDWIN GMINA	NIE	NIE	NIE
walecki	CZŁOPA	TAK	NIE	NIE
	MIROŚLAWIEC	NIE	TAK	TAK*
	TUCZNO	TAK	TAK	NIE
	WAŁCZ MIASTO	NIE	TAK	TAK
	WAŁCZ GMINA	TAK	TAK	NIE

* Uzupełnienie:

Biuro Dokumentacji Zabytków jako koordynator Europejskich Dni Dziedzictwa z ramienia Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego może potwierdzić udział organizacyjny w programie EDD w l. 2011 i 2012 gmin Chojna, Gryfino, Widuchowa (w ankietach podano odpowiedzi negatywne), a także gminy Moryń (brak ankiety). Gmina Mirosławiec nie zgłaszała do oficjalnego programu obchodów EDD w kolejnych edycjach w l. 2008 – 2012 swoich propozycji i uczestnictwa w organizacji wydarzeń.

Pytanie 11

Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze gminy?

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

Najczęściej powtarzane w ankietach odpowiedzi to:

- I. Problemy finansowe.
- II. Problemy prawne.
- III. Edukacja, kształtowanie świadomości społecznej.

Ad. I.

Problemy finansowe spowodowane są:

1. brakiem funduszy w budżetach gmin na renowację obiektów zabytkowych;
2. wysokimi kosztami utrzymania zabytkowych kubatur w stanie niepogorszonym;
3. brakiem środków finansowych na działania naprawcze zarówno u właścicieli prywatnych, zarządców budynków, wspólnot mieszkaniowych (brak funduszy na remonty budynków komunalnych w obrębie zabudowy staromiejskiej);
4. wysokimi kosztami prac konserwatorskich i renowatorskich obiektów zabytkowych;
5. niedostateczną ilością środków publicznych na prace konserwatorskie;
6. brakiem inwestorów zainteresowanych inwestycjami w nieruchomości zabytkowe na terenie gminy;
7. brakiem środków finansowych na opracowanie niezbędnych dokumentacji;

Ad. II.

Najczęściej wymieniane w ankietach problemy to:

1. nieskuteczna egzekucja prawa;
2. brak możliwości wpływu przez JST na prywatnych właścicieli nieruchomości zabytkowych, znajdujących się w złym stanie technicznym, niemożność wyegzekwowania koniecznych inwestycji naprawczych, brak skutecznych narzędzi prawnych do egzekwowania dbałości o właściwy stan zabytków stanowiących własność prywatną;
3. zbyt wysokie wymagania proceduralne stawiane przez WKZ;
4. kosztowna i długotrwała procedura związana z uzyskaniem pozwoleń na remonty obiektów zabytkowych;
5. brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
6. trudności z zachowaniem porządku architektonicznego na obszarze gminy;
7. brak Miejskiego Konserwatora Zabytków, koordynującego, inicjującego i nadzorującego działania przy zabytkach;

Ad. III.

Najczęściej wymieniane w ankietach problemy to:

1. niska świadomość wartości historycznej obiektów zabytkowych wśród właścicieli prywatnych;
2. brak specjalistów, wykwalifikowanej kadry na szczeblu lokalnym, zajmujących się ochroną lokalnego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy;
3. brak lokalnego muzeum, profesjonalnych ścieżek edukacyjnych;

Inne problemy:

1. samowolne działania niszczące zabytki: montaż dewaloryzujących reklam i szyldów, akty wandalizmu (dewastacja tablic informacyjnych, niszczenie podświetlenia obiektów zabytkowych);
2. jeśli gmina nie jest właścicielem żadnego zabytku brak zainteresowania problematyką ochrony dziedzictwa kulturowego;

Pytanie 12

Jakiej pomocy oczekuje Gmina ze strony jednostek Samorządu Województwa (np. Biura Dokumentacji Zabytków, Muzeum Narodowego w Szczecinie) w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków ?

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Urzędy Gmin i Miast w 2012 r.

Najczęściej powtarzane oczekiwania to:

- I. Współpraca.
- II. Wsparcie finansowe i prawne.

Ad. I.

1. wsparcie edukacyjne, współpraca z lokalnymi ośrodkami muzealnymi przy organizacji wystaw i wymianie zbiorów;
2. profesjonalna pomoc merytoryczna przy opracowaniu różnego typu dokumentacji zabytków;
3. pomoc przy opracowaniu wniosków o dofinansowanie prac konserwatorskich;
4. wsparcie merytoryczne przy opracowywaniu Gminnej Ewidencji Zabytków;
5. opracowanie katalogu projektów budownictwa jednorodzinnego, nawiązujących do historycznej architektury regionalnej (nieodpłatnie dostępnego dla zainteresowanych);

Ad. II.

1. opracowanie przepisów wprowadzających zachęty dla sektora prywatnego do inwestowania w projekty związane z dziedzictwem kulturowym.
2. stworzenie programów wsparcia procesów inwestycyjnych przy modernizacji obiektów zabytkowych;
3. uruchomienie większej ilości programów dotacyjnych;
4. pomoc merytoryczna w uzyskaniu funduszy (dotacji) ze środków zewnętrznych;
5. organizowanie konkursów na najlepsze zagospodarowanie obiektów i obszarów historycznych;
6. pomoc w zmianie prawa, wprowadzającego wymóg dbałości przez właściciela o stan zabytków będących własnością prywatną;
7. akcje informacyjne skierowane do właścicieli obiektów zabytkowych, uświadamiające wartość historyczną tych obiektów;
8. zwiększenie nakładów na edukację związaną z tematyką dziedzictwa kulturowego i zabytków, ich znaczeniem i zachowaniem;
9. większa ilość wydawnictw, publikacji, informacji w sieci na temat zabytków lokalnych;
10. pomoc w promocji walorów kulturowych gmin;
11. działania zmierzające do podniesienia świadomości społecznej na temat ochrony dziedzictwa kulturowego (w formie wykładów, pogadarek, spotkań, warsztatów, seminariów skierowanych dla mieszkańców gmin);
12. wsparcie finansowe stowarzyszeń, zajmujących się kultywowaniem historii i dziedzictwa regionalnego;

Załącznik nr 3.
Do Monitoringu WPOnZ WZ 2008-2012

ANKIETA 2012 r.
dla jednostek samorządu terytorialnego szczebla powiatowego

1. Czy dla obszaru powiatu opracowany został Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami?

- a) tak (proszę podać datę uchwalenia i numer uchwały)
b) nie

2. Czy samorząd Powiatu udziela dotacji właścicielom lub użytkownikom zabytków na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach?

- a) tak (proszę podać od którego roku i w jakiej łącznej wysokości – ostatnie 2 lata)
b) nie

3. Czy Powiat pozyskuje fundusze zewnętrzne na prace konserwatorskie lub roboty budowlane przy zabytkach będących własnością Powiatu?

- a) tak
b) nie

4. Czy na terenie powiatu działają organizacje lub stowarzyszenia mogące udzielać wsparcia finansowego na działania w dotyczące dziedzictwa i zabytków (np. Lokalne Grupy Działania, Lokalne Grupy Rybackie)?

- a) tak (proszę podać jakie)
b) nie

5. Czy na terenie powiatu działają muzea, izby regionalne, izby tradycji?

- a) tak (proszę wymienić jakie)
b) nie

6. Czy na terenie powiatu działają instytucje kultury zajmujące się problematyką dziedzictwa kulturowego lub regionalizmu?

- a) tak (proszę podać jakie)
b) nie

7. Czy instytucje i jednostki samorządu Powiatu biorą udział w organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa?

- a) tak (proszę wymienić organizatorów oraz imprezy)
b) nie

8. Czy na terenie powiatu wyznaczone są szlaki lub trasy turystyczne uwzględniające obiekty lub obszary historyczne ?

- a) tak (proszę podać jakie)
b) nie

9. Czy Powiat lub jego jednostki organizacyjne wydaje materiały informacyjne, promocyjne, edukacyjne (foldery, broszury, książki) dotyczące dziedzictwa kulturowego i zabytków na obszarze gminy?

- a) tak (proszę wymienić przykłady)
b) nie

10. Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze powiatu?

11. Jakiej pomocy oczekuje Powiat ze strony jednostek Samorządu Województwa (np. Biura Dokumentacji Zabytków, Muzeum Narodowego w Szczecinie, Książnicy Pomorskiej) w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków?

.....
.....

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego – starostw powiatowych województwa zachodniopomorskiego w terminie: październik – listopad 2012 r.

TABELA 1.

UDZIAŁ STAROSTW POWIATOWYCH W ANKIECIE BIURA DOKUMENTACJI ZABYTEKÓW W 2012 r. DOTYCZĄCEJ WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI NA LATA 2013 – 2017

opracowanie własne BDZ

POWIAT	UDZIAŁ W ANKIECIE BDZ w 2012 r. (TAK/NIE)
białogardzki	NIE
choszczeński	TAK
drawski	TAK
goleniowski	NIE
gryficki	TAK
gryfiński	TAK
kamieński	TAK
kołobrzeski	TAK
koszaliński	NIE
łobeski	TAK
myśliborski	TAK
policki	TAK
pyrzycki	TAK
ślawieński	NIE
stargardzki	TAK
szczecinecki	TAK
świdwiński	TAK
wałECKI	TAK

	UDZIAŁ POWIATÓW W BADANIU ANKIETOWYM WPOnZ na lata 2013 – 2017	
	liczbowy	procentowy
TAK	14	77,8%
NIE	4	22,2%
RAZEM:	18	100%

TABELA 2.
POWIATOWE PROGRAMY OPIEKI NAD ZABYTKAMI

opracowanie własne BDZ

*źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 1)*

POWIAT	POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI	
	WYKONANY (nr uchwały zatwierdzającej)	BRAK
białogardzki	brak ankiety	
choszczeński	-	BRAK
drawski	-	BRAK
goleniowski	brak ankiety	
gryficki	-	BRAK
gryfiński	-	BRAK
kamieński	-	BRAK
kołobrzeski	-	BRAK
koszaliński	brak ankiety*	
	TAK Uchwała nr XI/92/11 Rady Powiatu w Koszalinie z dn. 26 października 2011 r.	
łobeski		BRAK
myśliborski	TAK uchwała nr XVII/170/2012 Rady Powiatu w Myśliborzu z dn. 25 stycznia 2012 r.	-
policki	-	BRAK
pyrzycki	-	BRAK
ślawieński	brak ankiety	
stargardzki	TAK uchwała nr LII/677/10 Rady Powiatu w Stargardzie Szczecińskim z dn. 27 października 2010 r.	-
szczecinecki	-	BRAK
świdwiński	-	BRAK
walecki	-	BRAK
RAZEM:	3 (wykonany PPOnZ)	12 (brak PPOnZ)
BRAK DANYCH:	3	

* informacja ze strony internetowej

TABELA 3.
DOTACJE UDZIELANE PRZEZ SAMORZĄDY POWIATÓW
opracowanie własne BDZ
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 2)

POWIAT	DOTACJE UDZIELANE PRZEZ SAMORZĄDY POWIATÓW DLA WŁAŚCICIELI LUB UŻYTKOWNIKÓW ZABYTKÓW NA PRACE KONSERWATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKACH	
	dotacje udzielane w okresie	łączna wysokość dotacji
białogardzki	brak ankiety	
choszczeński	nie udzielano dotacji	
drawski	nie udzielano dotacji	
goleniowski	brak ankiety	
gryficki	nie udzielano dotacji	
gryfiński	I. 2011 - 2012	76.000 zł
kamieński	nie udzielano dotacji	
kolobrzeski	2012 r.	5.000 zł
koszaliński	brak ankiety	
łobeski	2012 r.	25.000 zł
myśliborski	nie udzielano dotacji	
policki	nie udzielano dotacji	
pyrzycki	2011 r.	20.000 zł
ślawieński	brak ankiety	
stargardzki	2008 r.	150.000 zł
	2009 r.	200.000 zł
	2010 r.	237.000 zł
	2011 r.	269.500 zł
	2012 r.	91.500 zł
szczecinecki	nie udzielano dotacji	
świdwiński	2012 r.	58.895 zł
wątecki	nie udzielano dotacji	

TABELA 4.
FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE POZYSKANE PRZEZ SAMORZĄDY POWIATÓW
opracowanie własne BDZ
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 3)

POWIAT	FUNDUSZE ZEWNĘTRZNE POZYSKANE PRZEZ SAMORZĄDY POWIATÓW NA PRACE KONSERWATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKACH BĘDĄCYCH WŁASNOŚCIĄ POWIATU
białogardzki	brak ankiety
choszczeński	TAK
drawski	TAK
goleniowski	brak ankiety
gryficki	TAK
gryfiński	NIE
kamieński	TAK
kołobrzeski	TAK
koszaliński	brak ankiety
łobeski	NIE
myśliborski	TAK
policki	NIE
pyrzycki	NIE
ślawieński	brak ankiety
stargardzki	NIE
szczecinecki	NIE
świdwiński	TAK
walecki	NIE

TABELA 5.
ORGANIZACJE LUB STOWARZYSZENIA DOFINANSUJĄCE ZABYTKI
opracowanie własne BDZ
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 4)

POWIAT	ORGANIZACJE LUB STOWARZYSZENIA UDZIELAJĄCE WSPARCIA FINANSOWEGO NA DZIAŁANIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW DZIAŁAJĄCE NA TERENIE POWIATU
białogardzki	brak ankiety
choszczeński	Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”;
drawski	nie działają
goleniowski	brak ankiety
gryficki	Lokalna Grupa Działania Gryflandia;
gryfiński	Dolnoodrzańska Inicjatywa Rozwoju Obszarów Wiejskich;
kamieński	nie działają
kołobrzeski	Kołobrzeska Lokalna Grupa Rybacka;
koszaliński	brak ankiety
łobeski	Lokalna Grupa Działania „Centrum Inicjatyw Wiejskich w Łobzie”;
myśliborski	LGD „Lider Pojezierza”; LGR „Sieja”;
policki	nie działają
pyrzycki	Lokalna Grupa Działania „Ziemia Pyrzycka”;
ślawieński	brak ankiety
stargardzki	LGD Stowarzyszenie WIR- Wiejska Inicjatywa Rozwoju (Chociwel, Kobylanka, Marianowo, Stara Dąbrowa, Gmina Stargard, Suchań); LGD Stowarzyszenie DOBRE INICJATYWY REGIONU (Dobrzany, Ińsko); LGD Stowarzyszenie ZIEMIA PYRZYCKA (Dolice); LGR Stowarzyszenie SIEJA (Chociwel, Dobrzany, Dolice, Ińsko, Kobylanka, Marianowo, Gmina Stargard);
szczecinecki	Lokalna Grupa Rybacka - Starostwo Powiatowe Szczecinek; Stowarzyszenia mające wpisane w cele statutowe działania dotyczące dziedzictwa i zabytków: są to Białoborskie Stowarzyszenie Sołtysów, Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce, Związek Ukraińców w Polsce, Parafia Greckokatolicka i Rzymskokatolicka. Gmina Biały Bór należy do Środkowopomorskiej Grupy Działania z siedzibą w Koszalinie. Trwa procedura włączenia gminy do Lokalnej Grupy Rybackiej „Partnerstwo Drawy” – Gmina Biały Bór; Lokalna Grupa Działania, Lokalna Grupa Rybacka – Gmina Grzmiąca; Lokalna Grupa Rybacka - Gmina Barwice;
świdwiński	Lokalna Grupa Działania Powiatu Świdwińskiego;
walecki	nie działają

TABELA 6.
MUZEA, INSTYTUCJE KULTURY DZIAŁAJĄCE NA TERENIE POWIATÓW
opracowanie własne BDZ
źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytanie 5 i 6)

POWIAT	MUZEA, IZBY REGIONALNE, IZBY TRADYCJI DZIAŁAJĄCE NA TERENIE POWIATU	INSTYTUCJE KULTURY ZAJMUJĄCE SIĘ PROBLEMATYKĄ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO LUB REGIONALIZMU NA TERENIE POWIATU
białogardzki	brak ankiety	
choszczeński	Muzeum Ziemi Choszczeńskiej prowadzone przez Regionalne Towarzystwo Historyczne Ziemi Choszczeńskiej, siedziba: Zespół Szkół Nr 1 im. Bolesława Krzywoustego w Choszcznie	Regionalne Towarzystwo Historyczne Ziemi Choszczeńskiej; Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego;
drawski	Izba Muzealna w Czaplunku; Muzeum PGR w Bolegorzynie (gm. Ostrowice); Izba Historii w Złocieńcu; Izba Pamięci w Pomierzynie (gm. Kalisz Pom.);	-
goleniowski	brak ankiety	
gryficki	Muzeum Kolejnictwa w Gryficach; Galeria Muzeum Brama w Gryficach; Muzeum Rybołówstwa w Niechorzu; Park Miniatur Latarni Morskich w Niechorzu; Fundacja Ochrony Zabytków Militarnych i Propagowania Sportów Lotniczych Fort-Rogowo; Trzebiatowski Ośrodek Kultury;	Gryficki Dom Kultury; Trzebiatowski Ośrodek Kultury; Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Płotach; Gminny Klub Kultury w Karnicach; Gminny Ośrodek Kultury w Rewalu;
gryfiński	Muzeum Regionalne w Cedyni; Muzeum Pamiątek 1 Armii Wojska Polskiego w Starych Łysogórkach; Muzeum Wojsk Inżynieryjnych I Armii WP w Gozdowicach; Prywatne Muzeum Etnograficzne w Cedyni;	Stowarzyszenie Terra Incognita; Stowarzyszenie Spichlerz Sztuki; Stowarzyszenie Zamek Swobnica; Towarzystwo Miłośników Historii Ziemi Gryfińskiej; Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Trzcieńskiej;
kamieński	Muzeum Kamieni w Kamieniu Pomorskim; Muzeum Historii Ziemi Kamieńskiej w Kamieniu Pomorskim; Muzeum Przyrodnicze Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach; Bunkier V-3 w Zalesiu; Muzeum Regionalne im. Andrzeja Kaubego w Wolinie; Centrum Słowian i Wikingów Wolin - Jomsborg - Vineta w Wolinie;	Centrum Słowian i Wikingów Wolin - Jomsborg - Vineta w Wolinie;
kołobrzeski	Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu;	Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu;
koszaliński	brak ankiety	

łobeski	Muzeum Ziemi Doberskiej w Dobrej;	Biblioteka Miejska w Łobzie;
myśliborski	Muzeum Pojezierza Myśliborskiego; Muzeum Regionalne w Barlinku; Filia Muzeum Regionalnego w Dziedzicach Izby tradycji; Publiczne Gimnazjum nr 1 w Barlinku Izba tradycji patrona szkoły im. Bohaterów Westerplatte; Publiczne Gimnazjum nr 2 w Barlinku Izba tradycji patrona szkoły Mikołaja Kopernika; Szkoła Podstawowa Nr 4 w Barlinku Izba tradycji patrona szkoły Henryka Sienkiewicza; Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Barlinku Izba tradycji Kpt. Hm. Andrzeja Romockiego „Morro”; Szkoła Podstawowa nr 1 w Barlinku Izba tradycji patrona szkoły Tadeusza Kościuszki;	Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Dziedzictwa „Młyn Papiernia”; Towarzystwo Miłośników Barlinka; Stowarzyszenie Miłośników Jeziora Myśliborskiego; Stowarzyszenie „Z Biegiem Myśli”; Stowarzyszenie Miłośników Dębna; Towarzystwo Przyjaciół Karska i okolic; Grupa Odtwórstwa Historycznego „Komandoria Chwarszczany”; Stowarzyszenie „Nasze Oborzany”; Stowarzyszenie Kulturalno –Turystyczno - sportowe „PEGAZ”; Stowarzyszenie „Nasz Region”; Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Kulturalnych „COOLTURA”;
policki	-	-
pyrzycki	Dział Tradycji – „Muzeum Ziemi Pyrzyckiej” w Pyrzyckiej Bibliotece Publicznej;	Pyrzycka Biblioteka Publiczna;
ślawieński	brak ankiety	
stargardzki	Muzeum w Stargardzie; Izba Muzealna w Szadzku;	Muzeum w Stargardzie; Książnica Stargardzka;
szczecinecki	Muzeum Regionalne w Szczecinku;	Muzeum Regionalne w Szczecinku; Liga Ochrony Przyrody Zarząd Miejsko - Gminny w Szczecinku; Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział Szczecinek; Stowarzyszenie „Pokolenia” Kolo w Szczecinku;
świdwiński	Sale muzealne w zamku w Świdwinie i w zamku w Polczynie Zdroju;	Świdwiński Ośrodek Kultury; Centrum Kultury w Polczynie-Zdroju; Gminne Ośrodki Kultury;
walecki	Muzeum Ziemi Wałeckiej w Walczu; Muzeum Walk o Wał Pomorski w Mirosławcu;	-

TABELA 7.
PROMOCJA ZABYTEKÓW I ICH UDOSTĘPNIENIE W POWIATACH
opracowanie własne BDZ

*źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.
(odpowiedzi na pytania 7,8 i 9)*

POWIAT	TRASY, SZLAKI TURYSTYCZNE UWZGLDNIAJĄCE ZABYTKI LUB OBSZARY HISTORYCZNE	MATERIAŁY INFORMACYJNE, PROMOCYJNE I EDUKACYJNE DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW WYDAWANE PRZEZ POWIATY	UDZIAŁ W ORGANIZACJI EUROPEJSKICH DNI DZIEDZICTWA
białogardzki	brak ankiety		
choszczeński	TAK	NIE	NIE
drawski	NIE	NIE	NIE
goleniowski	brak ankiety		
gryficki	TAK	TAK	NIE
gryfiński	TAK	TAK	NIE
kamieński	TAK	NIE	NIE
kołobrzescki	TAK	TAK	TAK
koszaliński	brak ankiety		
łobeski	TAK	TAK	NIE
myśliborski	TAK	TAK	NIE
policki	TAK	TAK	NIE
pyrzycki	TAK	TAK	NIE
sławiński	brak ankiety		
stargardzki	TAK	TAK	TAK
szczeciński	TAK	TAK	NIE
świdwiński	TAK	TAK	TAK
walecki	TAK	NIE	NIE

opracowanie własne BDZ

Pytanie 10 ANKIETY

Jakie problemy wydają się kluczowe we właściwym zarządzaniu i użytkowaniu obiektów zabytkowych na obszarze Powiatu?

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.

Najczęściej powtarzane odpowiedzi to:

1. brak środków finansowych na renowację obiektów zabytkowych;
2. ograniczenia prawne, skomplikowana procedura administracyjna zmierzająca do uzyskania zezwolenia na przeprowadzenie jakichkolwiek prac przy nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków;
3. brak woli nawiązania współpracy ze strony właścicieli zabytków;
4. zły stan zabezpieczeń (lub ich brak) obiektów sakralnych z cennym wyposażeniem;

Pytanie 11 ANKIETY

Jakiej pomocy oczekuje Powiat ze strony jednostek Samorządu Województwa (np. Biura Dokumentacji Zabytków, Muzeum Narodowego w Szczecinie) w zakresie dziedzictwa kulturowego i zabytków ?

źródło: dane z ankiet przesłanych przez Starostwa Powiatowe w 2012 r.

Najczęściej powtarzane oczekiwania to:

1. wsparcie merytoryczne w zakresie działań podejmowanych na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w opracowywaniu wydawnictw dotyczących historii i dziedzictwa kulturowego, pomoc w organizacji warsztatów i konkursów historycznych;
2. wsparcie szkoleniowe – w zakresie możliwości uzyskania dotacji, pomoc przy opracowywaniu PPOnZ;
3. wsparcie finansowe prac renowatorskich obiektów zabytkowych, nadzór nad ich stanem technicznym;

Szczecin, 12.09.2012 r.

Wydział
Urzędu Marszałkowskiego Województwa
Zachodniopomorskiego

Wg rozdzielnika

Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, będące Instytucją Kultury Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego, aktualnie pracuje nad Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2013-2017. Program stanowić będzie jeden z dokumentów, wyznaczających kierunki działania Samorządu Województwa w najbliższym okresie.

Opracowanie WPOnZ, wynikające z obowiązujących przepisów prawa, tj. Ustawy z dn. 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, rozdz. 8 art. 87, jest zadaniem Biura, co zapisane zostało w statucie nadanym mu przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego.

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o współpracę przy przygotowaniu tego dokumentu. Dla poprawnego określenia planowanych działań, konieczna jest diagnoza i rozpoznanie już realizowanych przedsięwzięć.

W szczególności zwracamy się o udzielenie informacji o podejmowanych dotychczas działaniach dotyczących dziedzictwa kulturowego i zabytków województwa zachodniopomorskiego, w obszarze właściwym dla danego Wydziału czy jednostki organizacyjnej.

Ze względu na szeroki zakres zagadnień powiązanych z zabytkami i dziedzictwem kulturowym, wskazujemy możliwe pola, gdzie takie działania mogą być prowadzone przez Państwa jednostkę:

1. Remonty i modernizacje obiektów zabytkowych – wpisanych do rejestru zabytków i znajdujących się pod ochroną konserwatora zabytków (np. znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków, chronione w planie zagospodarowania przestrzennego) - np. szkół, szpitali, budynków administracyjnych, budynków obiektów kultury:
  - finansowanie lub dotowanie takich inwestycji,
  - nadzór nad takimi inwestycjami.
2. Promocja różnych aspektów dziedzictwa, np. historii regionu, krajobrazu kulturowego, turystyki kulturowej, tradycyjnej kuchni - np. wydawnictwa, konferencje, wystawy
  - finansowanie takich działań, zlecenie, dotowanie
  - inicjowanie i nadzór nad takimi działaniami
3. Wspieranie organizacji społecznych, samorządowych i pozarządowych działających w obszarze dziedzictwa kulturowego.
4. Prowadzenie innych działań związanych z dziedzictwem kulturowym.

Przekazane informacje posłużą do analizy obecnie prowadzonych działań w tym obszarze tematycznym i określenia celów i zadań WPOnZ. Planujemy, iż przygotowane propozycje zadań poddane zostaną konsultacjom z poszczególnymi jednostkami w październiku br. Ostatecznie przygotowany Program zostanie przedłożony Zarządowi Województwa Zachodniopomorskiego do akceptacji i poddania dalszemu procedowaniu.

O udzielenie odpowiedzi na niniejsze pismo prosimy w terminie do 30 września br.

Mamy nadzieję, że przekazane informacje przyczynią się do pełnej diagnozy już realizowanych zadań przez samorząd Województwa Zachodniopomorskiego i określenia realnych wskazań dla kolejnego okresu planowania.

W przypadku pytań prosimy o kontakt z Biurem drogą elektroniczną lub telefoniczną, osobą odpowiedzialną jest p. Aleksandra Hamberg-Federowicz:

BIURO DOKUMENTACJI ZABYTKÓW
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego
70-540 Szczecin, ul. Korsarzy 34
tel./fax 91 433 70 98
e.mail: biuro@bdz.szczecin.pl

Z poważaniem

WICEMARSZAŁEK

Wojciech Drożdż

Do wiadomości:

Wydziały i jednostki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego:

1. Wieloosobowe stanowisko ds. edukacji
2. Wydział Zdrowia
3. Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji
4. Wydział Infrastruktury i Transportu
5. Wydział Zarządzania RPO WZP
6. Wydział Spraw Obronnych i Bezpieczeństwa Publicznego.
7. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.
- ~~8. Obserwatorium Integracji Społecznej.~~
9. Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów.
10. Wydział Rolnictwa i Rybactwa.
11. Wydział Ochrony Środowiska.
12. Wydział Współpracy Społecznej
13. Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego.
14. Wieloosobowe Stanowisko ds. Sportu
15. Wydział Współpracy Międzynarodowej.
16. Europejska Współpraca Terytorialna.
17. Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich.
18. Wydział Rozwoju Regionalnego
19. Sekretariat ds. Młodzieży

Załącznik nr 5.

Do Monitoringu WPONZ 2008-2012

opracowanie własne BDZ na podstawie informacji przesłanych przez poszczególne jednostki

MONITORING DZIAŁAŃ URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO W OKRESIE 2009-2012 DOTYCZĄCYCH FINANSOWANIA I NADZORU DZIAŁAŃ DOTYCZĄCYCH DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WOJEWÓDZTWA

Dla prawidłowego określenia planowanych działań, wskazane jest poprzedzające przeprowadzenie analizy uzyskanych efektów w poprzednim okresie programowania.

Biuro Dokumentacji Zabytków przeprowadziło rozpoznanie przedsięwzięć realizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, zwłaszcza w okresie 2009-2012, dotyczących dziedzictwa kulturowego województwa. Od poszczególnych jednostek organizacyjnych i wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego zebrano informacje o podejmowanych dotychczas działaniach z zakresu opieki nad zabytkami i promocji dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego, w obszarze właściwym dla danego Wydziału czy jednostki organizacyjnej.

Zebrane dane zestawiono w tabeli oraz sporządzono syntetyczny opis wykonywanych działań przez poszczególne wydziały.

Tab. Zestawienie odpowiedzi udzielonych przez wydziały UM i jednostki organizacyjne

Lp.	Nazwa Wydziału Urzędu Marszałkowskiego / jednostki organizacyjnej Województwa Zachodniopomorskiego	Działania inwestycyjne / remontowe w obiektach zabytkowych - wartość	Działania promocyjne	Przykłady prowadzonych i nadzorowanych działań
1.	Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego	x	x	Dotacje na prace konserwatorskie przy zabytkach, remonty Opery, Zamku w Szczecinie, dotacje na festiwale i warsztaty
2.	Wydział Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym WZP	x	-	Wytyczenie i oznakowanie szlaków turystycznych; Utworzenie punktu informacji turystycznej
3.	Wydział Edukacji i Sportu – Wieloosobowe Stanowisko ds. Edukacji	x	-	Remonty szkół np. zespół Kuckenmule w Szczecinie
4.	Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich	x	-	Dotacje na renowacje elewacji zabytków i rewitalizację obiektów użyteczności publicznej Działania „Odnowa i rozwój wsi” „Leader.”
5.	Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji	-	x	Projekt „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego – Pomorska Droga św.

6.	Wydział Zdrowia	x	-	Jakuba" Rewitalizacja parku w Stanominie, remonty szpitali i Stacji Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie
7.	Wydział Współpracy Międzynarodowej	x	x	Remont Bastii i Bramy Wałowej w Stargardzie Szczecińskim, wystawa „Zamki i rezydencje na Pomorzu”
8.	Wydział Rolnictwa i Rybactwa	x	x	Organizacja konferencji, wystaw, konkursów np. „Nasze kulinarne dziedzictwo – smaki regionów”, „Szlakiem pereł architektury wiejskiej”
9.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	x	-	Pośrednio w dotacjach na dostosowanie nieruchomości do potrzeb osób niepełnosprawnych
10.	Wydział Ochrony Środowiska	-	-	
11.	Wydział Infrastruktury i Transportu	-	-	
12.	Wydział Rozwoju Regionalnego	-	x	Pośrednio informacje o historii regionu, produktów regionalnych były przekazywane instytucjonalnym partnerom (krajowym i zagranicznym) projektów, np.: SONORA - SOUTH-NORTH Axis Improving transport infrastructure and services across Central Europe, oraz środkowo-europejskiego korytarza transportowego CETC-ROUTE 65.
13.	Wydział Współpracy Społecznej	-	-	
14.	Wieloosobowe Stanowisko ds. edukacji	-	x	Nadzór nad wojewódzkimi jednostkami oświatowymi – np. Zachodniopomorskie Centrum

				Doskonalenia Nauczycieli (artykuły w dwumiesięczniku edukacyjnym „Refleksje”, współprowadzenie konkursu z edukacji regionalnej „ Moja mała ojczyzna. Moja miejscowość, mój region ”, konferencji przedmiotowo-metodycznych „ Edukacja Regionalna w Szkole ”
15.	Sekretariat ds. Młodzieży	-	-	

Analiza zabranych danych potwierdziła, iż zakres zagadnień powiązanych z zabytkami i dziedzictwem kulturowym jest na tyle szeroki, iż jest realizowany na wielu polach przez wiele jednostek urzędu. W szczególności dotyczy finansowania, wspierania lub dotowania działań oraz nadzoru nad prowadzonymi działaniami, takimi jak:

1. Remonty i modernizacje obiektów zabytkowych będących siedzibami samorządowych instytucji – wpisanych do rejestru zabytków i znajdujących się pod ochroną konserwatora zabytków (np. znajdujące się w Gminnej Ewidencji Zabytków, chronione w planie zagospodarowania przestrzennego). Udzielanie dotacji na prowadzenie prac inwestycyjnych w obiektach zabytkowych należących do innych właścicieli.
2. Promocja różnych aspektów dziedzictwa, np. historii regionu, krajobrazu kulturowego, turystyki kulturowej, tradycyjnej kuchni - np. wydawnictwa, konferencje, wystawy, szlaki turystyczno-kulturowe.

Szczególne miejsce zajmują tu zadania realizowane przez podległe samorządowi województwa jednostki – np. szkoły, szpitale, ośrodki kultury.

I. DZIAŁANIA W ZAKRESIE INWESTYCJI I NIERUCHOMOŚCI

Główne, dotychczas realizowane zadania związane z remontami modernizacjami nieruchomości zabytkowych własnych instytucji, w ramach poszczególnych wydziałów Urzędu Marszałkowskiego WZP, dotyczą nadzoru nad prowadzonymi przez jednostki organizacyjne inwestycjami.

Prowadzone są także pośrednie działania inwestycyjne, związane z nieruchomościami zabytkowymi należącymi do innych właścicieli – poprzez udzielanie dotacji finansowych na tego rodzaju inwestycje.

Zebrane dane dotyczące nieruchomości, w których mieszczą się samorządowe jednostki organizacyjne, prowadzone przez samorząd województwa przedstawiają się następująco:

Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

1. Rozbudowa Teatru Polskiego w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków) 2011-2013, szacowany koszt to ok. 70 mln zł
2. Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków)
  - Prace adaptacyjne sal Barnima i Mirosławy (2009-2010) – wartość zadania ok. 400 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 340 tys. zł

- Modernizacja dachów zachodniego i wschodniego skrzydła (2009) – wartość zadania ok. 1 mln 270 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 1mln 370 tys. zł
  - Wymiana stolarki okiennej w skrzydle mennicznym i północnym (2012) - wartość zadania ok. 2 mln 370 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 460 tys. zł
  - Modernizacja skrzydła północnego (2012-2014) - wartość zadania ok. 10 mln zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 3mln 830 tys. zł
  - Remonty (2008) – wartość zadania ok. 110 tys. zł
  - Remonty (2009) – wartość zadania ok. 80 tys. zł
  - Remonty (2010) – wartość zadania ok. 280 tys. zł
  - Remonty (2011) – wartość zadania ok. 166 tys. zł
3. Muzeum Narodowe w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Remont wieży gmachu na Wałach Chrobrego (2010-2011) - wartość zadania ok. 665 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 660 tys. zł
  - Rozbudowa systemu sygnalizacji włamania i napadu (2012) - wartość zadania ok.. 77 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 40 tys. zł
4. Opera na Zamku w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków):
- Przebudowa Opery (2008-2014) - wartość zadania ok.. 67 mln 140 tys. zł dofinansowanie z budżetu WZP ok. 26mln 230 tys. zł,
5. Książnica Pomorska w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Modernizacja budynku na Muzeum Literatury, przy ul. Dworcowej (2008-2010) - wartość zadania ok. 7 mln 150 tys. zł, dofinansowanie z budżetu WZP ok. 2mln 900 tys. zł

Wydział Edukacji i Sportu:

1. Remont budynków szkolnych – siedziby Wojewódzkiego Zespołu Szkół Policealnych w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków – zespół Kuckenmule) 2009-2016,
- 2009-2011 - szacowany koszt to ok. 12 mln zł
  - 2012 – 2016 szacowany koszt to ok. 1 mln 180 tys. zł

Wydział Zdrowia:

1. Specjalistyczny Szpital w Szczecinie -Zdunowie (teren zabytkowy chroniony zapisem w planie zagospodarowania przestrzennego)
- Modernizacja systemu ciepło-energetycznego i termomodernizacja budynków - wartość inwestycji 29,7 mln zł
  - Rozbudowa części środkowej budynku głównego – wartość inwestycji 81 mln zł
2. SPZOP Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień w Stanominie (park wpisany do rejestru zabytków):
- Projekt koncepcyjny rewitalizacji zatwierdzony przez WKZ
3. Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Zespolony w Szczecinie (obiekty wpisane do rejestru zabytków):
- Przebudowa i remont budynków A,B,C,D,E,G,K,O,W,S1, S2, RD
4. Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie (obiekt wpisany do rejestru zabytków):
- Remont elewacji i dachu budynku technicznego (2008)
  - Remonty bieżące pomieszczeń

Bardzo ważna rola Samorządu Województwa dotyczy możliwości udzielania pomocy finansowej zewnętrznym jednostkom, w ramach prowadzonych programów. Są to działania podejmowane przez niezależne podmioty (organizacje samorządowe i pozarządowe), które są wspierane np. przez dotacje przyznawane w drodze konkursowej, zarówno poprzez środki budżetowe samorządu jak i pozabudżetowe środki pomocowe pozostające w dyspozycji samorządu.

Pomoc ta realizowana jest w różnych wydziałach Urzędu Marszałkowskiego, będących dysponentem danych środków lub operatorem określonych postępowań. Główne z nich to:

Wydział Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego ogłosił nabory wniosków dotyczące wsparcia działań z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego (2007-2013), dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków w działaniach dotyczących zachowania dziedzictwa kulturowego, infrastruktury turystyki i kultury w zabytkach – na terenie całego województwa oraz ze szczególnym uwzględnieniem obszaru metropolitalnego. Poszczególne działania to :

- poddziałania 5.2.2. Zachowanie dziedzictwa kulturowego – wartość dofinansowania ok. 18 mln zł (np. ratusz w Widuchowej, Zamek w Szczecinku, ratusz w Kamieniu Pomorskim, pałac w Stuchowie, kościół w Karlinie, zamek w Polczynie Zdroju, forty w Świnoujściu, ratusz w Kołobrzegu, katedry w Koszalinie i Kołobrzegu)
- poddziałanie 5.1.1. Infrastruktura turystyki – wartość dofinansowań ok. 26 mln zł (renowacja parku w Szczecinku, przebudowa rynku w Darłowie, budowa promenady w DarłóWKu, rewaloryzacja parku zdrojowego w Świnoujściu, rewitalizacja nadmorskiej kolei wąskotorowej w gminie Rewal)
- poddziałanie 5.2.1. Rozwój i odtworzenie infrastruktury kultury - wartość dofinansowań ok. 9 mln zł
- poddziałanie 5.4. Infrastruktura turystyki na obszarze metropolitalnym – wartość dofinansowań ok. 3,3 mln zł (rewitalizacja Parku Księżąt Pomorskich w Koszalinie)
- poddziałanie 6.1.1. Infrastruktura turystyki w obszarze metropolitalnym - wartość dofinansowań ok. 4,6 mln zł (zagospodarowanie zieleńca w Szczecinie, przebudowa rynku w Stargardzie Szczecińskim, zagospodarowanie parku w Stargardzie Szczecińskim, wytyczenie szlaków traktu historycznego i ścieżki dendrologicznej na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie)
- poddziałanie 6.1.2. Regionalny system informacji turystycznej na obszarze metropolitalnym - wartość dofinansowań ok. 0,4 mln zł (punkt informacji turystycznej w wieży ratuszowej w Nowym Warpnie)
- rozwój infrastruktury kulturalnej na obszarze metropolitalnym - wartość dofinansowań ok. 78 mln zł (muzeum Literatury w Książnicy Pom., przebudowa Opery, budowa pawilonu Centrum Dialogu Przełomy, modernizacja skrzydła Zamku w Szczecinie, modernizacja Pałacu pod Globusem w Szczecinie)
- poddziałania 6.2.2. zachowanie dziedzictwa kulturowego na obszarze metropolitalnym - ok. wartość dofinansowań 45 mln zł (Szczecin - kościół św. Jana Ewangelisty, katedra św. Jakuba, szkoła muzyczna, kościół św. Józefa, remont fontanny w Wałach Chrobrego, odbudowa transformatorowni Trafostacja Sztuki, renowacja elewacji Urzędu Wojewódzkiego, ratusz i kościół w Nowym Warpnie, mury obronne i cerkiew w Stargardzie Szczecińskim, odbudowa sygnaturki kościoła w Kołbaczu)

Wydział Współpracy Międzynarodowej

Część realizowanych zadań dofinansowana jest w ramach programu współpracy transgranicznej INTERREG IVA.

1. Rewitalizacja dworca kolejowego w Drawsku Pomorskim w ramach Niemiecko-Polskiego partnerstwa
2. Modernizacja budynku szkoły muzycznej w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego centrum szkół muzycznych
3. Remont i przebudowa budynku Bastei w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego programu „Dwa miejsca z historią”

4. Renowacja Bramy Wałowej w Stargardzie Szczecińskim w ramach Niemiecko-Polskiego programu „Bramy, które łączą”

Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

1. Udzielanie dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, w ramach corocznego konkursu ofert. Wartość dotacji w poszczególnych latach:

- 2012 r. – 22 wnioski, wartość dotacji 699 934,00 zł,
- 2011
- 2010
- 2009

Wydział Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich

W ramach posiadanych uprawnień realizowane były konkursy dotyczące odnowy i rozwoju wsi: „Rewitalizacja budynków zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowanych na cele publiczne oraz obiektów małej architektury, odnawiania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci.” oraz „Odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i odnawiania cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków.” Dane dotyczą zrealizowanych umów i aneksów w ramach PROW 2007-2013, stan na 2012.08.31

1. Działanie 313 Odnowa i rozwój wsi. Ilość i wartość
  - Rewitalizacja – środki publiczne 1.406.178,75 zł, ilość zadań 4
  - Odnawianie - środki publiczne 20.033.488,58zł, ilość zadań 52
2. Działanie 413. Odnowa i rozwój wsi. Leader.
  - Rewitalizacja – środki publiczne 153.301,35 zł, ilość zadań 3
  - Odnawianie - środki publiczne 1.242.411,87 zł, ilość zadań 7

II. DZIAŁANIA W ZAKRESIE PROJEKTÓW MIĘKKICH – PROMOCYJNYCH I EDUKACYJNYCH

Oprócz działań tzw. „twardych” czyli inwestycyjnych, ważne miejsce zajmuje także edukacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego, jako działania „miękkie”. Odbywają się one na różnych poziomach organizacyjnych i w poszczególnych wydziałach i instytucjach. Działania te mają charakter wspierający lub finansujący poszczególne przedsięwzięcia.

Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

Udzielanie dotacji na realizację zadań publicznych w ramach corocznego konkursu dla organizacji pożytku publicznego, np. „Jarmark Jakubowy”, „Sąsiedzi – Trzebiatowskie Spotkanie Kultur”, „Dni Kultury Ukraińskiej”

2012 r. – 37 zadań, wartość dotacji 400 tys. zł

2011 r. – 26 zadań, wartość dotacji 400 tys. zł

2010 r. – II nabór: 4 zadania, wartość dotacji 95 tys. zł, I nabór:

Wydział Turystyki, Gospodarki i Promocji

Wydział, w ramach którego działają Biura Turystyki i Biuro Promocji, realizuje szereg działań, z których wybrane to;

1. Realizacja w latach 2011-2013 projektu „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego na Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga św. Jakuba” – oznakowany znak dł. 650 km z tablicami informacyjnymi, folderami, przewodnikiem

2. Znakowanie atrakcji turystycznych regionu – ustawianie turystycznych znaków drogowych
3. Założenie strony internetowej www.morzeprzygody.eu, w wersjach językowych polskiej, angielskiej i niemieckiej
4. Udział w targach turystycznych promujących region oraz organizacja targów regionalnych np. „Międzynarodowe Targi WYROBÓW KLASZTORNYCH”, „Festiwal Słowian i Wikingów”, „Na Gotyckim Szlaku – Muzyka w Zabytkach”, „Hanzeatyczne Dni Kołobrzegu”
5. Wsparcie finansowe dla produktów turystycznych – szlak kulturowy „Zachodniopomorskie Muzea Wojskowe”
6. Organizowanie konkursu „Zachodniopomorska wieś turystyczna”
7. Organizacja konkursu ofert na wsparcie zadań dotyczących krajoznawstwa regionu
8. Opracowanie i wydawanie wydawnictw promocyjnych np. „Tajemnice Pomorza”, „Perły Pomorza Zachodniego”, „Zabytki Pomorza Zachodniego”

Wydział Rozwoju Regionalnego

Bezpośrednie działania w tym obszarze nie są prowadzone. Pośrednio informacje o historii regionu, produktów regionalnych były przekazywane instytucjonalnym partnerom (krajowym i zagranicznym) projektów, np.: SONORA - South-NORth Axis Improving transport infrastructure and services across Central Europe, oraz środkowo-europejskiego korytarza transportowego CETC-ROUTE 65.

Wydział sprawuje nadzór nad Regionalnym Biurem Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, będącego realizatorem szeregu działań o charakterze strategicznym i planistycznym w zakresie gospodarowania przestrzenią województwa. W wielu z nich, aspekt dziedzictwa kulturowego jest jednym z kluczowych, które warunkują podejmowane rozstrzygnięcia.

Wydział Współpracy Międzynarodowej

Część realizowanych zadań dofinansowana jest w ramach programu współpracy transgranicznej INTERREG IVA.

1. Współorganizacja wystawy „Zamki i rezydencje na Pomorzu” – prezentowana od 2006 r. w miastach Pomorza w województwie zachodniopomorskim oraz w Meklemburgii Pomorza Przednim w Niemczech.
2. Wystawy poświęcone historii Pomorza np. „Sąsiedzi w Europie . Księstwo Pomorskie i Królestwo Polskie 1000-1648” prezentowana w Szczecinie i Greifswaldzie, Krakowie
3. Projekt dotyczący muzeów pomorskich „Razem jesteśmy silni”
4. Projekt „Rozwój Europejskiego parku Hugonotów w Schwedt n. Odra i rewitalizacja Parku Przyrody Dolina Miłości w Zatonii Dolnej”
5. projekt „Rewitalizacja Europejskiego Szlaku Kulturowego na Obszarze Południowego Bałtyku – Pomorska Droga św. Jakuba”

Wydział Rolnictwa i Rybactwa

Główne działania realizowane są poprzez Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach, będący samorządową wojewódzką osobą prawną, prowadzącą doradztwo rolnicze obejmujące działania m.in. w zakresie rozwoju wsi i wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W obszarze dotyczącym dziedzictwa kulturowego prowadzonych jest szereg cyklicznych działań dotyczących zarówno kultury materialnej – rękodzielnictwa, infrastruktury, architektury, jak i niematerialnej – obrzędowości, kulinariów.

1. Prowadzone są sympozja np. „Turystyka wiejska- społeczny wymiar w ekonomicznym kontekście”,
2. Cykliczne warsztaty np. rękodzielnicze, kulinarne,
3. organizacja Dożynek Wojewódzkich, spotkań wigilijnych i Festiwalu Potraw Wigilijnych

4. wydawane publikacje np. album dotyczący produktów regionalnych, katalogów agroturystycznych
5. organizacja konkursów np. „Nasze kulinarne dziedzictwo – smaki regionów”, „Szlakiem pereł architektury wiejskiej”.

Wieloosobowe Stanowisko ds. edukacji

Wydział sprawuje nadzór nad wojewódzkimi jednostkami oświatowymi – m.in. Zachodniopomorskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli. ZCDN wydaje dwumiesięcznik edukacyjny „Refleksje”, gdzie zamieszczane są artykuły dotyczące zagadnień powiązanych. ZCDN od kilkunastu lat współprowadzi z Muzeum Narodowym w Szczecinie konkurs z edukacji regionalnej „Moja mała ojczyzna. Moja miejscowość, mój region”, a także organizuje konferencje przedmiotowo-metodyczne „**Edukacja Regionalna w Szkole**”.

III. UTRZYMYWANIE SAMORZĄDOWYCH WOJEWÓDZKICH INSTYTUCJI KULTURY

Samorząd Województwa finansuje lub współfinansuje instytucje kultury, które działają w dziedzinie dziedzictwa kulturowego:

- Muzeum Narodowe w Szczecinie
- Książnica Pomorska
- Biuro Dokumentacji Zabytków

Nadzór nad jednostkami sprawuje Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Analiza uzyskanych informacji potwierdziła spodziewane założenia, iż działania dotyczące dziedzictwa kulturowego mają charakter uniwersalny i szeroki, stąd pozwalają na realizację poszczególnych przedsięwzięć na różnych poziomach organizacyjnych.

Ta różnorodność działań, łączenie przedsięwzięć, różny czas trwania zadań – w tym wieloletnich - oraz dywersyfikacja środków finansowych powoduje jednak trudność w precyzyjnym szacowaniu faktycznie ponoszonych kosztów w tej dziedzinie. Podobna trudność pojawia się także w przypadku określania trwałości działań - gdyż ma ona zróżnicowany charakter. Trwałość efektów określić można od wieloletniej - w przypadku zadań inwestycyjnych, wydawniczych, po pozostającą w trudno mierzalnej sferze mentalnej – w przypadku działań miękkich.